

QUADERNS 220

Quaderns de Pastoral és una publicació del **Centre d'Estudis Pastorals** de les diòcesis catalanes. La revista és oberta i plural en l'esperit dels Concilis ecumènic i provincial. Les opinions manifestades en els diferents articles són responsabilitat dels respectius autors. El pensament de la revista només es manifesta quan ho fa constar expressament.

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals
Rivadeneyra, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Secretari: *Antoni Serramona*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Teresa Biayna, Joaquim Brustenga, Manuel Claret, Quim Cervera, Justino Martínez, Norbert Miracle, Joan Nadal, Toni Roman i Javier Velasco.*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual : 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

sumari

Pòrtic	pàg. 5
I. Inauguració del curs 2010-2011	
Memòria curs 2009-2010	pàg. 9
Inauguració del curs 2010- 2011 al Centre d'Estudis Pastoral de les Diòcesis Catalanes	pàg. 14
Lliçó Inaugural, «Per un Catolicisme confessant i en diàleg. Joan Maragall com a referent»	pàg. 16
<i>Per Josep Maria Carbonell, ex diputat al Parlament de Catalunya i Professor de la Facultat de Ciències de la Comunicació de Blanquerna. Ramon Llull</i>	
II. Benet XVI a Barcelona. Reflexions pastorals al voltant del Temple de la Sagrada Família	
Visita del Papa de Roma. Medalla commemorativa	pàg. 35
<i>Per P. Antoni Serramona, secretari del CEP</i>	
Preparem amb el Papa els camins del Senyor. Exhortació pastoral després de la visita de Benet XVI	pàg. 39
<i>Per Mons. Lluís Martínez Sistach, cardenal-arquebisbe de Barcelona</i>	
Per a una pastoral al Temple-Basilica i Parròquia de la Sagrada Família de Barcelona	pàg. 57
<i>Per Mn. Lluís Bonet, rector de la Parròquia de la Sagrada Família</i>	
Sagrada Família: suggeriment de futur	pàg. 68
<i>Per Joan Rigol, ex-president del Parlament i President-Delegat de la Junta Constructora de la Sagrada Família</i>	
Contrapunt al Temple Expiatori de la Sagrada Família	pàg. 73
<i>Per Miquel Xancó i Roca, germà de La Salle, catequista i teòleg</i>	

III. Arrels cristianes de Catalunya. Donem fe de la realitat nacional de Catalunya pàg. 85
Per Mn. Miquel Barbarà, prevere de Tarragona, teòleg i sociòleg.

IV. Obrador

Reconstruint la Sagrada Família pàg. 91
Per Miquel Xancó. Amb la col·laboració d'Àngels Sánchez, guia de protocol i de relacions públiques de la Sagrada Família. Carme de Miguel, treballa i fa de guia a la Sagrada Família. Dolors Coscolla és mestra de religió a Primària.

Solucionari a Reconstruint la Sagrada Família pàg. 104

V. Recensions

Miscel·lània Mossèn Miquel Barbarà Anglès. Aportació a la història de l'arxidiòcesi de Tarragona entre dos postconcilis. 1969-2009 pàg. 109
*Edició a cura de Joaquim Claver, Arquebisbat de Tarragona, 2010
Recensió feta per Mn. Manel Simó, periodista i prevere de la Diòcesi de Sant Feliu.*

Església mare i creu, de Mn. Joaquim M. Cervera pàg. 112
Presentació feta per Mn. Josep. M. Fisa, prevere de Barcelona, consiliari de Justícia i Pau.

PÒRTIC

És habitual que en el quart número de cada any Quaderns de Pastoral publiqui la lliçó inaugural del curs que comença. I amb la lliçó inaugural una breu memòria de les activitats del Centre. Ambdues coses ens ajuden a prendre el pols a les activitats de la casa.

El que en diem lliçó inaugural ve a ser com un pòrtic a les activitats del curs que comença o com un reflex de la vida eclesial o, si voleu, com una mena de lectura creient de la realitat o una il·lustració de la dedicació pastoral. La d'enguany l'ha impartida el Sr. **Josep Maria Carbonell**. La reflexió que fa ens convida a una lectura realista però també esperançada del moment actual de la vida de l'Església en la nostra societat canviant. Suggestim de llegir amb particular atenció les quatre línies d'actuació que proposa a la segona part que, però, reclamen l'atenció sobre els aspectes de l'anàlisi dels canvis culturals i religiosos que provoquen la desafecció europea al cristianisme i que exposa en la primera.

Un esdeveniment important ha marcat l'acabament d'aquest any pastoral. Ens referim a la Visita del Sant Pare Benet XVI a Barcelona, després de peregrinar a Sant Jaume de Galícia en l'Any Xacobeo. Les dues visites a dos arquebisbats de nacionalitats perifèriques sense passar pel centre podien fer una certa estranyesa. Sembla que tot hagi de ser radial o tot hagi de derivar d'una jerarquització exacerbada. Sort que està prevista la Jornada Mundial de la Joventut a Madrid l'estiu del 2011! Valdrà la pena de llegir les col·laboracions que hem previst sobre la Sagrada Família ja que la consagració del Temple expiatori era el motiu preferent de la visita a Barcelona.

Els articles de l'Honorable **Joan Rigol** i el de Mn. **Lluís Bonet** són dues mirades, la socio-cultural i la pastoral del Temple de la Sagrada Família que han situat Barcelona, per uns dies, a la cresta de l'actualitat religiosa i artística a nivell mundial. Ja fa anys, però ara encara més, l'obra més emblemàtica d'Antoni Gaudí, forma part –juntament amb el Barça, Montserrat i alguna altra realitat– del reclam turístic del país i de la seva capital.

Però és clar que el Temple de Gaudí, per la seva concepció, la seva naturalesa i la seva finalitat no és un simple reclam publicitari. S'inscriu en l'àmbit cultural, artístic i religiós i simbòlic. Gaudí i el seu temple ens obren a nous aspectes dels universos simbòlics i religiosos i, doncs, pastorals.

La Sagrada Família és un Temple expiatori, amb el títol de Basílica. No és una simple parròquia; tampoc no és un santuari. O sí? És un santuari de l'univers de la fe. És el temple que ensenya tota la Doctrina Cristiana. Les dues col·laboracions del G. **Miquel Xancó**, l'una en forma d'article i l'altra en forma d'obra-dor són com un tast per endinsar-nos en el repte pastoral i catequètic que suposa l'obertura al culte de les naus del gran temple. És en aquesta línia que ens plau d'accedir a la petició del Sr. **Cardenal-Arquebisbe** de Barcelona i President de la Fundació del CEP de donar publicitat a la seva pastoral posterior a la Visita perquè aquell esdeveniment no sigui una efemèride a recordar, sinó una nova empenta en l'acció pastoral.

També ens volem fer ressò dels 25 anys de la publicació d'ARRELS CRISTIANES DE CATALUNYA per part de l'episcopat català d'aleshores. Afirmem la seva significació i de la seva vigència en aquell moment i al cap dels anys. Un article de Mn. **Miquel Barbarà** ens fa veure on rau la importància d'aquell document que vindrà a ser com una fita que mena al Concili Provincial Tarracònes, i les impressions de diversos autors publicades i extretes del número 238 de QUESTIONS DE VIDA CRISTIANA acaben d'arrodonir l'evocació i invitació a la lectura actualitzada.

Us oferim també la llarga recensió que **Josep M. Fisa** va fer del llibre de Joaquim Cervera *L'Església mare i creu*, per la seva rellevància objectiva i pel que significa aquella publicació. I la recensió que Mn. **Manel Simó** fa del llibre *Miscel·lània Mossèn Miquel Barbarà Anglès. Aportació a la història de l'arxidiòcesi de Tarragona entre dos postconcilis. 1969-2009*. El CEP i QUADERNS se senten molt deutors del treball i de la reflexió pastoral d'aquests dos col·laboradors de primera fila i de primera hora.

I acaba aquí la presentació d'aquest número miscel·lani que us oferim amb l'ànim d'acompanyar els nostres afanys pastorals i de suggerir aspectes d'estudi i de reflexió al servei renovat i renovador de la nostra acció pastoral.

***I. Inauguració
del curs 2010-2011***

Memòria del Curs 2009-2010

La memòria de l'any passat era una recapitulació sumària d'una etapa de quaranta anys i dèiem que la vida segueix i que, si és bo *de fer memòria i expressar agraïment, també ho és mirar el futur i encarar els reptes i els desafiaments amb nou coratge i nova embranzida*. I reclamàvem l'atenció sobre els projectes que, amb ocasió dels quaranta anys, havíem elaborat.

Es tractava d'iniciar un treball de diàleg i recerca, de reflexió i proposta emprant un dels mitjans que les noves tecnologies posen al nostre abast: el treball *on line*.

Aquest és, doncs, el primer any d'una nova etapa de continuïtat i de renovació.

Aquesta memòria, volgudament breu per mor de l'agilitat de l'acte i de l'hora capvespral se'n farà ressò.

D'entre les activitats del Centre en destacarem dues:

Les que giren a l'entorn del desvetllament de vocacions a la col·laboració en la vida de la comunitat –parroquial o no– i la formació i seguiment d'aquests mateixos agents pastorals, i les que ha generat la posada en funcionament de la xarxa Cep de reflexió pastoral *on line*.

A més d'aquests dos nuclis d'activitats que vénen a representar el cinquanta per cent de la vida del CEP,

farem menció dels altres cursos i sessions de formació, dels departaments i col·laboracions amb altres entitats, i de Quaderns de pastoral com a revista trimestral de reflexió i proposta.

Per a major simplificació i facilitat en el seguiment d'aquesta memòria-crònica numeraré aquells sis punts que resumeixen les activitats del curs que hem tancat.

1.- Al servei de la vida i de la dinàmica de les parròquies i comunitats s'ofereixen diverses activitats que tenen com a objectius:

- a) Desvetllar nous membres i promoure noves col·laboracions per a la vida de la comunitat. Això suposa un curs bàsic d'una durada de 12 ó 15 sessions que dissenya cada parròquia o arxiprestat de comú acord amb el CEP.
- b) Capacitar els nous membres i ajudar-los a elaborar i dur a terme i revisar un projecte concret en la línia del Pla pastoral diocesà.
- c) La tercera línia de les dinàmiques parroquials consisteix en el seguiment i acompanyament doctrinal dels equips parroquials amb una reflexió periòdica i alguna trobada presencial.

En aquest sentit s'ha realitzat el curs de Pastoral a la **Parròquia de**

la Mare de Déu dels Dolors de Sants. També s'han tingut les sessions pastorals **amb la Fundació Escola Cristiana de Catalunya** i s'ha dut a terme una trobada d'actualització pastoral amb els equips coordinadors de les parròquies.

Hem assessorat els grups per fer un projecte pastoral a les Parròquies de **Sant Josep de Badalona**; de la **Mare de Déu del Carme de Terrassa**, de **Sant Feliu de Guíxols**, de **Mollet del Vallès** i hem tingut una jornada amb els responsables de pastoral de les **Escoles Parroquials**.

2.- Com a complement dels Cursos bàsics de pastoral i com una oferta de formació permanent dels agents de la pastoral el CEP ofereix des de sempre i en col·laboració amb l'Associació Bíblica de Catalunya els **Cursos d'Animació bíblica de la Pastoral** consistents en:

- a) Un curset introductori a la Bíblia de 8 sessions.
- b) Un curs sistemàtic de dos anys de durada per a l'estudi de tots els llibres de l'Antic i el Nou Testament.
- c) Uns seminaris sobre aspectes bíblics monogràfics a la manera de seminari de formació permanent.

En aquest sentit s'han realitzat al CEP el Curset introductori **Pautes per a llegir la Bíblia** que ha tingut 17 alumnes.

El Curs de Bíblia **Antic Testament** ha tingut 7 alumnes.

El de **Nou testament** 14 alumnes.

3.- També s'organitzen cursets i sessions que al llarg de l'any serveixen per al que en podríem dir de reciclatge o formació permanent, tant de preveres com de laics.

Les sessions es programen o bé com a proposta de l'any o bé sobre la marxa dels esdeveniments a la manera de lectura creient de la realitat.

En aquest sentit destaquen els cursos del doctor **Antoni Bentué** de matí i tarda titulats **El Jesús de la Història i L'Església a Amèrica Llatina: de Medellín a Aparecida** amb 49 i 11 alumnes.

També el curs tradicional de **Mn. Ballarín** amb temes de història i espiritualitat amb 26 alumnes.

Amb motiu de l'Any sacerdotal i en col·laboració amb el Col·legi de Rectors de Barcelona i les Vicaries episcopals vam programar dues sessions de matí i tarda sobre **Espiritualitat sacerdotal en l'exercici del ministeri i Exercici pastoral, font de vida interior**, conduïdes pel bisbe auxiliar Mons. Sebastià Taltavull.

4.- Però la novetat del curs passat ha estat la posada en funcionament de la **XARXA-CEP** per a compartir experiències, debatre-les i aprofundir-les amb la col·laboració d'experts fins arribar a proposar iniciatives i orientacions concretes en un camp de la pastoral.

La iniciativa de la XARXA-CEP es gestà durant el curs en que vam celebrar el 40è aniversari del CEP.

S'adreça a tots els agents de la pastoral que volen aprofundir una temàtica concreta, partint de les pròpies experiències de vida per a oferir modestament a tothom el resultat de la seva recerca.

L'àmbit de referència són els 10 bisbats de Catalunya i estem oberts a tots els agents i nuclis d'acció pastoral.

Hem partit de tots aquells agents –preveres, principalment– que d'alguna manera han estat vinculats al Cep al llarg dels anys: alumnes i ex-alumnes, persones que han participat els 10 darrers anys del Curs Bàsic de Pastoral, subscriptors de Quaderns de Pastoral.

(Com que en l'acte d'avui està previst que fem una presentació del resultat del treball de XARXA del curs passat i una presentació del tema que proposem per a estudi i debatenguany, us estalvio una crònica detallada del procediment d'aquest primer any experimental.)

Només cal dir que a la reflexió proposada i realitzada bàsicament per mitjans virtuals, hi va seguir una trobada presencial el dia 20 de març sobre el tema de l'acolliment que va conduir Mn. Joan Torra de Vic i que va servir de base. Hi van participar 40 persones dels qui havien treballat en xarxa.

5.- Col·laboracions amb altres entitats i Delegacions

Ens plau remarcar que, cada vegada més, les activitats del CEP es

programen i es duen a terme en estreta col·laboració amb altres entitats docents o amb altres instàncies pastorals.

- a) Els dijous de **formació permanent a la FTC** són una referència que tenen molt present els preveres i laics com a possibilitat de posada al dia en temes d'actualitat teològica i pastoral. Mn. Joan Bada i Mn. Domingo tenen cura d'aquestes sessions.
- b) També mereix particular atenció el **Seminari de Teologia Pastoral**, conduït per Mn. Ramon Prat i codirigit per Mn. Domingo, en el que hi participen deu membres, tres de l'equip directiu del Cep.
- c) **El Col·loqui Europeu de Parròquies**, parcialment identificat amb el Departament de Pastoral urbana del Cep és una instància particularment estimada per nosaltres i representa, a més d'un espai de reflexió i intercanvi, una finestra oberta a les realitats internacionals.
- d) Són tradicionals des del primer any, les col·laboracions a les jornades de la **Delegació de Pastoral de pobles i comarques** que arrenquen del temps en que va funcionar el Departament de Pastoral Rural. Són 15 anys seguits de sessions al Penedès, 15 al Vallès i 5 al Baix Llobregat.
- e) També són habituals i tradicionals l'organització de sessions

de formació amb altres delegacions diocesanes: amb la **Delegació de Pastoral Social** i amb la **Delegació de Pastoral Familiar**, de les que cal destacar la dedicada al tema: “La fe a l’interior de la família” conduïda pel P. Enric Puig. I Mons. Sebastià Taltavull.

- f) Una altra novetat del curs passat van ser l’inici d’una nova col·laboració amb el Centre de Pastoral litúrgica proposant dos cursos eminentment pràctics: **La lectura en les celebracions** i **La Missa amb infants**. Va ser conduïda per professors de Litúrgia, catequesi i homilètica. Hi van participar 80 i 35 alumnes.

6.- És sabut que el CEP des de fa anys va assumir la publicació de la revista trimestral **QUADERNS DE PASTORAL**. Amb el de finals d’any haurem assolit la fita de 220 números.

(Cal recordar que l’any passat la nostra publicació va ser distingida per l’Associació de Publicacions periòdiques en català –APPEC– com una de les revistes més veteranes –40 anys–).

L’aportació d’enguany ha estat centrada en un número dedicat als **nostres preveres**. Un número doble de més de 300 pàgines ret home-

natge al cos presbiteral dels nostres bisbats i deixa constància dels afanys i inquietuds, les fidelitats i esperances dels nostres sacerdots amb el guiatge i el mestratge dels nostres bisbes. Cal dir que el número ha tingut una general acceptació per part de tothom. S’ha exhaurit.

Una altra temàtica tractada ha estat la dels **canvis religiosos** en la societat i en l’Església. Plantejat inicialment com un debat lliure i obert entre una dotzena de persones molt diverses, reflecteix la percepció que tenim d’aquests canvis a casa nostra. Els membres de la taula rodona van tenir ocasió de perfilar les seves percepcions en forma d’article.

Fins aquí la Memòria del curs passat.¹

Desitgem que el CEP pugui merèixer la confiança de tots els qui dediquen tot el seu temps o una bona part del mateix al servei de l’evangeli, i que es faci creïble per la solidesa de les seves aportacions i per l’arrelament en el temps i el país, que és el que Déu ens ha donat.

No hi ha dubte que l’esdeveniment que ens disposem a viure amb la Visita Pastoral del Papa de Roma serà un estímul en el nostre peregrinar, que amararà de sentit eclesial i de comunió catòlica totes les nostres activitats.

Gràcies per la seva atenció.

Antoni Serramona

-
1. Fem constar que els locals de la Casa de l'Església al carrer de Rivadeneyra han estat utilitzats per una quarantena d'entitats d'Església de les quals deixem constància: Han fet ús dels locals:
- 1- ACO
 - 2- ANIMADORS BIBLICS (Justino Martínez)
 - 3- APOSTOLAT SEGLAR
 - 4- CÀRITAS
 - 5- CEVRE
 - 6- COL·LECTIU RECTORS
 - 7- COMITÈ TREBALLADORS ARQUEBISBAT
 - 8- CONSELL D'ACCIÓ CATÓLICA
 - 9- CURSETS NOSTRA SRA. DE MONTSERRAT
 - 10- CURSETS – PENTECOSTA
 - 11- CURSETS – SAN FRANCESC I STA. CLARA
 - 12- CURSETS –JOAN XXIII
 - 13- DIACONAT
 - 14- DELEGACIÓ D'ENSENYAMENT
 - 15- EL PRADO
 - 16- ESCOLA DE CURSETS
 - 17- FOCA
 - 18- GERMANDAD I COFRADIES
 - 19- GOAC
 - 20- JOC
 - 21- JUSTICIA I PAU
 - 22- LEGIÓ DE MARIA
 - 23- MIJAC
 - 24- MOVIMENT DE MESTRES
 - 25- PAST. AMB IMMIGRANS
 - 26- PASTORAL DE JOVENTUT
 - 27- PASTORAL DE LA SALUT
 - 28- PASTORAL DE GITANOS
 - 29- PASTORAL DE TURISME
 - 30- PASTORAL OBRERA
 - 31- PASTORAL SOCIAL
 - 32- PASTORAL URBANA
 - 33- PASTORAR FAMILIAR
 - 34- PRESONS (Mn.Fabró)
 - 35- SECRETARIAT D'ESCOLES CRISTIANES
 - 36- SECRET. MARGINACIO
 - 37- SEPAP
 - 38- UNIO
 - 39- VIDA CREIXENT

Inauguració del curs 2010-2011 al Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes

Dilluns 25 d'octubre ha tingut lloc la inauguració del curs 2010-2011 al Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis catalanes (CEP) a Barcelona.

L'acte ha estat presidit pel cardenal arquebisbe de Barcelona, Dr. Lluís Martínez Sistach, acompanyat per l'arquebisbe de Tarragona, Mons. Jaume Pujol, l'Arquebisbe d'Urgell, Mons. Joan-Enric Vives, i el bisbe de Sant Feliu de Llobregat, Mons. Agustí Cortés. S'han adherit també a l'acte els altres bisbes catalans.

El P. Antoni Serramona, secretari del Centre, ha llegit la memòria, detallant totes les activitats realitzades durant el passat curs 2009-2010, fent especial esment de la «xarxa CEP on line» de reflexió pastoral, del desvetllament de vocacions pel servei a les parròquies, a l'acompanyament dels agents pastorals i a la vida i dinàmica de les parròquies i comunitats, a la col·laboració amb altres entitats, com l'Associació Bíblica de Catalunya, la Fundació de l'Escola Cristiana de Catalunya, el Centre de Pastoral Litúrgica, així com a l'edició de la revista *Quaderns de Pastoral*, que a finals d'any arribarà al n. 220. El P. Serramona ha acabat fent referència a la ja propera visita del Sant Pare a Barcelona.

Tot seguit, la senyora Mercè Baslé ha presentat la publicació *Acol·liment pastoral. Guia de bones pràctiques*, que recull i sintetitza la reflexió pastoral feta durant tot el curs per la «xarxa CEP», que agrupa a més de cent persones de les diòcesis catalanes, entre preveres i laics, que han treballat sobretot com s'ha de fer i s'ha de viure l'acolliment a les persones en les parròquies.

Per part seva, el director del Centre, Mn. Josep Maria Domingo, vicari episcopal de la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat, ha presentat el programa del CEP per al present curs 2010-2011, precisant que la reflexió de la «xarxa CEP» tractarà enguany sobre la participació pastoral. Mn. Domingo ha valorat el CEP com a símbol de la comunió interdiocesana de les diòcesis catalanes, en l'any en què es commemoren els 25 anys de la publicació d'*Arrels cristianes de Catalunya* per part dels bisbes catalans i el 15è de la celebració del Concili Provincial Tarraconense (CPT), i ha dit també que la propera visita del Sant Pare a Barcelona per dedicar el temple de la Sagrada Família és una gràcia de Déu que ens ajudarà a tots a relançar l'activitat pastoral.

La lliçó inaugural del nou curs, «Per un catolicisme confessant i en diàleg. Joan Maragall com a refe-

rent», ha estat pronunciada pel Sr. Josep Maria Carbonell, ex secretari internacional del moviment PAX ROMANA, membre de la Fundació Joan Maragall i diputat al Parlament de Catalunya en tres legislatures. El senyor Carbonell, prenent com a referència el gran poeta català Joan Maragall, ha fet una anàlisi dels grans canvis culturals i socials del segle XX, amb els seus processos d'individualització i desarrelament, d'emergència del relativisme ètic i religiós, i de mercantilització de les relacions socials, i ha apostat per un catolicisme que promogui la cultura del sentit i de l'obertura a la transcendència, la cultura de la caritat, el

proïsme i la comunitat, un catolicisme que sigui una 'minoria creativa' en una societat cada vegada més global i plural i que sigui, en definitiva, un catolicisme cristocèntric, personalista, compromès amb els més pobres, la justícia i el bé comú.

En cloure l'acte, el Cardenal Martínez Sistach ha agraït al senyor Carbonell la lliçó inaugural i al CEP la seva labor al servei de la pastoral de les diòcesis catalanes i ha donat gràcies novament a Déu per la propera visita del Sant Pare («icona de la unitat de l'Església»), de la qual espera abundosos fruits espirituals.

Lliçó Inaugural.

“Per un Catolicisme confessant i en diàleg. Joan Maragall com a referent”

JOSEP MARIA CARBONELL, ex diputat al parlament de Catalunya i professor de la Facultat de Ciències de la Comunicació de Blanquerna Ramon Llull.

*Tant se val! Aquest món, sia com sia,
tan divers, tan extens, tan temporal:
aquesta terra, amb tot lo que s'hi cria,
és ma pàtria, Senyor: i no podria
ésser també una pàtria celestial?
Home só i és humana ma mesura
per tot quant puga creure i esperar:
si ma fe i ma esperança aquí s'atura,
me'n fareu una culpa més enllà?*

Joan Maragall

Fragment del CANT ESPIRITUAL.

En primer lloc voldria expressar el meu agraïment al Centre d'Estudis Pastoralis per la seva invitació en donar aquesta conferència inaugural del curs 2010-2011. Com ex-alumne del Centre és un honor i, de fet, s'escau en un moment propici de la meua vida, en la que el pes de l'activitat intel·lectual i docent prendrà progressivament una major intensitat. He acceptat aquesta invitació perquè em permet, més enllà del personatge apassionant de Joan Maragall, sistematitzar i publicar algunes de les reflexions que he anat elaborant en aquests darrers anys sobre l'evolució del Catolicisme en el nostre país i en les societats occidentals. De fet aquest ha estat un dels objectes de la meua reflexió i acció personal durant els darrers trenta anys. Una visió que vaig intuir du-

rant els anys universitaris, gaudint en aquells moment d'una experiència inoblidable com va ser el MUEC i el MIEC, i després, ara ja fa quasi vint-i-tres anys, en el nucli impulsor i gestor de l'actual Fundació Joan Maragall, Cristianisme i Cultura, i en el marc de Pax Romana, espais que m'han permès durant aquests darrers anys seguir les vicissituds, esperances i preocupacions de la nostra Església i del cristianisme una mica arreu del món. En aquest sentit, la celebració dels 150 anys del seu naixement és un magnífic motiu per recordar, més enllà de la seva obra literària, la dimensió de Joan Maragall com a *intel·lectual catòlic de referència* que ens ha deixat una obra breu però intensa, i malgrat els anys que han passat, manté encara ara una gran vigència i actualitat.

En Miquel Batllori recordava fa quasi cinquanta anys, precisament, en aquell moment, quan es recordava el centenari de la seva naixença i el cinquantenari de la seva mort, que el nostre Maragall “és constantment llegit i reeditat, és un poeta de cinquantenari més que no pas de centenari (...) em demanava el perquè d’aquest contrast, i em penso que és degut al fet que Joan Maragall no tingué solament un *missatge estètic i poètic*, vàlid només per a una minoria i per a una sola generació, *ans té un missatge humà per a tot el seu poble, vàlid mentre el nostre poble seguirà essent el seu*; un missatge viu, una paraula viva, que encara ens és present, i ens inquieta, i ens ancora.»¹

Quan recitem el Cant Espiritual de Joan Maragall, no sentim tots plegats en el nostre cor que “*homes som i humana és la nostra mesura*”? o quan rellegim “L’elogi a la Paraula”, el seu famós discurs de presa de possessió a la presidència de l’Ateneu Barcelonès, no ens apropem més a “*la paraula – que – és la cosa més meravellosa d’aquest món, perquè en ella s’abracen i es confonen tota la meravella corporal i tota la meravella espiritual de la nostra naturalesa*”. I què dir de “l’Adéu a Espanya” de la seva reconeguda Oda? Què dir de l’actualitat d’aquest “Adéu” en els debats d’ara mateix en el nostre país! I podríem anar

seguint cercant expressions de textos centenaris que mantenen, però, la seva força, significació per *al seu*, el nostre poble. Accessible per als més senzills, interpel·lador per als més savis. En Maurici Serrahima ens recorda que probablement “*cap altre escriptor no hagi tingut mai tanta influència sobre aquest país nostre.*”²

Joan Maragall és també, recordem, l’intel·lectual catòlic compromès amb la gent del seu país, bé ho demostren la seva trilogia d’articles sobre la Setmana Tràgica, la darrera setmana de juliol de 1909, amb l’aixecament popular durant el qual es produí la coneguda crema d’edificis religiosos de Barcelona. Els seus articles “Ah! Barcelona...”, la “Ciutat del Perdó”, “l’Iglésia Cremada”. Tots tres articles, escrits en diferents moments a partir de l’agost de 1909 ens apropen el record d’un país travessat pels grans conflictes socials, polítics i ideològics que viuria als inicis del segle passat. Amb la “Ciutat del Perdó”, Maragall aixecava de manera nítida una de les poques veus en defensa de Ferrer i Guàrdia. “*La Iglésia cremada*” és un dels seus articles més excepcionals. Aquest article és, repeteixo, memorable, dotat d’una força espiritual i teològica molt especial. «*Jo mai havia oït una missa com aquella*», insisteix en l’inici. Tot l’article traspua una experiència mística

1. BATLLORI, M. «*L’inconformisme religiós de Joan Maragall*», Conferències en commemoració del centenari de la seva naixença (1860) i del cinquantenari de la seva mort (1911). Barcelona: Biblioteca Selecta, Editorial Selecta, 1963.
2. SERRAHIMA, M. *Joan Maragall*. Barcelona: Col·lecció Pere Vergés de biografies, Edicions 62, 1990.

viscuda en una església cremada pels fets de la Setmana Tràgica, l'Oratori de Sant Felip Neri de Gràcia. En l'interior d'aquella Església nua i encara ennegrida pel foc, viu molt probablement, ens ho recorda en un recent article l'Hilari Ragner,³ una experiència espiritual, en el moment de la consagració escriu: «*El Sacrifici era allí present, viu i sagnant, com si el Crist tornés a morir pels homes, i altra vegada en el Cenacle hagués deixat el seu Cos i la seva Sang en el Pa i el Vi*». I en una reflexió sobre el perquè l'Església ha estat l'objecte de la revolta s'adreça als de fora de l'Església: «*Entreu, entreu, la porta és ben oberta; vosaltres mateixos us l'heu oberta amb el foc i el ferro de l'odi [...] Destruint la iglésia heu restaurat la iglésia la que se fundà per a vosaltres, els pobres, els oprimits, els desesperats...*». No sense abans que recordés als de dins: «*No l'hi torneu a prendre al reedificar-la; no vullau alçar-ne les parets més fortes, ni la volta més ben closa, ni les portes millor forrades de ferro, que no està en això la seva millor defensa... i tornariu a adormi-us-hi; ni tampoc demaneu la protecció de l'Estat per a ella, que massa semblava ja una oficina als ulls del poble en certs aspectes; ni vullau gaires diners dels rics, per refer-la, que els pobres no puguin pensar que és cosa de l'altra banda[...]*». Alertava del que després, vint-i-set anys més tard, esdevindria un dels fets més tràgics que ha viscut el nostre país, amb els incendis de temples i convents i amb

l'assassinat de sacerdots i religiosos. Però amb aquest article assenyala, a més, altres aspectes de gran importància: la necessitat d'una Església més propera als pobres, la reforma litúrgica i el camí de la reconciliació per sortir de la crisi. Aquest article, amb tota seguretat, és probablement una de les seves obres majors pel que fa referència a la reflexió pròpiament cristiana, en intensitat i orientació.

1.- Un segle de grans canvis culturals i socials

Però com ja he avançat a l'inici de la meva intervenció, el meu objectiu, amb aquesta exposició, és presentar la meva visió personal sobre els grans temes del Catolicisme a Catalunya i, per extensió, en les nostres societats occidentals europees. Els temps que vivim són molt diferent del temps que va viure el nostre poeta nacional. De vegades, quan quasi involuntàriament diem que vivim en “temps difícils” ens oblidem de com eren els temps *veritablement difícils*. En Joan Maragall va viure l'inici d'un segle en què molts confiaven en un *món il·lustrat per la raó, la ciència i la tècnica*, sacejat per una incipient industrialització que afavorí les divisions socials, l'emergència d'una classe obrera i de diferents ideologies –algunes revestides de models científics– que pretenien l'alliberament dels pobres i l'adveniment d'una paradís terrenal.

*En Joan Maragall
va viure l'inici d'un
segle en què molts
confiaven en un
món il·lustrat per la
raó, la ciència i la
tècnica.*

El nostre món és sens dubte hereu d'aquella societat que va viure, Maragall, però la Catalunya i l'Europa d'avui és hereva sobretot de les dues guerres mundials, de la nostra guerra civil i del règim franquista posterior. És hereu de la transició, de la Constitució del 78 i dels Estatuts nacionals posteriors. Cal, però, insistir, des d'una perspectiva cultural, que som tributaris, de manera molt especial, dels grans canvis culturals operats en la dècada dels 60, 70 i 80 que van pròpiament sacsejar els pilars que assentaven les nostres societats europees. En efecte, *l'age d'or*, com ja comencen a definir alguns historiadors les dècades 60-80 del segle XX, està profundament marcada per un creixement econòmic molt gran i per l'accés de sectors populars a l'educació, la cultura i la sanitat propiciant una mobilitat social fins aleshores desconeguda. El nucli de països que empenyen aquest creixement es troba en l'Europa Occidental de la primera CEE, en els Estats Units, Canada, Austràlia i el Japó. Durant aquests trenta anys i en bona mesu-

ra com a conseqüència, alhora, de l'enriquiment d'aquests països i de l'enfortiment de les classes mitjanes a través de polítiques de caràcter redistributiu, es produeixen canvis *culturals* de grans dimensions. El coneixement i la cultura ja no queden en mans d'unes elits reduïdes i molt concretes. La socialització del coneixement i de la cultura, en ampliar-se a nous sectors socials, es transforma profundament acompanyada, com no podia ser altrament, dels mitjans de comunicació de masses, i de manera molt especial, de la televisió, que assumeix un paper major en la secularització de les societats. James Curran⁴, un dels investigadors en el camp dels mitjans de comunicació més reconeguts a Gran Bretanya, insisteix en el paper decisiu dels mitjans de comunicació de masses en la secularització de les societats industrials i en *la supressió de les lleis que tutelaven l'esfera privada dels individus*. La convulsió va ser molt gran. Els *Beatles* a Gran Bretanya, representen un trencament radical amb els cànons culturals; el maig del 68 a París, Berlín i a moltes altres ciutats, representen l'exigència de l'accés de nous sectors socials a les esferes de poder polític. Recordem la revolta contra la guerra del Vietnam, l'existencialisme, l'estructuralisme, el marxisme leninista o postleninista, el qüestionament de les institucions familiars i educatives, la influència d'Ivan Illich, el feminisme i la reivindicació de la igualtat de gènere. I tot plegat, recordem també, encerclat per la Guerra Freda, les imatges nuclears d'Hiro-

4. CURRAN, J., *Medios de comunicación y poder*. Hacer Editorial: Barcelona, 2005. pp13-87.

shima que planejarien per sempre més en el nostre imaginari col·lectiu, i del desvetllament d'un Tercer Món, en molts sentits espoliat per les seves metròpolis colonials, majoritàriament europees.

Certament, després cauria el mur de Berlín, i l'ensorrament immediat del comunisme i de bona part de les teories marxistes, el "final de la historia" de Fukuyama, el xoc de civilitzacions de Huntington, i ja en aquest segle la caiguda de les Torres Bessones, com exemple dramàtic però molt explícit d'uns canvis molt profund operats en les nostres societats. Amb l'ensorrament de les Torres Bessones, l'onze de setembre de l'any 2001, quedaren clares dues coses: d'una banda, res no seria el mateix que abans i, de l'altra, que molt probablement el món es trobaria immers en nous conflictes de dimensions importants. Alguns analistes han afirmat que amb aquest atemptat s'inicia veritablement el segle XXI, de la mateixa manera que amb la caiguda del mur de Berlín s'acabava el segle XX. Comparteixo amb ells el sentit i l'orientació de totes dues afirmacions: amb la caiguda del mur de Berlín s'enfonsava un món esquinçat en dos blocs i, a més, començava a desaparèixer un sistema polític que va condicionar una bona part del segle passat. I també és cert que amb el gran atemptat de Manhattan i la irrupció del terrorisme més radical també en el Primer Món, apareixen en el nostre horitzó més immediat –i sense voler justificar en cap cas aquest atemptat– els símptomes evidents d'un món molt ferit i malalt; d'un món que es fonamenta en un ordre econòmic internacional

profundament desigual, on s'ha pensat que era possible mantenir grans illes de riquesa envoltades de misèria, fam i pobresa; un món que viu un malestar creixent com a conseqüència d'una globalització econòmica i cultural que pretén homogeneïtzar cultures i béns i desregular i liberalitzar l'economia i tots els seus recursos.

Amb tot, però, encara ara, la majoria de societats europees estem digerint els profunds canvis culturals operats en la dècada dels 60, 70 i 80. Ens varem creure que tot estava a l'abast de l'acció i la raó dels humans, que el progrés material satisfaria les nostres aspiracions i necessitats més fonades. No ens adonàvem, però, com, poc a poc, estàvem abraçant un dels valors més propis de l'economia capitalista: l'individualisme de matriu utilitarista, que en el fons està a la base del lliure mercat. Però aquest individualisme ha estat acompanyat a l'Europa occidental, a diferència per exemple de moltes zones dels Estats Units, d'un distanciament cada dia més gran d'un sector important de la població vers el cristianisme. De les esglésies luteranes, anglicanes i presbiterianes, i també de l'Església Catòlica. L'esforç d'interpretació i adaptació de totes aquestes confessions cristianes per mantenir viva la torxa de la fe no han estat suficients per amplis sectors de la població europea. El Concili Vaticà II representà, tots ho sabem, un moment especialment important per l'Església Catòlica per respondre a la nova situació.

Al meu entendre aquesta *desafeció europea al Cristianisme* és el

resultat alhora de cinc factors: (I) l'accés a un benestar econòmic i material d'amplis sectors socials com mai havia viscut el continent, (II) això implica que les classes mitjanes s'han vist reforçades pel gran pes que han aconseguit les classes professionals i tècniques. D'altra banda, l'autonomia i la independència de la mateixa marquen unes noves maneres i uns nous valors de caràcter *post materialista*⁵ que incideixen notablement en l'organització de la societat. En efecte, Inglehart, després d'un intensiu estudi sobre vint-i-sis països i durant un període de més vint anys, conclou que els valors dels ciutadans han viscut un canvi molt important i que afecta a les seves conviccions religioses, convivencials i valors. (III) L'individualisme, de matriu utilitarista i més tard, nihilista, inherent a l'economia de mercat i a la cultura capitalista, (IV) la forta penetració en el període 60-80 de les ideologies que combatien les doctrines cristianes i arraconaven l'experiència religiosa en l'àmbit estricte de la privacitat, i certament, (V) a la incapacitat de les esglésies cristianes, de respondre a la nova etapa que s'obria en el món occidental. En aquests darrers quaranta anys hem viscut en el món catòlic des de l'esperançat *aggiornamento* de l'Església a l'intent d'un *restauracionisme impossible*⁶ en forma de "la nova evangelització" dels anys 90, de l'arraconament dels

moviments laïcals conciliaris fins els anomenats *nous moviments*, de la teologia de l'alliberament dels anys 70 a la marginalització dels seus posicionaments més radicals tot i la seva petjada en la Doctrina Social de l'Església.

En tot cas aquesta desafecció és també un signe més *d'unes tendències* que viu la nostra societat i que ara passaré a assenyalar i que he sintetitzat en els *quatre processos culturals* que viu la humanitat, i de manera molt especial les societats més desenvolupades:

1.1. Un procés d'individualització i desarrelament

L'inici del nou mil·lenni el vivim amb una certa sensació d'incredulitat, de sorpresa, de desconcert, de desconfiança La dècada dels noranta haurà estat la dècada de les incerteses i del pluralisme. La dècada que protagonitzà canvis radicals de la història recent de la humanitat. La revolució tecnològica i la globalització ha obert les portes a una mutació de la nostra societat sense precedents: els esquemes de les societats industrials, dels estats-nació, del treball, de la cultura, de l'educació, de la salut, dels valors, es trobaran afectats com a conseqüència dels seus efectes. L'impuls d'aquest procés de globalització es troba en el liberalisme econòmic que entén la

5. R. INGLEHART *The Silent Revolution: Chancing Values and Political Stiles among Western* (1977). *Culture Shift in Advanced Industrial Society* (1990). *Modernization and Postmodernization* (1997) Princeton: Princeton University Press.

6. PIÉ,S; TENA, P; ROVIRA, J.M; PIQUER, J. *La impossible restauració. Del Sínode sobre el Concili al Sínode sobre el Laics*, Barcelona, 1986.

societat com un “lliure mercat” en el qual tot es relaciona sota el criteri mercantil competitiu i per l’individualisme egoista que pregonen un cert tipus d’utilitarisme i de nihilisme, que en nom de la llibertat ha oblidat la dimensió comunitària i social de l’individu. Aquesta «racionalitat única», prefereixo aquesta expressió a la de «pensament únic», que té per nom la globalització, és un nou intent d’universalització. A diferència de la racionalitat hereva del Segle de les Llumens i de l’esforç de sistematització de Kant i de Hegel, la «racionalitat única» defuig la raó i el coneixement complex de la realitat i de l’home. Aquesta «racionalitat única» no és crítica, no és interpretació, no és mediació davant de la realitat. Aquesta nova «racionalitat» és, sobretot, justificació d’un sistema econòmic i de la seva hegemonia arreu del món. És també renúncia de les seves funcions pròpies davant d’altres coneixements, com el científic i tecnològic. Aquesta «racionalitat» substitueix la recerca de la felicitat pel benestar material i per l’entreteniment.

En paraules del sociòleg alemany Ulrich Beck, en primer lloc ens trobem davant d’un “procés d’individualització”. Un procés directament relacionat amb “la segona modernitat”, o modernitat “reflexiva”, que difereix de la primera, filla de la Il·lustració, en el sentit que ja no és suficient amb “ser individu” sinó que l’objectiu fonamental és “fer-se in-

dividu”. Per a Beck: “estem vivint una època en què l’ordre social de l’Estat nacional, la classe, l’etnicitat i la família tradicional es troben en declivi. L’ètica de la realització personal és el corrent més poderós de la societat moderna. L’ésser humà, elegidor, decididor i configurador, que aspira a ser l’autor de la seva pròpia vida i el creador d’una identitat individual, s’ha convertit en el protagonista del nostre temps”.⁷ L’obsessió de l’individu és poder escollir, decidir i configurar la seva pròpia vida i identitat personal, sense pràcticament mediacions.

Berger també insisteix en aquest mateix concepte. Peter L. Berger i Samuel Huntington,⁸ van dirigir una investigació sobre les diferents manifestacions de la globalització arreu del món. En la introducció Berger afirma que els quatre vectors que han impulsat la globalització arreu del món són: en primer lloc, “*the Davos Culture*” és a dir, la cultura del gran capitalisme triomfant i de les grans TNC’s amb una gran difusió mediàtica, que incideix en xarxes de joves professionals arreu del món, una espècie de *yuppie international*; el segon factor, “*the faculty club culture*”, xarxes de professors, ONG’s, funcionaris internacionals, fundacions, especialitzats en temes interculturals, gènere, drets humans, medi ambient, societat de la informació entre altres temes específics; en tercer lloc, “*The McDonald’s Culture*”, sinònim de la cultura po-

7. BECK, U, 2003: 70.

8. BERGER, P.L./ HUNTINGTON, S.P. *Many Globalizations. Cultural Diversity in the Contemporary World*. Oxford. Oxford University Press, 2002.

pular que s'estén a través de l'entreteniment de les *majors* americanes arreu del món, i finalment, per altres tipus de moviments populars com el moviment “*l'evangelical Protestantism*”, de matriu pentecostalista. Aquests quatre vectors si tenen quelcom en comú és: “*la individuació*: tots els sectors de la cultura global emergent abracen la independència individual contra la tradició i la col·lectivitat”.⁹

Comparteixo amb Beck la seva intuïció com a diagnòstic intel·ligent de certs processos socials. Dissen-teixo de l'entusiasme que professa. Perquè aquest subjecte “totpoderós”, que és “autor de la seva pròpia vida”, està amb greus dificultats d'identitat i de socialització, d'inserció en una comunitat concreta. El que realment està succeint en moltes societats “avançades” és el fet que l'individu té més dificultats per desplegar la seva dimensió social o comunitària. Malauradament, la famosa frase de Jean-Paul Sartre, “*l'infern són els altres*” té avui més significat que mai. El desenvolupament d'aquesta nova onada d'individualisme, associada a una forta dosi d'utilitarisme i també de nihilisme, envaeix progressivament les nostres esferes socials provocant una fragmentació encara més forta de la societat. Estem construint una societat egoista. L'individu, la persona humana no pot tancar-se de manera individual cercant únicament a satisfer els seus desitjos sense contemplar la dimensió social i comunitària de la persona humana. L'atomització, el desarrelament, la desin-

crustació que pretén certs tipus d'individualisme ens poden portar a situacions certament límits.

L'atomització, el desarrelament, la desincrustació que pretén certs tipus d'individualisme ens poden portar a situacions certament límits.

1.2. Un procés d'emergència del relativisme ètic i religió

El «relativisme moral» que afecta de manera nuclear la visió, crea confusió i desorientació en amplis sectors europeus. El «*relativisme moral*» és el resultat d'una lectura interessada i mercantilitzada de la modernitat i la il·lustració. És el contrapunt de les visions omniexplicatives i totalitzants del segle passat. És el resultat directe de l'enfonsament d'aquelles doctrines filosòfiques que havien intentat aixecar un model *científic* de pensament i societat. Com ens recorda Josep Ratzinger, “*El relativisme no es presenta tan sols, ni molt menys, com resignació davant la dimensió inabastable de la veritat, sinó que es defineix també positivament partint dels conceptes de tolerància, del coneixement a través del diàleg i de la llibertat, la*

9. BERGER, PL./ HUNTINGTON;S.P., 2002: 9.

qual quedaria restringida mitjançant l'afirmació d'una veritat vàlida per a tots”, per acabar afirmant que, “El problema rau que el relativisme se situa a si mateix més enllà de tots els límits. Arriba a aplicar-se de manera plenament conscient en el camp de la religió i de l'ètica.”¹⁰. És la matriu i el resultat de la post-modernitat. És la renúncia de molts a interrogar-se de nou sobre el fonamental de la vida i de l'univers. És la deixadesa intel·lectual de molts que han abraçat la banalitat de la immediatesa i l'entreteniment. Aquest «relativisme moral» pot explicar, també, en bona mesura, l'augment progressiu de l'extrema dreta a certs països.

Europa ha de tornar a intentar ser una àgora en la que les grans preguntes sobre la condició humana, el sentit de la vida i de l'univers puguin debatre's en profunditat. No podem renunciar a la recerca de la Veritat, en majúscula. La tolerància, el respecte per l'altre i per les seves conviccions, el diàleg interreligiós són actituds, herència indefugible de la nostra tradició cristiana, indispensables en les nostres societats cada vegada més plurals. Ara bé, aquestes actituds no poden ser obstacles per mantenir amb fermesa i coherència les nostres conviccions més fonades i per expressar-les. D'aquesta manera un catolicisme menys acomplexat i més confessant, des del diàleg i no des de la confrontació, pot ser decisiu per oferir, amb convicció, un camí de Veritat i d'Esperança.

Europa ha de tornar a intentar ser una àgora en la que les grans preguntes sobre la condició humana, el sentit de la vida i de l'univers puguin debatre's en profunditat.

1.3. Un procés de mercantilització de les relacions socials

En tercer lloc, estem vivint un *procés de mercantilització* que afecta els diferents àmbits de la vida de les persones. Les regles del mercat estan penetrant en totes les esferes socials i generen un increment notable del malestar. Lionel Jospin ho recordava en el Congrés del PSF a Grenoble: Hem passat d'una economia de mercat a una societat dominada per les seves regles. Es prima **la competitivitat i l'eficàcia**. El consum, cada vegada més sofisticat, sembla no tenir límits. La precarietat de les condicions laborals apareix com a indispensable per assegurar la competitivitat de les empreses fins el retorn de pràctiques que pensàvem que havien desaparegut en els països desenvolupats i que ara pateixen –especialment en el sector serveis– els nous immigrants d'al-

gus països del sud. La lògica del mercat penetra en àmbits que fins ara en romanien allunyats: en les polítiques culturals es destaca ara el “mercat cultural” i les seves “indústries”, i fins i tot de les biblioteques es diu que ja no són més que “estocs de coneixement”. En l’educació es prioritzen els valors de la competitivitat i de l’eficàcia per damunt de tots. Les polítiques socials han de ser les mínimes i a més “eficients”, sinó seran qüestionades per costoses. La cultura és cada vegada més la cultura de l’entreteniment, de la banalitat i del consum efímer, amb una gran dosi d’hedonisme.

A diferència dels Estats Units, Europa s’ha construït –ja sigui des de la democràcia cristiana o des del socialisme o socialdemocràcia– en els darrers cinquanta anys seguint un model social on els poders democràtics equilibraven i controlaven els “excessos” del mercat. Europa podia ésser menys eficient des d’un punt de vista econòmic però ho era molt més des de la cohesió social i cultural. Amb els canvis dels darrers quinze anys, Europa està també qüestionant el seu mateix model de cohesió.

1.4. Procés de transformació dels processos de mediació i institucionalització

Aquests tres processos estan incidint significativament en la desins-

titucionalització de la societat. Zbigniew Brzezinski ja ho va avançar als anys 70 quan va anunciar “**la progressiva dissolució de les lleialtats institucionals i les ideologies consagrades**”.¹¹ Per a Francis Fukuyama, estem assistint a una “Gran Ruptura” en la qual la societat es qüestiona l’autoritat i “*els valors de la comunitat es basen en valors compartits: com més autoritaris siguin i més estesos estiguin aquests valors, més forta serà la comunitat i més gran la confiança social generalitzada. Però l’individualisme creixent i el desig de maximitzar l’autonomia personal condueix a qüestionar l’autoritat general, i en especial la de les institucions grans que ostenten un poder considerable*”¹².

Per a Fukuyama aquesta “Gran Ruptura” suposa una “versió actualitzada de la transició de la *Gemeinschaft* a la *Gesellschaft* del segle XXI”¹³. Utilitza la distinció que va fer Ferdinand Tönnies de *Gemeinschaft*, comunitat, i *Gesellschaft*, societat: La primera societat rural, premoderna, amb vincles molt familiars i quasi tribals a la “societat” industrial i urbana. Els canvis desinstitucionalitzadors que estem vivint en les societats postindustrials i l’economia informacional, amb l’individualisme moral i la “**miniaturització de la comunitat**”, comporten la gran ruptura a què assistim i que porta al desarrelament de l’individu.

11. BRZEZINSKI, Z., *La Era Tecnocrónica*. Buenos Aires: Paidós, 1979, p.25.

12. FUKUYAMA, F. *La gran ruptura*. Barcelona: Ediciones B, 2000, p.123.

13. FUKUYAMA, F. *La gran ruptura*. Barcelona: Ediciones B, 2000, p.173.

Aquesta individualització es produeix així mateix en una societat, en paraules del mateix Beck, de “Risc”¹⁴, en què la cohesió social es fonamenta en l’existència de crisis i de riscs. Aquesta feble fonamentació encara afavoreix més el desarrelament i la dificultat *d’incrustació social*. Ens trobem davant d’una dificultat important en el procés de socialització, d’afirmació de la identitat. Aquest procés comporta dificultats notables en els mecanismes de socialització especialment dels joves,¹⁵ del necessari arrelament de la persona en una comunitat concreta, en una xarxa de relacions estables.

2. Per un Catolicisme confessant i en diàleg

Des d’aquest context voldria presentar *cinc línies d’actuació*, de caràcter teològic, eclesiològic i pastoral per intentar donar pistes de resposta a la situació actual. Amb tot, i com a *pòrtic* d’aquestes cinc pistes, voldria recollir *la correcció* sobre la nostra manera d’entendre i acollir la Il·lustració en “*tres punts essencials*” que el teòleg i Cardenal Josep Ratzinger, abans d’esdevenir el nostre Papa Benet XVI, formula en el seu llibre “*Fe, Verdad y Tolerancia*.” Després de fer un repàs apassionat dels grans temes del Cristianisme i de la seva relació amb les religions i societats arreu del món, sintetitza el seu pensament en allò que ell defi-

neix, repeteixo, com “*una correcció en tres punts essencials*”.¹⁶

(I) No podem entendre la llibertat com l’alliberament de la dissolució de les normes fins al punt que l’ampliació de les llibertats ens porti «*Al complet alliberament que exigeixi de tot ordenament*», i segueix, «*Ja que l’home és una essència en el «ser-des de», en el «ser-amb», i en el «ser-per a», la llibertat humana pot consistir únicament en la coexistència ordenada de les llibertats. Per això el dret no s’oposa a la llibertat, sinó que és la seva condició, més encara, és constitutiu de la llibertat mateixa*”. La llibertat s’entén com una llibertat amb els altres, en una comunitat de persones i amb les limitacions que això implica.

(II) De la veritat de la nostra essència, paraules textuales, es segueix que «*en el curs de la nostra història humana, no hi haurà mai un estat absolutament ideal, i mai es pot establir un ordenament definitiu de la llibertat. L’home es troba sempre en camí i és sempre finit*», per concloure que «*Però hem d’esforçar-nos per arribar a la màxima aproximació al que és veritablement just. Tota la resta, tota escatologia intrínseca a la història, no allibera, sinó que engany i, per tant, esclavitza*”.

(III) I en tercer lloc, i en sintonia amb aquestes precises i il·lumina-

14. BECK, U. *La sociedad del Riesgo*. Paidós. Barcelona 1987.

15. Veure l’interessant estudi dirigit per Angel Castiñeira sobre els valors dels catalans. Estudi elaborat per ESADE d’acord amb un conveni amb la Fundació Carulla.

16. RATZINGER, J. *Fe, verdad y tolerancia*. Salamanca: Ediciones Sígueme, 2003. p.220.

dores reflexions, afirma que «*Hem d'abandonar el somni il·lusori de l'absoluta autonomia de la raó i que aquesta es basti a si mateixa. La raó humana necessita recolzar-se en les grans tradicions religioses de la humanitat*» per concloure, «*On es nega a Déu, no s'edifica la llibertat, sinó que se la priva del seu fonament i d'aquesta manera se la distorsiona*». ¹⁷

He volgut recollir aquestes afirmacions del Sant Pare, a pocs dies de la seva visita a Barcelona, perquè en poques paraules recull unes afirmacions, sempre al meu personal entendre, clares, precises i diàfanes sobre la llibertat i la societat, la història i l'acció humana i sobre la raó i la fe, que després veuríem en les Cartes encíclics com “*Deus caritas est*”, “*Spe Salvi*”, o la més recent, “*Caritas in veritate*”. Encíclics que marquen un rumb de futur i esperança per a l'Església Catòlica.

Des d'aquest *pòrtic* proposo les següents línies d'acció:

2.1. Per un Catolicisme que promogui la cultura del sentit i de l'obertura a la transcendència.

En una cultura condicionada en excés per *la immediatesa* –la recerca de resultats, l'entreteniment, les aparences, els sentiments– que facilita de manera directa el llenguatge audiovisual (hem passat de la cultu-

ra del raonament que indueix la lectura a la cultura dels sentiments que indueix el llenguatge audiovisual), i per una **cultura líquida** com assenyala el filòsof polonès Zygmunt Bauman¹⁸ en el sentit que en la modernitat tot és líquid, evanescent, provisional. Que la precarietat és el signe del nostre temps. Que el nostre món, de la mà de la tecnologia i la ciència, avança de manera vertiginosa sense rumb. Que s'imposa l'acceleració sobre l'eternitat, la novetat sobre la tradició, la velocitat sobre la serenitat. La cultura de la modernitat “*sembla més una cultura del distanciament, de la discontinuïtat i de l'oblit*”¹⁹, en aquest context cal crear espais per promoure una cultura del sentit i de l'obertura a la transcendència.

El Catolicisme ha de tornar a promoure un debat en l'esfera pública sobre les grans qüestions de l'Ésser, de la Persona, de la Vida, de la Humanitat. En la línia iniciada per Benet XVI, en diàleg i des de l'afirmació del nucli essencial de la nostra identitat. El fet que avui aquestes qüestions apareguin com aparcades per la tremenda superficialitat que ens envaïx no ens ha de fer perdre de vista la naturalesa de la condició humana, indissolublement oberta cap a la transcendència. Estic convençut que en els propers anys, quan la febre per la prosperitat material hagi passat en part, quan es necessiti tor-

17. RATZINGER, J. *Fe, veritat y tolerancia*. Salamanca: Ediciones Sígueme, 2003. p.221-222.

18. BAUMAN, Z. *Vida líquida*. Paidós. Barcelona, 2007.

19. BAUMAN, Z. *Els reptes de l'educació en la modernitat líquida*. Arcàdia. Barcelona, 2007. p. 34 2006}.

nar a teixir un marc entre persona i comunitat i l'«altre» formi part del nostre «jo» i l'anomenada «segona individualització» no només ens deixi sols, aïllats sinó que també ens deixi deseparats, quan hagin passat les modes de les «*autoajudes*», «*counsellings*» i la fascinació avorrida pels «*mantras*» orientals, quan hagi caducat el laïcisme obsolet que combat i menysprea la intrínseca dimensió religiosa de la persona, els europeus, repeteixo, estic convençut, tornaran en les grans preguntes, perquè aquestes formen part del més profund de la condició humana.

El Catolicisme ha de tornar a promoure un debat en l'esfera pública sobre les grans qüestions de l'Ésser, de la Persona, de la Vida, de la Humanitat.

I hem de ser allà, recuperant la nostra millor tradició, la d'un Catolicisme que ofereix un sentit, un projecte i una identitat. Que ofereix l'esperança d'una comunitat de persones lliures vivificada per l'Esperit de Déu Pare mostrant el camí a seguir per formar persones que volen aprendre a ser i a estimar.

2.2. Per un Catolicisme que promogui la cultura de la caritat, el proïsme i la comunitat.

Poques vegades s'havia dit amb tanta precisió: «*Només en la veritat resplendeix la caritat*»²⁰, una caritat que és alhora *agapé* i *logos*: amor i paraula. «*L'amor al proïsme és un camí per trobar també Déu, i que aclucar els ulls davant el proïsme ens converteix també en cecs davant Déu.*»²¹ Davant aquest nou tipus d'individualisme, on l'«altre» s'entén com a competidor i on la dimensió comunitària de la persona és un factor sotmès a l'interès voluntari i utilitari de cadascú, el Catolicisme ha de reivindicar *la cultura de l'amor*, del reconeixement de l'altre i de la dimensió comunitària de la persona humana. Hem de reivindicar amb tota la seva contundència el valor de la «*fraternitat*» de la tradició cristiana. En l'inici d'aquest tercer mil·lenni reivindicuem molt la «lliibertat» i la «igualtat», però molt poc la «fraternitat». Queda com oblidada, com si quedés delegada a l'agenda estructural de les actuacions de les ONG.

El Catolicisme ha d'oferir l'esperança d'una comunitat de persones lliures vivificada per l'Esperit de Déu Pare mostrant el camí a seguir per formar persones que busquin el bé comú, que aprenguin a estimar-se i a viure en comunitat, que tinguin en compte els altres, i en prioritat els més pobres.

20. BENET XVI, *Caritas in veritate*. Barcelona: Claret, 2009, p. 7.

21. BENET XVI, *Deus est Caritas*. Barcelona: Claret, 2006, p. 32.

2.3. *Promoure un Catolicisme més confessant i més present en l'esfera pública.*

La reducció de l'experiència religiosa en l'estricta esfera privada ha estat una de les tendències generals dels cristianisme en els darrers cinquanta anys. Probablement com a conseqüència d'una reacció davant de models anteriors de *cristiandat*, espero definitivament superats, però també, com a resultat d'una excessiva *individualització de la fe*, el cristianisme ha anat perdent una dimensió pública –col·lectiva– de la fe en l'espai públic. La pèrdua referencial en l'espai públic ha afeblit la contribució cultural, social i ètica del cristianisme en la nostra societat. I per extensió, com no podia ser d'una altra manera, a la mateixa transmissió de la fe.

Crec honestament que ens cal un catolicisme menys acomplexat i més intel·ligentment confessant del nucli central de la Bona Nova de l'Evangeli en les nostres societats occidentals desenvolupades. Certament no serà l'única veu, ni haurà d'imposar el seu criteri en una societat plural, però ha de ser present de manera creïble, ponderada i atrevida. El testimoni individual, privat, és indispensable però no és suficient. Tinc el convenciment que els laics podem contribuir a facilitar la presència en l'esfera pública d'un Catolicisme confessant més compromès, de vegades amb veus i formes plurals, decidit a afirmar els valors essencials de l'Evangeli, per proposar, mai no imposar, una visió de la vida, de la persona i del món alternatius als vectors hegemònics que conformen la ideologia

dominant de les nostres societats.

Des del Concili i després de l'evolució de les forces polítiques a Europa no hi ha de fet un partit confessional catòlic o cristià. Aquí, en el nostre país, a Itàlia, tenim un exemple clar i paradigmàtic del succeït. El pluralisme dels catòlics és una realitat. Encara major la dels votants. Davant d'aquesta situació de certa diàspora, la pregunta que ens hem de fer és com articular espais i relats, perquè, sense voler ni ocultar ni truncar la pluralitat, els catòlics expressin en l'esfera pública aquells valors fonamentals que afavoreixi la presència del Catolicisme.

2.4. *Per un Catolicisme “minoria creativa” en una societat cada vegada més global i plural.*

El coneixement i la cultura són dues noves fonts de poder estratègic. Amb la multitud de relats que s'acosten, inclosos els altres relats religiosos, la capacitat de discerniment, d'interpretació és molt important. Però també ho és la capacitat de trobar un relat, que en un món cada vegada més en xarxa, i que és global-local, sàpiga alhora «localitzar-se» o «arrelar-se» i «globalitzar-se». L'Església, amb la seva vocació d'universalitat de sempre, pot convertir-se en una de les poques forces de sentit i d'identitat del món. En Jonathan Sacks, Gran Rabí de la Unió de Congregacions Hebraïques de la Commonwealth, en un recent article al “Times” amb motiu del viatge del Sant Pare a Gran Bretanya escrivia: “*El Papa Benet XVI veu el paper de l'Església Catòlica com el*

d’**“una minoria creativa”** més interessada en la influència que en el poder. Pels catòlics, això és relativament nou, però pels jueus això ha estat la nostra realitat durant 2000 anys.” I segueix: “Aquest és el **millor lloc de la religió, sense poder, a contracorrent, disposada a qüestionar els ídols del nostre temps, apel·lant als millors àngels de la natura, recolzant a les famílies i a les comunitats, treballant al costat del demès, independentment de la seva fe o de la seva falta, dignificant el nostre ordre social. Això sí que és un repte espiritual digne del nostre esforç.**”²² En efecte, el Cardenal Joseph Ratzinger acabava la seva conferència sobre la identitat europea en el Senat d’Itàlia el 13 de maig de 2004 afirmant que “*Els creients cristians haurien d’actuar com una minoria creativa i ajudar a Europa a defensar una vegada més el millor de la seva herència i així estar al servei de tota la Humanitat*”²³. És

L’Església, amb la seva vocació d’universalitat de sempre, pot convertir-se en una de les poques forces de sentit i d’identitat del món.

una manera diferent de recordar-nos les Benaurances, de ser “*la sal de la terra i la llum del món*”.

Davant del desconcert i la confusió de les nostres societats complexes, l’Església pot aparèixer en la xarxa i en l’esfera pública *com una comunitat de sentit i d’esperança, d’encontre, de compromís, d’amor. Com a força i no com a poder*, o més ben dit, com a força que vol influir en la societat. Ara bé, l’Església ha de cuidar molt la forma, el llenguatge, la imatge d’aquesta presència, perquè una presència poc apropiada pot provocar una major desafecció especialment en la joventut. En aquest sentit l’Església ha d’afavorir el compromís dels laics en la societat. La missió fonamental dels laics és ser Església en el Món. De ser-ho reconeixent «les justes autonomies de les realitats temporals»²⁴ i de les derivades de l’exercici del nostre compromís autònom i responsable. Amb totes les seves dificultats, ambigüitats i esperances. L’Església no ha de tenir por d’afavorir aquest tipus de compromís. Al contrari, l’ha d’afavorir. Així mateix penso que els laics han d’assumir una major coresponsabilitat eclesial. La nostra presència al món ens pot permetre «aconsellar en Església», especialment en aquests moments de gran complexitat i de presa de decisions complicades, enrevessades i de vegades espineses. Una major coresponsabilitat podria

22. “The Times”, 14.09.2010.

23. CATHOLIC CULTURE. ORG. *Europe: Its Spiritual Foundation: Yesterday, Today and in the Future*. Cardenal Ratzinger.

24. GS, 36.

afavorir, i aquest és el sentit últim de la meua reivindicació, una major eficàcia evangelitzadora de l'Església.

Un Catolicisme alhora global i molt local, arrelat en cada comunitat i en les seves formes de ser, ha de voler ser *un actor d'identitat i sentit* al nostre món globalitzat i en xarxa.

I finalment,

2.5. Per un catolicisme cristocèntric, personalista, compromès amb els més pobres, la justícia i el bé comú.

Possiblement ens cal un relat més senzill per arribar a la gent. Possiblement ens cal *més en menys*. Ens cal anar més a l'essència de la nostra fe amb una teologia més cristocèntrica, amb una antropologia més personalista i una Església que expressi amb senzillesa i amb molt cura la seva triple tasca: "*anunci de la Paraula de Déu (kerygma-martyria), celebració dels Sagraments (leiturgia) i servei de la caritat (diakonia)*. Són tasques que s'impliquen mútuament i no poden separar-se l'una de l'altra."²⁵

I acabo. Després dels canvis culturals de la dècada dels 60 del segle passat ara ens toca viure els canvis derivats d'una revolució tecnològica i social sense precedents. Canvis que tenen algunes similituds amb l'inici del mil·lenni que va viure en Joan Maragall en els darrers anys de la seva vida. També eren anys de canvis amarats de promeses, divisions i injustícies. En Joan Maragall no només va ser un relator del seu temps sinó que va ser, a més, un amatent testimoni de la fe en Jesucrist. El seu testimoniatge és encara ben viu entre nosaltres. Probablement fou *un dels primers intel·lectuals catòlics del nostre país*. La seva figura és encara ara un referent del nostre compromís. En aquests moments de grans canvis ens cal, alhora, mantenir una actitud de fermesa en allò que és fonamental i que il·lumina el sentit de la nostra acció i una actitud d'escolta i diàleg precisament per renovar i inculturalitzar, com Sant Pau va proposar-se fa dos mil anys, la Veritat revelada per Déu a través del seu fill, Jesús de Natzaret. *Confessió* desacomplexada en Jesús de Natzaret en Església, *diàleg* amb un món cada vegada més desbordat de si mateix. Moltes gràcies.

25. BENET XVI, *Deus Caritas est*. Barcelona: Claret, 2006. p.45.

***II. Benet XVI a Barcelona.
Reflexions pastorals al voltant
del Temple de la Sagrada Família***

Visita del Papa de Roma. Medalla commemorativa

ANTONI SERRAMONA, secretari del CEP.

Com tots els esdeveniments que s'ho valen es podria encunyar una medalla o moneda commemorativa de la Visita que el Papa de Roma, S. Santedat Benet XVI va realitzar a la ciutat i església de Barcelona els dies 6 i 7 de novembre, procedent de Roma, via Sant Jaume de Galícia.

Els mitjans de comunicació van posar a l'abast de tot el món –amb gran encert i sense exageracions– els dos moments centrals de la visita del Papa a l'església de Barcelona: la dedicació i consagració del Temple Expiatori de la Sagrada Família –ara també Basílica– i la visita a l'Obra benèfico-social del Nen Déu.

Són com les dues cares d'una moneda, l'acte del matí grandios i solemne; el de la tarda humil i senzill. Els dos, però, identifiquen el valor únic de la moneda o medalla commemorativa i evoquen el sentit únic de la visita en dues dimensions.

“Amb la dedicació de la Basílica de la Sagrada Família s'ha posat de relleu, aquest matí, que el temple és signe del veritable santuari de Déu entre els homes. Ara vull destacar com l'esforç d'aquesta institució eclesial i altres d'anàlogues [...] posa de manifest que, per al cristià

tota persona és un veritable santuari de Déu que ha de ser tractat amb respecte i amor, sobretot quan es troba en necessitat”. (Paraules del Papa durant la visita a l'Obra benèfico-social del Nen Déu).

Per al cristià tota persona és un veritable santuari de Déu que ha de ser tractat amb respecte i amor, sobretot quan es troba en necessitat.

La nostra revista no és el lloc de fer una crònica de l'esdeveniment, ni de fer un balanç de la visita ni una anàlisi de les paraules del Papa, com no sigui per destacar els valors pastorals d'una visita que, pel seu caràcter de “viatge pastoral” sí que cau de ple dins els afanys i propòsits dels nostres quaderns. Moltes de les cròniques, ressenyes i comentaris ja han posat de manifest els encerts i els guanys d'aquells actes així com els desafiaments i reptes que l'acte en sí i tota la visita representen.

Creiem que la millor manera de fer-nos ressò de la visita del Papa serà donant relleu a la carta pastoral que el Sr. Cardenal-Arquebisbe de Barcelona va publicar després de la Visita. Atenem així el suggeriment que el Sr. Cardenal-Arquebisbe, que és també president del CEP, ens ha fet. Volem creure que d'aquesta manera col·laborarem perquè la visita no quedi en un foc d'encenalls.

Al que s'ha dit sobre la visita del Sant Pare ens plau destacar un aspecte que, des del nostre punt de mira resulta clar: ha ajudat la nostra església –en ha ajudat a tots– a guanyar autoestima.

Ho afirmem perquè de fa temps la nostra església –que és el conjunt de les vuit diòcesis que fan vida a Catalunya i per tant, en certa manera formen una unitat pastoral, ja que un és el poble a qui serveixen– viu una certa atonia en el seu dinamisme d'altres èpoques com les altres esglésies del nostre entorn del món europeu occidental.

Les visites del Papa de Roma a les diverses esglésies locals –tan escasses abans del pontificat del papa Wojtyla i tan freqüents en els seus llargs anys de papat i tan mesurades en el del papa Ratzinger– ja ho sabem, no són la recepta màgica de cap nova ni vella evangelització. Les visites del Papa que actualment ja solen estar motivades per una intencionalitat pastoral concreta i clara, han perdut l'encís de la novetat i la fascinació de l'esdeveniment i poc a poc es van situant com un fet certament extraordinari, però assumit amb naturalitat per les esglésies lo-

cals que –ja ho sabem però serà bo de repetir-nos-ho– no són les sucursals d'una multinacional, ni les províncies d'un estat o una empresa, sinó tota l'església de Jesucrist arrelada en un lloc. La visita del Papa és com un sagrament que ha de posar de relleu la unitat de l'Església no en la seva organització sinó en la seva fe; la pluralitat de l'església en les diverses cultures, estils i maneres de viure i al mateix temps la participació en la unitat de la confessió de la fe; la diversitat de ritus i la possibilitat de combregar el mateix i únic cos de Crist.

La visita del Papa és com un sagrament que ha de posar de relleu la unitat de l'Església no en la seva organització sinó en la seva fe.

Creiem que així es va plantejar la visita del Papa a Barcelona amb la dedicació i consagració de la Sagrada Família que obria les seves naus al culte i la visita a la tarda a la família de nois i noies que viuen en el santuari domèstic conegut com Obra del nen Déu. Les dues cares de la medalla commemorativa de la visita.

El moment central de la consagració i dedicació del temple va ser una ocasió privilegiada per remarcar el que és comú i participat per tota

l'assemblea quan proclama i celebra la seva fe. L'originalitat de l'acte rau en l'especialíssima ocasió d'obrir al culte les cinc naus de la gran obra de Gaudí; que aquesta litúrgia la presidís el mateix Papa de Roma i que tota l'església fos representada en aquest acte memorable i esperat.

Antoni Gaudí no podia imaginar que el mateix Papa de Roma vindria a consagrar el temple; però sí que el va imaginar, dissenyar i bastir com el temple on la multitud del poble fidel lloaria Déu amb tota la riquesa i profunditat d'una fe viscuda amb els cinc sentits, il·lustrada i càlidament submergida en la grandiositat del misteri que celebra. Gosàriem pensar que l'acte havia estat dissenyat pel mateix Gaudí místic i geniüt, grandió i humil. Almenys sembla que així s'expressava quan explicava el temple i les seves diverses parts als mateixos inicis de l'obra. L'arquitecte de la Sagrada Família i de les originals obres que li coneixem és el mateix home que era capaç de sortir a demanar una gràcia de caritat i que moria pobre i quasi desconegut a l'hospital dels pobres. Les dues cares d'una mateixa personalitat. Les dues cares d'aquella diada memorable del 7 de novembre de 2010.

Un esdeveniment d'aquesta magnitud fa història. Una celebració com aquesta és un fenomen que convida a l'anàlisi i a la reflexió. Més encara quan l'acte en sí és d'una intensitat simbòlica entre fastuosa i misteriosa, agradable de veure però inabastable...

Tothom pot entendre i identificar-se amb el Papa envoltat de pobris-

sons acollits a l'Obra del Nen Déu; ens remou les entranyes i ens mou a fer emergir sentiments de bondat; però aquest acte sol no fora notícia. És el que toca. L'acte del matí, en canvi era una novetat i una novetat curiosa i noticable. Ultra les dimensions colossals i genials de l'obra famosa a tot el món i el Papa que exercia de protagonista, entrava de ple en la categoria d'espectacle. Per sí sol era notícia.

Milers de persones van viure la visita del papa a casa nostra i milions la van seguir aquí i arreu del món. La major part no saben de les nostres teologies, ni dels nostres llenguatges i precisions. Per a la gran majoria, la retransmissió del matí devia ser un gran espectacle agradós i ben presentat. Potser comparable a les retransmissions del casament d'una princesa. En el millor dels casos devia desvetllar el sentiment religiós perquè traspuava el sentit del misteri i del sagrat.

En altres casos devia posar-se de relleu la incògnita dels simbolismes –tan rics i exuberants en la dedicació d'un temple i consagració d'un altar– i qui sap si no obria el camí d'una certa familiaritat amb els simbolismes i els seus significats. En quasi tots els casos la presentació artística del lloc i de l'acte, la bellesa de l'arquitectura, de la llum, de la música, de la plàstica, del ritme de la celebració, posava de manifesta el poder de la bellesa i l'estètica i la força de l'art que sempre van emparentats amb la bondat i la veritat. (Fins la nota estrofolaria de les bones monges netejant l'oli de l'altar amb els celebrants –homes tots, no

cal dir— ben repapats als seus seients venia a ser la nota còmica-humorística que no ha de faltar en cap representació que s'ho valgui).

La participació i la retransmissió de la Dedicació del Temple va ser, doncs, des del punt de vista pastoral, com un situar-nos en el pòrtic del temple, en l'atri dels gentils, en els preàmbuls de la fe... No estarem en el temps d'una pastoral d'iniciació? No serà el moment de plantejar de nou l'acolliment, la catequesi, la iniciació cristiana sense donar cap coneixement per suposat ni heretat?

Amb una bona dosi de cultura religiosa es podien capir alguns elements d'aquell acte; amb molta formació teològica i litúrgica es podia gaudir de la realitat sacral i mística del que allí succeïa; però amb la formació i la vivència actuals de la nostra bona gent, fins i tot la més culta o la més inquieta, els actes de la Visita papal del 7 de novembre ens acaren de ple davant d'una pastoral dels preàmbuls de la fe.

Ras i curt: la visita del Papa ens va fer guanyar autoestima en el sen-

tit que encara sabem fer les coses ben fetes; que encara tenim recursos per comparèixer en el fòrum mundial amb una imatge que diu alguna cosa i amb un missatge de vida i de sentit.

A condició, però, que sapiguem situar-nos a la vora de la gent amb una actitud dialogant i propositiva per tal de descobrir amb ells la realitat del Déu altíssim, Creador del cels i terra; Pare nostre del cel, tres vegades Sant entre els sants que, però, neix a Betlem entre els animalons i plantes dels nostres pagesos i en les constel·lacions del Zodíac familiars als savis o bé carrega sobre els seus ossos torturats i trencats tots els enigmes i planys del nostre món i obre a l'esperança el forat fosc de la sepultura buida i deixa entreveure el dedins del santuari perquè el vel del temple s'ha esquinçat...

La medalla commemorativa del viatge del Papa. La dimensió pastoral de la visita. Els interrogants que suggereix per a la nostra pastoral. El camí que ens caldrà descobrir i fressar. El sentit d'un Temple al mig de la quadrícula de la secular ciutat.

Preparem amb el Papa els camins del Senyor.

Exhortació pastoral després de la visita de Benet XVI

MONS. LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH, cardenal-arquebisbe de Barcelona.

Caminem a la llum del Senyor

Amb joia hem viscut la visita apostòlica del Sant Pare Benet XVI a Barcelona els dies 6 i 7 del mes de novembre d'aquest any. Ha estat un autèntic do de Déu. El Papa ha visitat la nostra Església de Barcelona i ens ha manifestat el seu afecte i la seva sol·licitud pastoral per totes i cadascuna de les Esglésies locals. Al peu de l'avió que el retornava a Roma, em va dir que s'emportava un record inoblidable d'aquesta visita. Nosaltres també en conservem un record inoblidable.

Us escric aquestes reflexions amb el cor ple d'alegria per aquest importantíssim esdeveniment que hem viscut, com no dubto que també vosaltres estimats diocesans l'experimenteu, participant d'aquella alegria que, com ens diu el Sant Pare, va experimentar ell mateix en “dedicar el temple de la Sagrada Família, obra del genial arquitecte Antoni Gaudí –lloança a Déu feta de pedra i de visitar l'Obra del Nen Déu, iniciativa que posa de manifest que la caritat és el distintiu de la condició cristiana”

Les reflexions que segueixen volen ser la continuació de l'exhortació pastoral titulada *Comencem amb el*

Papa un nou curs, que vaig publicar el 24 de setembre d'aquest any, festa de la Mare de Déu de la Mercè, patrona de la nostra Arxidiòcesi. Us deia que “la visita del Sant Pare l'emmarquem en la vida eclesial diocesana, ben disposats a ser confirmats en la fe pel successor de Pere, a acollir el seu missatge per a portar-lo a la pràctica i a créixer en la catolicitat d'aquell que viu la sol·licitud per totes les Esglésies».

Aquest és l'objectiu d'aquesta nova exhortació pastoral. Som en el temps d'Advent, en el començament d'un nou any litúrgic. El profeta Isaïes ens convida a «preparar els camins del Senyor» i en el fragment de la seva profecia llegit en el primer diumenge d'Advent diu: «Casa de Jacob, veniu, caminem a la llum del Senyor» (*Is 2, 1-5*). Amb la llum del missatge del successor de Pere volem seguir els camins del Senyor.

Durant la preparació de la visita del Sant Pare hem pregat molt perquè la presència i les paraules del Papa donessin molts fruits espirituals i pastorals per a la nostra Església de Barcelona i per totes les diòcesis catalanes, amb les quals treballem de forma conjunta. Ara, després de la feliç realització de l'esdeveniment, el

nostre objectiu és assegurar els fruits d'aquesta visita. En especial per intensificar, amb una renovada il·lusió, la nostra fidelitat a Déu i a l'Església. Estimem més el Sant Pare i valorem el seu ministeri de successor de Pere, creixem en l'amor a Déu i als germans i treballem amb generositat en l'evangelització de la nostra societat, especialment en aquells àmbits que podem considerar com especialment necessitats de les paraules i del testimoni dels cristians.

Per això, si abans de la visita us demanava el suport de les vostres oracions i la reflexió, en grups o individualment, del text de les *Set Catequesis* que es van difondre dins i fora de l'arxidiòcesi, ara us demano que continueu aquesta tasca espiritual i de reflexió però, naturalment, a partir de les paraules que ens ha dirigit a tots el Sant Pare. Per facilitar aquesta tasca l'Arxidiòcesi ha editat un opuscle que recull totes les intervencions del Papa a Santiago i a Barcelona. Espero que pugui ser un instrument útil de treball per facilitar el coneixement, la reflexió i l'aplicació dels ensenyaments de Benet XVI.

Ahora, al final d'aquesta exhortació, s'inclouen unes pautes per a suscitar i canalitzar la reflexió personal o comunitària sobre els missatges que ens ha deixat el Papa. Confio aquest treball a tots els diocesans, i en especial als consells diocesans –el Presbiteral i el Consell Pastoral Diocesà– i també als consells pastorals arxiprestals i parroquials, així com als grups de diverses institucions i moviments eclesials. Aquest treball pastoral convé que es

faci amb un esperit de conversió i amb la voluntat de ser cadascú de nosaltres i cada comunitat i institució eclesial més fidels a Déu, a l'Església i amb el propòsit d'estimar més el Senyor i els germans, especialment els pobres i necessitats.

És desitjable que el resultat d'aquestes reflexions el vulgueu fer arribar a la Secretaria General de l'Arquebisbat, perquè seran reflexions que ens ajudaran a prendre algunes decisions relatives a la pastoral diocesana i també ens seran molt útils a l'hora d'establir els objectius del proper Pla Pastoral Diocesà, que, com va passar amb l'anterior, desitjo que sigui fruit de les aportacions de tota la diòcesi.

El nostre agraïment al Sant Pare

Abans de proposar alguns punts de reflexió sobre els missatges del Sant Pare, perquè ens esforcem a assimilar-los per tal de progressar en la nostra vida cristiana i en els nostres compromisos com a cristians, desitjo expressar, en nom de tota l'Església de Barcelona, la nostra emotiva gratitud al Sant Pare per haver-nos honrat amb la seva visita, per haver-nos animat en el compliment de la nostra missió com a Església, per haver-nos donat ànim i il·lusió per a no desanimar-nos davant les dificultats i per haver-nos ajudat a adquirir una major consciència de ser una Església local en comunió amb l'Església universal, estesa des d'Orient a Occident.

Pel que fa als fruits d'aquesta visita, en la meua anterior exhortació

pastoral deia que un dels fruits de les visites apostòliques “consisteix a adonar-nos que cadascuna de les Esglésies locals mereix ser destinatària de l’interès del Papa. Cadascuna de les Esglésies diocesanes és un santuari vivent, una assemblea de persones que en la confessió de la fe fan visible la presència de Crist enmig dels homes (cf. *Lumen gentium*, 26)”. En la nostra Església de Barcelona, hi és present i hi actua tota l’Església de Crist una, santa, catòlica i apostòlica. Estimar la nostra arxidiòcesi és estimar l’Església de Crist. Per això desitjo agrair-vos a tots el treball que feu amb la pregària i l’acció, amb els vostres compromisos en les comunitats i en la societat; tot això és una manifestació del vostre amor a l’Església que com a mare ens ha engendrat a la vida de fills i filles de Déu i alimenta aquesta nova vida amb la Paraula i els sagraments.

Estimar la nostra arxidiòcesi és estimar l’Església de Crist.

Us convido a pregar per la persona de Benet XVI i pel seu ministeri al servei de l’Església i del món, com a expressió de la nostra gratitud. Al final de la visita, en acomiadar-me del Sant Pare, li vaig dir que el portàvem constantment en el nostre cor i en la nostra pregària i li vaig demanar que ens tingués sempre en el seu cor i en la seva pregària. Li vaig reiterar el nostre agraïment en-

viant-li una carta i ell, en una trobada posterior al Vaticà, amb motiu de la reunió especial del Col·legi cardenalici, va tenir la delicadesa de mencionar aquesta carta i expressar de nou la seva satisfacció pel desenvolupament de la visita.

Crec que hem d’agrair al Papa de manera especial la valoració que ha fet de la nostra història de Catalunya, de la nostra llengua, de la nostra cultura, de la nostra riquesa espiritual, fent referència als exemples de santedat especialment a partir del segle XIX: «Una plèiade de sants i de fundadors, de màrtirs i de poetes cristians. Història de santedat, de creació artística i poètica, nascudes de la fe, que avui recollim i presentem com a ofrena a Déu en aquesta Eucaristia». Com a continuadors d’aquesta història, i per fer-nos en dignes, ens hem d’animar els uns als altres per avançar en el nostre camí cristià, tant personal com comunitari, perquè aquest dinamisme de santedat, de testimoniatge creient i de servei a la nostra societat es revitalitzi i s’intensifiqui. Aquesta és la nostra primera i fonamental vocació.

En la meva recent estada a Roma, a més del Sant Pare, nombrosos cardenals, arquebisbes i bisbes m’han elogiat el desenvolupament de la visita. No ho dic per caure en l’auto-complaença, sinó com a expressió de la nostra gratitud a tots els qui han col·laborat amb la seva pregària, amb el seu treball i amb les seves aportacions al feliç desenvolupament de la visita. Reitero aquí la gratitud que vaig expressar, juntament amb els membres del Consell Episcopal, en acabar la visita apostòlica. Ara ens

resta la tasca d'assegurar que els fruits estiguin a l'altura del bon desenvolupament de la visita. Vol contribuir a assolir-ho una breu antologia sobre alguns dels punts més destacats del magisteri que ens ha deixat Benet XVI.

Hem d'agrair al Papa de manera especial la valoració que ha fet de la nostra història de Catalunya, de la nostra llengua, de la nostra cultura, de la nostra riquesa espiritual.

Déu, amic de l'home, amic de la vida

Escoltant les paraules del Sant Pare Benet XVI a Santiago i a Barcelona, es pot afirmar que el tema central ha estat el de Déu. És ben conegut que la primera prioritat del Papa en el seu pontificat és portar els homes d'avui a l'accés a Déu. El tema de Déu és d'una importància cabdal en les nostres societats de l'occident europeu, en les quals un gran nombre de persones viu com si Déu no existís, amb totes les conseqüències negatives i doloroses que això té per al bé de les persones i de la societat.

Dedicar aquesta majestuosa i bellíssima basílica de la Sagrada Família a Déu enmig de la ciutat cosmopolita de Barcelona és d'alguna manera oferir una presència de Déu i de l'Església no amagada sinó ben visible d'arreu de la ciutat. Avui és molt necessari facilitar espais reservats al diàleg entre Déu i els homes, per al culte litúrgic i per a la lloança a Déu.

Benet XVI ens ha dit que “és una tragèdia que a Europa, sobretot al segle XIX, s'afirmés i divulgés la convicció que Déu és l'antagonista de l'home i l'enemic de la seva llibertat. Amb això es volia enfosquir la veritable fe bíblica en Déu”. Avui a casa nostra hi ha persones que pensen que Déu és l'antagonista de l'home i l'enemic de la seva llibertat. La dedicació d'aquesta Basílica en una època en què l'home pretén edificar la seva vida d'esquena a Déu, com si ja no tingués res a dir-li, resulta un fet de gran significat.

Des de Santiago de Compostel·la, lloc de tanta significació per a la història del cristianisme i per a la història del continent europeu, el Papa Benet, que va voler portar el nom pontifici del patró d'Europa, ha dit que «és necessari que Déu torni a ressonar joiosament sobre els cels d'Europa; que la seva paraula santa no es pronuncii mai en va; que no es perverteixi fent-la servir per a fins que li són impropis. Cal que es pronuncii santament».

Benet XVI afirma que “Déu és l'origen del nostre ésser i fonament i cim de la nostra llibertat, no el

seu oponent”. Davant d’aquesta veritat, el Papa es fa unes preguntes atesa la realitat d’indiferència religiosa que es respira a Europa: “Com es fundarà a si mateix l’home mortal i com es reconciliarà amb si mateix l’home pecador? Com és possible que s’hagi fet silenci públic sobre la realitat primera i essencial de la vida humana?”

El Papa ens diu que “Europa ha d’obrir-se a Déu, sortir a trobar-lo sense por, treballar amb la seva gràcia per aquella dignitat de l’home que havien descobert les millors tradicions”. El Sant Pare Benet recordava a aquesta Europa tan oblidadissa les seves arrels cristianes: Déu és amic dels homes i ens invita a ser amics seus. Gaudí, amb la seva obra plena de bellesa, d’exaltació de la naturalesa creada per Déu i rica de simbologia religiosa, “ens mostra que Déu és la veritable mesura de l’home”. I el secret de l’autèntica originalitat d’aquest meravellós temple, que ha encisat el món, rau, com deia Gaudí, a tornar a l’origen que és Déu. Com afirma el mateix Sant Pare, l’arquitecte de la Sagrada Família, obrint el seu esperit a Déu, ha estat capaç de crear en aquesta ciutat de Barcelona un espai de bellesa, de fe i d’esperança que porta l’home a la trobada amb qui és la Veritat i la Bellesa mateixa.

Déu és amic dels homes i ens invita a ser amics seus.

La glòria de Déu i la glòria de l’home

El Sant Pare, en els seus missatges, ha tractat també d’aquest altre tema ben actual: l’home com a tal i l’home en la seva relació amb Déu. L’home, amb la seva intel·ligència i amb les seves obres, està cridat a donar glòria a Déu. Com tenien sentit aquestes afirmacions davant *el miracle arquitectònic* de la Sagrada Família! «En un humil i joiós acte de fe, aixequem una immensa mola de matèria, fruit de la natura i d’un incommensurable esforç de la intel·ligència humana, constructora d’aquesta obra d’art. Ella és un signe visible del Déu invisible, a la glòria del qual s’alcen aquestes torres, sagetes que apunten a l’absolut de la llum i d’Aquell que és la Llum, l’Alta i la Bellesa mateixa». La glòria de Déu és també la glòria de l’home. I, negativament, l’ocàs de Déu és també l’ocàs de l’home.

«En aquest recinte, Gaudí va voler unir la inspiració que li arribava dels tres grans llibres en els quals s’alimentava com a home, com a creient i com a arquitecte: el llibre de la natura, el llibre de la Sagrada Escriptura i el llibre de la Litúrgia». Hi ha una harmonia entre aquests tres llibres, perquè és el mateix Déu el qui crea i el qui salva. Benet XVI ens parla de la “Cristologia de la Paraula” i ens diu que “podem contemplar així la profunda unitat en Crist entre creació i nova creació i de tota la història de la salvació” (*Verbum Domini*, exhortació postsinodal sobre la Paraula de Déu, de 30 de setembre de 2010, 13).

L'arquitecte de Déu, com es considerava Gaudí, «va introduir pedres, arbres i vida humana dins del temple, perquè tota la creació convergis en la lloança divina, però a la vegada va treure els retaules fora, per posar davant els homes el misteri de Déu, revelat en el naixement, passió, mort i resurrecció de Jesucrist». Com Gaudí, el Papa diu que podem comparar el cosmos a un *llibre* –això deia Galileo Galilei– i considerar-lo com l'obra d'un Autor que s'expressa mitjançant la *simfonia* de la creació. Jesús és el centre de la creació i de la història perquè en Ell s'uneixen sense confusió l'Autor i la seva obra (cf. id.). El Papa, a la Sagrada Família, ens va dir que així «va fer una cosa que és una de les tasques més importants d'avui: superar l'escissió entre consciència humana i consciència cristiana, entre existència en aquest món temporal i obertura a la vida eterna, entre bellesa de les coses i Déu com a Bellesa [...] Gaudí, amb la seva obra, ens mostra que Déu és la veritable mesura de l'home. Que el secret de l'autèntica originalitat rau, com deia ell, a tornar a l'origen que és Déu».

Gaudí, amb la seva obra, ens mostra que Déu és la veritable mesura de l'home. Que el secret de l'autèntica originalitat rau, com deia ell, a tornar a l'origen que és Déu.

Ja sant Ireneu de Lió, al segle II de l'era cristiana, deia que la glòria de Déu és l'home vivent: «*Gloria Dei homo vivens*». Si a la Sagrada Família el Papa ens va convidar a unir-nos a la glorificació de Déu davant aquell *Càntic de les criatures* en pedra i en llum, a la plaça de l'Obradoiro va unir a la *glòria de Déu* la *glòria de l'home*, perquè la causa de Déu i la causa de l'home són inseparables: «Aquest Déu i aquest home són els qui s'han manifestat concretament i històricament en Crist». «Deixeu-me que proclamï des d'aquí la glòria de l'home, que adverteixi de les amenaces a la seva dignitat per l'espoliació dels seus valors i riquesa originaris, per la marginació o la mort infligides als més febles i pobres».

«No es pot donar culte a Déu –afegia el Papa– sense vetllar per l'home, el seu fill, i no se serveix l'home sense preguntar-se per qui és el seu Pare i respondre-li la pregunta per Ell. L'Europa de la ciència i de les tecnologies, l'Europa de la civilització i de la cultura ha de ser alhora l'Europa oberta a la transcendència i a la fraternitat amb altres continents, al Déu viu i veritable des de l'home viu i veritable. Això és el que l'Església vol aportar a Europa: vetllar per Déu i vetllar per l'home, des de la comprensió que se'ns ofereix de tots dos en Jesucrist.» Aquest és un gran objectiu que el Papa ens demana que persegüim com una tasca de cada cristià i de les nostres comunitats i institucions d'Església. És una feina engrescadora. Demana la participació de tots els qui estimem Déu, l'Església i els germans. Per assolir-ho, la construcció de l'ex-

terior de la Sagrada Família que s'està fent pot ser com una *paràbola* per dur a terme aquesta proposta que ens ha ofert Benet XVI. Ens cal un esperit de fe i d'esperança; ens cal un treball constructiu ben solidari i complementari, fent-nos costat els uns als altres. I per a aquest treball tots som necessaris.

Ens cal un esperit de fe i d'esperança; ens cal un treball constructiu ben solidari i complementari, fent-nos costat els uns als altres.

Un espai de fe, de bellesa i d'esperança

Tant la bellesa esplendorosa del temple de la Sagrada Família com les paraules del Papa ens porten de ple al diàleg entre la fe i la cultura, i més en concret, ens condueixen a considerar la bellesa i l'art com una via d'accés a Déu. El Papa, en l'homilia de la dedicació de la basílica, ens va recordar els vincles entre «l'existència en aquest món temporal i l'obertura a la vida eterna, entre la bellesa de les coses i Déu com a bellesa».

En la mateixa homilia va fer una bella definició de la màxima obra de Gaudí en dir-nos que va saber mostrar això al món «no amb paraules sinó amb pedres, traços, plànols i

cims. I és que la bellesa és la gran necessitat de l'home, és l'arrel de la qual brolla el tronc de la nostra pau i els fruits de la nostra esperança. La bellesa és també reveladora de Déu perquè, com Ell, l'obra bella és pura gratuïtat, convida a la llibertat i arrenca de l'egoisme».

El Papa, davant la Sagrada Família, va contemplar una obra que per la seva bellesa és un signe de Déu. Ja com a teòleg, Benet XVI ha manifestat sempre un especial interès per reflexionar sobre la bellesa com a camí d'accés a Déu. En rebre el 21 de novembre de 2009 un nombros grup d'artistes –pintors, escultors, poetes, músics i actors– en el marc majestuós de la Capella Sixtina, el Papa Benet XVI va recordar que dos dels seus predecessors, Pau VI i Joan Pau II, cercaren la reconciliació entre l'Església i el món de l'art. Joan Pau II va publicar una *Carta als artistes*. Benet XVI, en el discurs que els va adreçar, va dir que tota forma d'art és una via d'accés a la realitat de Déu i de l'home. És més, l'art té una funció reveladora: per la seva mateixa naturalesa és una crida al Misteri. L'art no només il·lustra, en el pla estètic, les dades de la fe. L'art és, en si mateix, un veritable *lloc teològic*. Com a teòleg molt sensible a la cultura, Benet XVI vol reforçar el diàleg amb els ambients artístics. Per a ell, la recerca de Déu és el fonament de tota veritable cultura i obrir un nou camí de diàleg amb els artistes és quelcom essencial. L'Església sempre ha tingut una gran estima envers l'art. No es tracta de buscar cap aliança estratègica per tornar a una suposada *edat d'or* de les relacions entre la fe

i l'art, sinó de promoure un art que obre els ulls del cor i de l'esperit als homes d'avui.

L'art no només il·lustra, en el pla estètic, les dades de la fe. L'art és, en si mateix, un veritable lloc teològic.

Cap al final de la seva homília a la Sagrada Família, el Papa ens va fer aquesta confidència: «En contemplar admirat aquest recinte sant de sorprenent bellesa, amb tanta història de fe, demano a Déu que en aquesta terra catalana es multipliquin i consolidin nous testimonis de santedat, que prestin al món el gran servei que l'Església pot i ha de prestar a la humanitat: ser icona de la bellesa divina, crida ardent de caritat, via perquè el món cregui en Aquell que Déu ha enviat (cf. Jn 6,29)».

D'aquesta manera, com ens va dir el Papa en acomiadar-se la tarda del 7 de novembre, podrem treballar per mostrar al món la fecunditat de la fe cristiana, «en la qual s'agermanen veritat i bellesa, i que contribueix a través de la caritat i de la bellesa del misteri de Déu a crear una societat més digna de l'home. En efecte, la bellesa, la santedat i l'amor de Déu porten l'home a viure en el món amb esperança».

Encara que la cultura actual del nostre occident europeu és poc sen-

sible a la transcendència, l'home creat a imatge i semblança de Déu cerca el sentit de la vida i sovint es planteja interrogants que transcendeixen l'espai i el temps, creat com és per a l'eternitat. La basílica de la Sagrada Família atreu perquè la *nova architectura* que Gaudí inicià descansa damunt d'allò que l'esperit humà cerca amb insistència: la proporció, l'harmonia, en definitiva, la bellesa. Es pot dir que és una cartografia del sagrat, un gran mapa obert on el món pot llegir les grans preguntes de la vida, de l'origen i del fi, del cel i de la terra.

Antoni Gaudí sabia que la bellesa té un poder provocador i atrau cap a la bondat i la veritat. Sabia que la seva obra invitava i conduïa a la fe, que rere les pedres de la Sagrada Família es manifestava una eloqüència que parlava de l'infinit. Es pot afirmar que aquest temple originalíssim és també com un *atri dels gentils* per a moltíssimes persones que encara no estan dintre de l'Església.

La missió de l'Església és transparentar el Crist

En els seus viatges, la primera al·locució del Papa sol donar el sentit i la intenció de la seva visita. Per això, en arribar a Santiago, va dir el Papa: «En el més íntim del seu ésser l'home està sempre en camí, està a la recerca de la veritat. L'Església participa d'aquest anhel profund de l'ésser humà i ella mateixa es posa en camí, acompanyant l'home que anhela la plenitud del seu propi ésser. Al mateix temps, l'Església duu a terme el seu propi camí interior,

aquell que la condueix, a través de la fe, l'esperança i l'amor, a fer-se transparent de Crist per al món. Aquesta és la seva missió i aquest és el seu camí: ser cada vegada més, enmig dels homes, presència de Crist, 'a qui Déu ha fet per a nosaltres saviesa, justícia, santificació i redempció' (1 Co 1,30). Per això, també jo m'he posat en camí per confirmar en la fe els meus germans (cf. Lc 22,32)».

La missió de l'Església consisteix a anunciar Jesucrist, ja que l'Església existeix per evangelitzar. El Papa en l'homília de la dedicació de la Sagrada Família ens ha dit que "l'Església no té consistència per si mateixa; està cridada a ser signe i instrument de Crist, en pura docilitat a la seva autoritat i en total servei al seu mandat". Hauríem de parlar menys de l'Església i centrar l'atenció més en Jesucrist. El mateix Benet XVI, a l'inici de la seva encíclica *Déu és amor*, ens ha dit que "no es comença a ser cristià per una decisió ètica o una gran idea, sinó per la trobada amb un esdeveniment, amb una Persona, que dóna un nou horitzó a la vida" (Núm. 1). Aquesta persona és Jesucrist.

La missió de l'Església consisteix a anunciar Jesucrist, ja que l'Església existeix per evangelitzar.

El camí de l'Església passa per la creu, expressió suprema de l'amor. «Creu i amor, creu i llum han estat sinònims en la nostra història –va dir el Papa a la plaça de l'Obradoiro– perquè Crist es va deixar clavar a la creu per donar-nos el suprem testimoni del seu amor, per convidar-nos al perdó i a la reconciliació, per ensenyar-nos a vèncer el mal amb el bé.»

L'evangelització amb la vida i les paraules

Aquest Déu que ha de ressonar sobre els cels d'Europa, «cal –va afegir Benet XVI– que el percebem així en la vida de cada dia, en el silenci del treball, en l'amor frater i en les dificultats que els anys comporten». Cal coherència entre la nostra fe i la nostra vida. Això és el que demanen els homes i les dones del nostre temps. Avui es valoren més els testimonis que no pas els mestres. Tanmateix, el testimoniatge de la fe demana també que amb les paraules explicitem el perquè de la nostra vida cristiana. Ho va dir molt clarament Pau VI afirmant que "el més esplèndid testimoniatge es revelarà a la llarga impotent, si no queda aclarit, justificat i explicitat per un anunci clar i inequívoc del Senyor Jesús" (*Evangelii nuntiandi*, 22).

En la Carta Pastoral *Anuncieu a tothom l'Evangelí*, de 24 de setembre de 2009, he demanat que tota la diòcesi sigui missionera i evangelitzadora. Avui tenim el repte de l'evangelització per tal d'anunciar la vida i el missatge de Jesucrist. Anunciant amb la paraula i el testimoni de la pròpia vida Jesucrist Déu i home,

estem realitzant el que el Papa ens ha dit que és “el gran treball”, que consisteix a “mostrar a tots que Déu és Déu de pau i no de violència, de llibertat i no de coacció, de concòrdia i no de discòrdia”. Així podrem donar un testimoniatge cristià al nostre món «amb alegria, coherència i senzillesa, a casa, a la feina i en el compromís com a ciutadans». Perquè «no hi ha major tresor que puguem oferir als nostres contemporanis».

Benet XVI ens exhorta “a tots els cristians a revivre la trobada personal i comunitària amb Crist, Paraula de la Vida que s’ha fet visible, i a ser els seus anunciadors per tal que el do de la vida eterna s’estengui per tot el món. Participar en la vida de Déu és l’alegria completa i comunicar aquesta alegria és un do i un treball imprescindible per a l’Església”. El Papa ens diu que “no hi ha prioritat més gran que aquesta: obrir de nou a l’home d’avui l’accés a Déu, al Déu que ens parla i ens comunica el seu amor perquè tinguem vida abundant” (*Verbum Domini*, 2).

Amb la dedicació del temple de la Sagrada Família presidida pel Sant Pare, el món ha fixat els seus ulls no només en l’exterior de la basílica, sinó també en el seu interior. I ha quedat meravellat. La seva bellesa i la seva riquíssima simbologia bíblica, teològica, litúrgica i catequètica es posen al servei de l’evangelització i de la catequesi. Gaudí ho va projectar profèticament ara fa 128 anys. Ell sabia que aixecava quelcom singular per la seva profunditat, per la seva capacitat d’emocionar i per la seva possibilitat de parlar amb regis-

tres plàstics arquitectònicament innovadors i espiritualment densos.

Davant dels milions de persones que anualment visiten aquesta obra hom es pot preguntar: ¿Què els impulsa a conèixer l’obra d’aquest místic cristià, quan moltes semblen persones religiosament indiferents i moltes altres ni tan sols cristianes? ¿Aquest interès per la Sagrada Família no deu ser signe d’una petició d’espiritualitat i de recerca de Déu? Penso que hem d’aprofitar les celebracions del culte litúrgic amb tota la seva bellesa i la realitat *única* de la basílica, com he indicat abans, per evangelitzar i catequitzar aquells que amb interès entren en el seu interior per poder assaborir anticipadament d’alguna manera la bellesa, la joia i la pau de la Jerusalem celestial.

La família de Natzaret i les famílies cristianes

En la seva homilia a la Sagrada Família, el Papa va donar mostres de conèixer profundament la història espiritual del gran temple de Gaudí: l’associació de devots de Sant Josep, creada per Josep M. Bocabella i pel mercedari pare Rodríguez, recolzada des del primer moment per sant Josep Manyanet, gran apòstol de la devoció a la Sagrada Família. Va citar, a l’hora de l’*Angelus*, un sacerdot diocesà desconegut per molts, que va ser amic i com un germà per a Gaudí, mossèn Gil Parés, capellà del temple en la seva etapa inicial, que va ser qui, alertat perquè el mestre no arribava a la Sagrada Família, el va buscar afanyosament en diferents llocs, fins que el va tro-

bar, ja moribund, a l'hospital de la Santa Creu, l'*Hospital dels pobres*, allà on Gaudí havia dit que volia morir un dia.

A l'*Angelus*, el Papa va reafirmar «la dignitat i el valor primordial del matrimoni i la família, esperança de la humanitat, en la qual la vida humana troba acollida, des de la seva concepció al seu declivi natural». I en l'homilia de la missa de la dedicació havia advocat «per adequades mesures econòmiques i socials perquè la dona trobi a la llar i a la feina la seva plena realització; perquè l'home i la dona que contrauen matrimoni i formen una família siguin decididament recolzats per l'Estat; perquè es defensi la vida dels fills com a sagrada i inviolable des del moment de la seva concepció; perquè la natalitat sigui dignificada, valorada i recolzada jurídicament, socialment i legislativament. Per això, l'Església s'oposa a totes les formes de negació de la vida humana i dóna suport a tot el que promogui l'ordre natural en l'àmbit de la institució familiar».

El matrimoni és l'íntima comunitat de vida i d'amor entre un home i una dona oberta a la vida. La família, fonamentada en el matrimoni, és una autèntica *església domèstica* on els seus membres donen culte i lloança a Déu en els seus cors compartint la vida i l'amor. És, també, la primera escola per a la formació dels fills en la fe, les virtuts humanes i cristianes i el compromís social. Amb raó el Concili Vaticà II ha pogut dir que “el benestar de la persona i de la societat humana i cristiana està estretament lligat amb una si-

tuació feliç de la comunitat conjugal i familiar” (*Gaudium et spes*, 47).

Benet XVI ens va regalar a la basílica de la Sagrada Família un missatge que considero que en bellesa teològica i moral està a l'alçada de la bellesa del temple d'Antoni Gaudí. Convé que el mantinguem en la nostra memòria i en el nostre esperit. El Papa, passant de la família a la comunitat de l'Església, afegia que «ens ha ensenyat que tota l'Església, escoltant i complint la seva Paraula, es converteix en la seva Família». Molt hem d'aprendre d'aquesta visió de l'Església. Però de l'Església el Papa Benet XVI no dubtava a passar a la societat sencera fent una proposta, no pas una imposició: «I, encara més, ens ha encomanat ser llavor de fraternitat que, sembrada en els cors, encoratgi l'esperança». El Papa sap que l'esperança és una gran necessitat de la nostra humanitat actual.

La solidaritat, afectiva i efectiva, amb els petits i els pobres

Enmig de la crisi econòmica que estem vivint en el món i també en el nostre país, amb conseqüències tan negatives i doloroses per a moltes persones i famílies, el Papa va dir: «Jo voldria convidar Espanya i Europa a edificar el seu present i projectar el seu futur des de la veritat autèntica de l'home, des de la llibertat que respecta aquesta veritat i mai la fereix, i des de la justícia per a tots, començant pels més pobres i desvalguts. Una Espanya i una Europa no només preocupades de les necessitats materials dels homes, sinó també de les morals i socials,

de les espirituals i religioses, perquè totes elles són exigències genuïnes de l'únic home i només així es treballa eficaçment, íntegra i fecunda pel seu bé».

El Papa va voler felicitar i agrair als catòlics del nostre país «la generositat amb què sostenen tantes institucions de caritat i de promoció humana. No deixeu de mantenir aquestes obres que beneficien tota la societat, l'eficàcia de les quals s'ha posat de manifest de manera especial en l'actual crisi econòmica, així com en ocasió de les greus calamitats naturals que han afectat diversos països».

En les paraules pronunciades abans del rès de l'*Angelus*, el Papa es va referir al Gaudí solidari, que va dissenyar i va finançar amb els seus propis estalvis la creació d'una escola per als fills dels paletes i per als nens de les famílies més humils del barri, «llavors un suburbi marginat de Barcelona. Feia així realitat la convicció que expressava amb aquestes paraules: 'Els pobres sempre han de trobar acollida en el temple, que és la caritat cristiana'».

Però va ser en la visita de la tarda del 7 de novembre a l'Obra social diocesana del «Nen Déu» on va ser més palesa la proximitat paternal del Papa a les famílies amb fills afectats per la síndrome de Down o altres discapacitats. En aquest acte va aparèixer el cor ple de bondat, d'afecte i de consol del Papa teòleg i intel·lectual. Va convidar a tots –ja que la seva presència en aquesta institució volia ser un reconeixement a totes les altres obres similars de

l'arxidiòcesi– a ser solidaris amb els patiments de moltes persones. «En aquests moments en què moltes llars afronten serioses dificultats econòmiques, els deixebles de Crist hem de multiplicar els gestos concrets de solidaritat efectiva i constant, mostrant que la caritat és el distintiu de la nostra condició cristiana».

En saludar el Sant Pare a l'Obra del Nen Déu vaig indicar que els dos actes de la seva visita tenien una relació profunda i significativa, ja que en la pregària de dedicació del temple es demana “que aquí els pobres trobin misericòrdia” i des de l'inici de l'Església es dona una tradició intensament viscuda que vincula visiblement la celebració de l'Eucaristia amb la caritat fraterna. La visita apostòlica ha estat, també en això, un paradigma per a la celebració de la fe i la vida de les nostres comunitats.

Allà va acabar Benet XVI amb aquesta exhortació: «Us demano que seguïu socorrent els més petits i necessitats, donant-los el millor de vosaltres mateixos», alhora que feia un elogi de tots aquells que en aquesta institució i en moltíssimes altres de similars encarnen «aquest important ministeri de consolació davant les fragilitats de la nostra condició, que l'Església busca exercir amb els mateixos sentiments del Bon Samarità (cf. Lc 10, 29-37).

Dos objectius: l'evangelització dels joves i les vocacions

«I voldria –ens digué el Papa– que aquest missatge arribés, sobretot, als

joves: precisament a vosaltres aquest contingut essencial de l'Evangelí (la lògica de l'amor i del servei) us indica la via perquè, renunciant a una manera de pensar egoista, curta de mires, com tantes vegades us proposeu, i assumint la de Jesús, pogueu realitzar-vos plenament i ser llavor d'esperança». Tenim al davant el treball engrescador de comunicar aquest missatge als joves en les famílies, les parròquies, els moviments, les associacions i les escoles. Un treball que han d'animar les delegacions diocesanes de joventut, de família, de catequesi i d'ensenyament.

En les paraules de la cerimònia de comiat, a l'aeroport internacional de Barcelona, camí de Roma, Benet XVI encara tenia un record per a la transmissió de la fe als joves. Demanava que es fomentés i es preservés el ric patrimoni espiritual que havia vist a Santiago i a Barcelona, perquè en fer-ho «no només manifesta l'amor d'un país envers la seva història i la seva cultura, sinó que és també una via privilegiada per transmetre a les joves generacions aquells valors fonamentals tan necessaris per a edificar un futur de convivència harmònica i solidària».

En els joves trobem una obertura espontània a l'escolta de la Paraula de Déu i un desig sincer de conèixer Jesús, perquè en aquesta edat sorgeixen preguntes sobre el sentit de la pròpia vida. Benet XVI ens demana la valentia d'anunciar clarament Crist, ajudant els joves que adquireixin confiança i familiaritat amb la Paraula de Déu per tal que sigui com una brúixola que indica el camí que

cal seguir. Per això el Papa ens diu que els joves “necessiten testimonis i mestres que caminin amb ells i els portin a estimar i conèixer l'Evangelí” (*Verbum Domini*, 104).

La preocupació del Papa pel foment de les vocacions al servei de l'Església va aparèixer clarament en aquestes paraules de Benet XVI: «Que l'alegria de sentir-vos fills estimats de Déu us porti també a un amor cada vegada més entranyable a l'Església, cooperant amb ella en la seva tasca de portar el Crist a tots els homes. Pregueu a l'amo dels sembrats, perquè molts joves es dediquin a aquesta missió en el ministeri sacerdotal i en la vida consagrada: avui, com sempre, val la pena de lliurar-se tota la vida a proposar la novetat de l'Evangelí».

En la dedicació de la basílica de la Sagrada Família han concelebrat més de mil sacerdots. Ha estat una expressió riquíssima de la comunió que es viu i es realitza en l'Eucaristia. En la participació de la munió de laics cristians en la celebració amb el Sant Pare i en la vida de l'Església, els sacerdots com a pastors hi tenen un paper molt important.

La missió del sacerdot en l'Església és irremplaçable. Els sacerdots es consagren totalment a la celebració dels sants misteris, a la predicació de la Paraula i al ministeri pastoral. Sense aquests serveis bàsics, la comunitat cristiana perdria ràpidament vigor i identitat. Davant la disminució del nombre de sacerdots, alguns pensen que aquesta realitat contribuirà a potenciar el paper eclesial dels laics cristians. Tanma-

teix, l'experiència mostra que les vocacions sacerdotals i les vocacions de laics cristians segueixen el mateix camí ascendent o descendent. Per assolir en l'Església un laïcat ben actiu al servei de la comunitat eclesial i ben present enmig del món, és indispensable el ministeri presbiteral (cf. Ll. Martínez Sistach, carta pastoral *Les vocacions sacerdotals, do de Déu*, de 24 de setembre de 2007, 7-8).

El Concili Provincial Tarraconense de 1995 fa una petició decidida que s'adreça a tots: "Hi ha d'haver un canvi d'actitud en els cristians adults i també en els joves, i un canvi de clima en les comunitats eclesials que faci possible dur a terme una pastoral vocacional entusiasmada" (Resolució 153). Penso que ens hem conscienciat de la importància de la pastoral vocacional i també de la importància d'unir-la amb la pastoral de joventut. El Senyor beneeix la nostra diòcesi amb vocacions sacerdotals, les quals reben una bona formació humana, espiritual, intel·lectual i pastoral en el nostre Seminari major i menor. Puc comunicar-vos, amb goig, que ja palpem un dels fruits d'aquesta visita pontificia: tenim ja diverses peticions de joves que han demanat ingressar en el Seminari, iniciant així la seva preparació per al sacerdocí ministerial al servei de la nostra Església de Barcelona.

Conclusió

He indicat, amb les mateixes paraules del Sant Pare, alguns dels «camins del Senyor» que aquest temps

d'Advent en què hem entrat ens convida a recórrer. Queden altres temes plantejats pel Papa, com les relacions entre veritat, justícia i llibertat, la presència de Déu i de la religió en l'espai públic, les relacions entre Europa i el cristianisme, les relacions entre l'Església i els actuals Estats laics, la distinció entre laïcitat estatal i laïcisme exclouent de la presència de les religions en la societat.

El Papa ha vingut a Barcelona, com ell mateix afirmà, «per encoratjar la fe de la seva gent acollidora i dinàmica. Una fe sembrada ja a l'albada del cristianisme i que va anar germinant i creixent a l'escalf d'innombrables exemples de santedat, donant origen a tantes institucions de beneficència, cultura i educació. Fe que va inspirar el genial arquitecte Antoni Gaudí a emprendre en aquesta ciutat, amb el fervor i la col·laboració de molts, aquesta meravella que és el temple de la Sagrada Família». Aquestes arrels cristianes de Catalunya ens donen la saba necessària per viure intensament la nostra vida cristiana i donar els fruits més necessaris per al nostre temps, en l'actitud servicial que l'Església sempre ha volgut tenir.

La presència plena d'afecte i molt propera del Sant Pare Benet XVI al nostre país i la seva comprensió i valoració de la nostra història i cultura, han propiciat la nostra resposta de major afecte i apropament envers el Bisbe de Roma. Catalunya sempre ha donat molta importància a la *romanitat*. El Papa, com a bisbe de Roma i successor de Sant Pere,

té una missió al servei de tot el món, tant en l'aspecte espiritual com en altres aspectes de la convivència social i en bé de la humanitat, com la promoció de la dignitat de la persona humana, la defensa de la pau i el desenvolupament dels pobles.

En aquest sentit m'agrada posar en relleu la particular significació eclesial que ha tingut per a la nostra tradició cristiana la incorporació en l'article novè del Credo català de l'adjectiu *romana* per qualificar l'Església catòlica, introduït fa segles. Realment, la consciència de *romanitat* ha estat i és una característica ben present a les nostres diòcesis catalanes i està arrelada a les nostres terres. La visita del Papa ens ajuda a reafirmar aquesta consciència de romanitat i catolicitat i, per tant, de comunió de les nostres esglésies diocesanes amb el Papa, el qual, segons la bella expressió de Sant Ignasi d'Antioquia, "presideix l'Església en la caritat".

La visita del Sant Pare ha estat una respectuosa invitació per als qui cerquen sentit a la seva vida o enyoren els valors autèntics de la veritat, la bondat i la bellesa, perquè puguin acostar-se a la llar de Natzaret, a la casa de la família dels fills i les filles de Déu i trobar el que cerquen o enyoren.

Aquesta visita apostòlica ens ajuda a tots en el propòsit que tenim d'evangelitzar donant testimoni públic de la nostra fe, sense por ni covardia, proposant amb convicció i respecte la Bona Nova de Jesús, imitant el nostre estimat Sant Pare Benet XVI.

Reflexionar i esforçar-nos per posar en pràctica, amb il·lusió i esperança, el que el Papa ens ha dit és també una bona manera de «preparar els camins al Senyor», cosa a què ens convida constantment la litúrgia de l'Església. Així podrem treballar per mostrar al món la fecunditat de la fe cristiana, "en la qual s'agermanen veritat i bellesa, i que –com ens va dir el Sant Pare en acomiadar-se la tarda del 7 de novembre– contribueix a través de la caritat i de la bellesa del misteri de Déu a crear una societat més digna de l'home. En efecte, la bellesa, la santedat i l'amor de Déu porten l'home a viure en el món amb esperança".

En sintonia amb l'esperit d'Advent, acabo aquesta exhortació amb una invitació a la pregària, en l'esperança que és possible viure la il·lusió de la fe i revitalitzar la nostra identitat cristiana. La pregària va tenir un especial protagonisme en la preparació de la visita apostòlica de Benet XVI a la nostra diòcesi. Procurem també que la pregària sigui present en aquesta etapa de reflexió sobre els ensenyaments del Papa per a portar-los a la pràctica i obtenir, d'aquesta manera, els fruits espirituals, pastorals i socials desitjats i que podem esperar.

Us suggereixo aquesta pregària, en sintonia i continuïtat amb la que vàrem fer per a la preparació de la visita apostòlica, que també serà bo que sigui resada en les reunions de reflexió a partir de les pautes que s'ofereixen en l'apèndix d'aquesta exhortació. La pregària diu així:

A vós elevem la nostra ànima, Senyor,
reconeixent que sou sempre fidel a la vostra paraula.
Acolliu de bon grat aquesta súplica:
nosaltres som el vostre poble,
que peregrina, per aquesta terra, pels camins de la fe,
enmig de les adversitats d'aquest món
i els consols que vós mateix li concediu.
Feu que el Redemptor, quan davalli del cel
per habitar entre nosaltres,
trobi obertes de bat a bat les portes del nostre cor,
perquè quan Maria ens el mostri
en l'Infant de Betlem,
l'acollim joiosos,
tot cantant la seva glòria
i anunciant a tots els homes de bona voluntat
que ell és la nostra pau.
Ell, que viu i regna pels segles dels segles.

Barcelona, 8 de desembre de 2010,
solemnitat de la Immaculada Concepció

Apèndix

Algunes pautes per a la reflexió personal o comunitària sobre els missatges que ens ha deixat Benet XVI durant la seva visita apostòlica.

1. Creus (o creieu) que la primacia de Déu –atès l’oblit de Déu en la cultura europea contemporània– i les arrels cristianes d’Europa han estat dos continguts importants de les intervencions del Papa?

2. Quina valoració consideres (o considereu) que el Sant Pare ha fet de la nostra història de Catalunya, de la nostra llengua, de la nostra cultura i de la nostra realitat com a Església local de Barcelona? I de l’aportació dels cristians a la cultura catalana i a la vitalitat cristiana de la nostra societat catalana, sobretot des de finals del segle XIX?

3. Quins altres punts fonamentals del magisteri ens ha deixat el Papa?

3.1. En la nostra relació amb Déu com a «veritable mesura de l’home» i com a «glòria de l’home».

3.2. En la nostra relació amb l’Església com a signe i com a instrument de Crist. L’amor a l’Església i la cooperació de tots en l’evangelització i les obres socials de l’Església.

3.3. En la nostra relació com a cristians amb el món d’avui (el testimoni de la santedat).

3.4. En la bellesa i l’art com a lloança a Déu i com a vies d’accés a Ell (Els tres *llibres* inspiradors

de l’art de Gaudí: la natura, la Sagrada Escriptura, la Litúrgia).

3.5. En les estretes relacions entre veritat, justícia i llibertat.

4. Quins fruits hem d’obtenir per al *després* de la visita a nivell diocesà?

4.1. En la vivència de la fe en el Déu Pare de Jesucrist (Europa i el cristianisme avui, el nom de Déu en l’espai públic, la confessió de la fe i la laïcitat dels Estats).

4.2. En la vivència del «camí de l’Església»: ser «transparència de Crist per al món» (l’Església i la protecció de la família i la vida).

4.3. En el testimoni cristià, personal i comunitari, «amb alegria, coherència i senzillesa», davant la nostra societat (l’Església i el bé integral de la persona).

4.4. En la grandesa de l’esperit humà que s’obre a Déu (Gaudí i la basílica de la Sagrada Família).

5. Com creus (o creieu) que els missatges de la visita incideixen en els tres objectius del nostre Pla Pastoral Diocesà 2009-2011 *Anuncieu a tot-hom l’Evangeli?*

5.1. «Conèixer, celebrar i viure la Paraula de Déu» (Exhortació apostòlica de Benet XVI sobre el recent Sínode dedicat a la Paraula de Déu).

5.2. «Créixer en la solidaritat enmig de la crisi econòmica» (Les obres socials de l’Església en aquest temps de crisi).

5.3. «Participar els immigrants en les comunitats cristianes» (La dimensió de la catolicitat de la nostra diòcesi davant els fenòmens de la globalització i les migracions).

6. Quines accions concretes suggereixes (o suggeriu) que convindria potenciar, entre les indicades en el Pla Pastoral o entre les que s'inspiren en els missatges de Benet XVI, perquè la visita apostòlica pugui produir molts fruits espirituals i pastorals a la nostra diòcesi de Barcelona?

6.1. En la vivència de la fe i la comunió eclesial.

6.2. En els compromisos de la comunitat diocesana com a tal.

6.3. En les accions de solidaritat, afectiva i efectiva, amb els petits, els pobres i els marginats de la nostra societat.

6.4. En el *ministeri de consolació* davant les fragilitats de la nostra condició humana (pastoral de la salut i de l'atenció religiosa als malalts).

6.5. En la pregària i en el foment de les vocacions a la vida sacerdotal i religiosa.

6.6. En les actuacions perquè el missatge de Crist i l'Evangelí arribi a tothom, i sobretot als joves.

Per a una pastoral al Temple-Basílica i Parròquia de la Sagrada Família de Barcelona

MN. LLUÍS BONET, rector de la Parròquia de la Sagrada Família.

Se'm demana una reflexió-proposta sobre com pot organitzar-se una acció pastoral en l'actual «complex», –en diem «complex»– en les dues esglésies de la Sagrada Família, la parròquia a la cripta i la gran església, a la part superior, dedicada pel Papa Benet XVI i amb el nou títol de, «Basílica» és clar, «menor».

Fa disset anys (18.09.1993) el bisbe Ricard M. Cardenal Carles, em va nomenar rector de la parròquia. Succeïa a Mn. Joan Pellisa (1975-1993), després de la seva jubilació. Ell va ser rector durant 18 anys. I, en entrar, va refusar ésser de la Junta Constructora del Temple. El seu antecessor, Mn. Joan Clerch, rector des del 1954, va ser president delegat de la Junta des del 1964 fins a l'entrada de Mn. Pellisa. El bisbe Narcís Jubany nomenà aleshores president-delegat al Sr. Joan-Anton Maragall, fill del poeta, tan admirador de Gaudí.

En la meva entrada com a rector el bisbe auxiliar Jaume Trasserra em va dir que la meva tasca era fer créixer les «pedres vives» que són els fidels. És el que he procurat fer, col·laborant, però, amb l'edificació

material del Temple, donant contingut espiritual, tot explicant el projecte de l'arquitecte Gaudí. Més encara, quan el bisbe em nomenà vice-postulador de la causa de beatificació. D'aquesta manera he intentat unir l'obra parroquial amb la pedagogia simbòlica de la construcció d'aquesta església. Seguir amb la tradició de l'Associació de Devots de St. Josep que amb el procés de l'edificació material feia camí perquè s'edifiqués en cadascun i en la comunitat l'edifici espiritual que son l'Església. Perquè promovien pelegrinatges. Així, des de la parròquia hem acollit grups, associacions, parròquies tant per celebrar l'eucaristia com acompanyar-los en la visita de les obres, explicant el seu significat i pregant a la vegada. És com els visitants es converteixen en pelegrins.

*La meva tasca era
fer créixer les
«pedres vives»
que són els fidels.*

1. Visió històrica

Uns primers antecedents

Va ser el llibreter Josep M. Bocabella i Verdguer amb el P. Josep M. Rodríguez i Bori que van fundar el 1866 l'Associació de Devots de St. Josep. L'objectiu primer era propagar la devoció al patriarca St. Josep, espòs de la Verge Maria. Per això publicaren el butlletí «El Propagador» que aconseguí una gran difusió. De fet, els homes plens de zel apostòlic d'aquell segle com Antoni M. Claret i Clarà i Josep Manyanet es conegueren i col·laboraren junts. Sobretot en el cas de Manyanet –sant Josep Manyanet– que consolidà amb Bocabella l'edificació del Temple a la Sagrada Família de Nazaret. Passaren 16 anys entre la data de la fundació de l'Associació i la Primera pedra de la nova església, un temps fecund en la publicació de la revista El Propagador i actes espirituals. Els socis i destinataris arribaren a tot Llatinoamèrica.

L'acte de la primera pedra se celebrà el 19 de març de 1882, festa de St. Josep, presidit pel Bisbe de Barcelona, Mon. Josep M. Urquinaona. Fou una gran festa, amb totes les representacions oficials. Seguint el projecte de Francesc de P. Villar, dins un entorn de masies i camps, s'havia excavat tot el perímetre per edificar-hi la gran cripta. Amb la dimissió de Villar, amb els fonaments fets i aixecats els pilars de tot el perímetre, just a l'inici de 1884, fou nomenat arquitecte Antoni Gaudí i Cornet, de 31 anys, el qual ja des d'aleshores no deixà de treballar-hi fins a la seva mort, el juny de 1926.

També el dia de St. Josep de 1885 se celebrà la primera missa en la capella de St. Josep, on, com si fos una ermita, s'hi celebraren els cultes, fins que al 1890 queda enllestida. Així, acabada l'obra, aquesta gran cripta ha estat l'església per a totes les celebracions.

La vida de la cripta fins a l'erecció de la parròquia

Si es construeix una església és perquè s'hi celebrin actes religiosos, sobretot l'eucaristia. Hi ha també, en certa manera annex al mateix, el sagrament de la penitència i del perdó. Així mateix les devocios i la formació. A les esglésies parroquials, tot el culte, i sobretot el que els és més propi, els sagraments del baptisme i el matrimoni. I, perquè s'emmarca en un territori, l'atenció de les persones i famílies residents en aquest lloc. És la cura pastoral dels malalts i les exèquies... l'anunci de l'Evangelí, la catequesi...

Fundacionalment el Temple Expiatori de la Sagrada Família no havia de ser església parroquial, és a dir, comptant amb un territori o demarcació. És un santuari o església dedicat al culte o devoció a la Sagrada Família, Jesús, Josep i Maria. Havia d'esdevenir un lloc de pelegrinatge, perquè hi vinguin fidels o poble de tot el món. És com una església d'un ordre o congregació religiosa. Però sobretot, l'important és anar construint l'església projectada.

En aquest període inicial, amb la cripta acabada, s'hi organitzen els actes de culte que hem esmentat com és normal amb una església que no

és parroquial: l'eucaristia, el sagrament de la penitència, la formació i catequesi i les devocions. Més endavant, el 1907, que es crea la tinença parroquial, la possibilitat del baptisme i del matrimoni, perquè la parròquia és St. Martí de Provençals. Però a part de tot aquest culte ordinari, es remarca la línia fundacional, una església oberta a la devoció a St. Josep i a la Sagrada Família. Per això la seva construcció, sobretot amb un projecte tan especial o excepcional com el de l'arquitecte Gaudí i acceptat per l'Associació de Devots a St. Josep, assenyala celebracions pròpies, amb motiu de les obres aconseguides, commemoracions i invitacions a peregrinar-hi.

Ressenyem, doncs, el que la Revista «El Propagador» publicà amb motiu del 50è aniversari de la primera pedra que s'escaigué el 19 de març de 1932.

Ja hem fet esment que en la festa de St. Josep de 1885 se celebra la primera missa en l'altar dedicat, quan només està construïda la girola o deambulatori. El 1886 està documentat que s'ensenya «la doctrina cristiana als infants essent els catequistes joves de la Congregació de Maria Immaculada i St. Lluís Gonçaga dels PP. Jesuïtes. El 1891 eren 1170 els nens inscrits al Catecisme... S'hi assenyalen les peregrinacions i els visitants. El 1900, el poeta Joan Maragall, escriu el seu primer article admirant el Temple que creix; el 1905, davant les dificultats econòmiques demana per al Temple "una gràcia de caritat..." Les visites se succeeixen: El 1909, la parròquia

de St. Nicolau de Bari de Bilbao; el 1913, el bisbat de Vic; el 1913, el Col·legi de Rectors de Barcelona hi concentra a l'esplanada els infants dels catecismes i cors parroquials; el 1914-15 Gaudí i Joan de Dalma-ses surten a captar; el 1915 el nou bisbe de Girona, Dr. Mas expresident de la Junta del Temple acompanya un pelegrinatge d'Olot; abans, la memorable visita del Nunci Ragonesi que acaba amb el cèlebre elogi a Gaudí, «sou el Dante de l'arquitectura". Cada diumenge es rep la visita d'universitaris, col·legis, orfeons, entitats folklòriques; el 1920, pelegrinatge nacional «Saragossa, Lourdes, Roma"; també de Reus i Rubí; l'any 1921, l'any jubilar josephi, Terrassa, però sobretot, el Cardenal-Arquebisbe de Tarragona Vidal i Barraquer, els bisbes de Catalunya i l'Abat de Montserrat; el 1925, un pelegrinatge mexicà; el 1922, el Nunci Tedeschini i moltes personalitats, generals d'ordes religiosos, ambaixadors, colònies escolars...

Com hem dit, la construcció del Temple tan original comporta les campanyes per obtenir donatius, perquè cal construir el Temple. És la finalitat principal. Per això, quan, el 1907 el Cardenal Casañas proposa crear la parròquia diu que «si ha de perjudicar al Temple ja buscarà una altra solució". Serà el Bisbe Irurita que en farà l'erecció, el 1930, però amb oposició sobretot, del seu secretari Joan Martí Matlleu. I no serà nomenat Mn. Gil Parés, que té el títol de capellà custodi sinó Mn. Marià Bertran.

L'arquitecte Gaudí visqué totalment entregat a la construcció del Temple però també al desenvolupa-

ment cultural. Com explica Mn. Parés, quan decideix viure en el seu mateix taller obrador, cada dia participa a la missa, però és admirable com tot seguit de definida la cripta, projecta tot el mobiliari amb escrupolositat fidel a la llei litúrgica.

L'arquitecte Gaudí visqué totalment entregat a la construcció del Temple però també al desenvolupament cultural.

Un decret del bisbe de Barcelona Jaume Català, després de la mort dels hereus de J.M. Bocabella desvincula d'aquesta família la responsabilitat de l'Associació de St. Josep. Així amb data 20 de juliol de 1895 nomena director de l'Associació i responsable del Temple a Mn. Frederic Millan.

L'enterrament del servent de Déu Antoni Gaudí com ressenyen els contemporanis, seguí, tal com li hagués agradat, tot el que disposen les rúbriques, amb una participació activa del poble, essent enterrat a la mateixa cripta el 12 de juny de 1926.

Del 1930 al 20 de juliol de 1936

L'erecció de la parròquia comportà consolidar el culte propi d'una església parroquial. Dic consolidar

perquè tot hi era, perquè funcionava com a tinència parroquial. Ara quedà autònoma de la parròquia de St. Martí. Els llibres parroquials tindran ara la seva identitat de parròquia de la Sagrada Família de Barcelona. Vull dir els llibres de baptismes, matrimonis, defuncions, confirmacions. Son les obres d'apostolat, la formació, el catecisme, l'Acció Catòlica, ultra l'actuació de la Junta que anima a la vegada la construcció del Temple, que el 1935 coronarà els altres campanars i el xiprer.

Anotem algunes dades referents al nombre de baptismes: el 1935 són 769 infants; el 1936 (fins al 12 de juliol) 403. I les defuncions: 1933, 422; 1934, 385; 1935, 341; 1936 (fins al 15 de juliol), 189. Són dades trobades en els llibres salvats de la crema del 20. de juliol de 1936.

Del 1939 al 1975

Es el període que va des de l'acabament de la Guerra Civil al rectorat de Mn. Joan Pellisa.. Perquè a partir d'ell, renunciant a ser president delegat seran laics que tindran aquesta responsabilitat, ens trobarem amb una nova etapa, que representa una certa dicotomia. Mn Manuel Torner fou ecònom el 1936 després de Mn. Marià Bertran. I empenqué les obres de restauració de la crema de la cripta, acabada la Guerra. Té el gran mèrit de la recuperació de tot, l'edifici, el culte i la formació del catecisme. Ell ja havia estat catequista amb les congregacions Marianes cap al 1900. Uní bé l'obra de la Parròquia i de la reconstrucció del Temple. Per unes oposicions a rector que guanyà Mn. Lluís Puig deixà el càr-

rec però continuant la col·laboració. És sobretot Mn. Joan Clerch (1954-1975) que de nou uní les dues obres, rebent el nomenament de delegat-president el 1964. Tot seguit en la normalitat del culte i la construcció. Va ser el 1945 que el bisbe Gregorio Modrego va disposar la continuació de les obres i les associacions parroquials s'hi van sumar. Ja des del 29 de juny, festa de St. Pere i St. Pau es va celebrar la festa expiatòria de la blasfèmia amb missa a l'esplanada, processó pels carrers a la tarda i encesa de bengales a l'interior de les torres del Naixement per part dels joves. Hi ha efemèrides que tenen ressò diocesà i amb la col·laboració de diverses entitats. El 1952 amb motiu del Congrés Eucarístic Internacional l'escenificació de l'auto sacramental de Calderón de la Barca; el 1958 els empleats del Banc de Bilbao ofrenen l'escultura del Naixement de Jaume Busquets; successivament el regal dels PP Franciscans de les pedres de Betlem (1964), del calvari (1965), de Natzaret (1967). Amb la il·luminació de la façana intervén l'Ajuntament. El 1966 Radio Nacional regala el grup de l'Anunciació també de Busquets. Tot són festes... Remarquem el 75è aniversari de la Primera pedra el 1957 amb el pelegrinatge a Roma presidit pel Bisbe Gregori. El 1954 comencen les obres de la Façana de la Passió que es culminarà el 1977 amb l'acabament dels pinacles. Tot comporta la col·laboració parroquial i ciutadana per a les captes.

Del 1975 al moment actual

Ja hem explicat com els pinacles de les torres de la Passió s'acaben el

1977. Cal projectar el futur. Què més toca fer? És el cardenal - arquebisbe Narcís Jubany, qui fa la proposta de cobrir el Temple. El 1988 es fan els càlculs dels fonaments de les columnes. El 1997 comença l'aportació de l'escultor Josep M. Subirachs. Construïts els murs laterals es comencen a col·locar les imatges dels sants fundadors. Són els finestrals decorats amb fruites que completen la iconografia de l'interior segons Ezequiel 47 o Apocalipsi 22. La primera imatge, St. Antoni M. Claret (9 novembre 1997) obra de Domènec Fita. Les congregacions religioses corresponents es fan càrrec del cost i d'escollir escultor, d'acord amb els arquitectes. També d'acord amb la parròquia, de la celebració o benedicció de la imatge. A la cripta i a fora són el lloc de la celebració. Han estat festes molt viscudes, cadascuna amb el seu estil. Les imatges col·locades fins al moment: el 1998 Joaquina de Vedruna, Josep de Calassanç, Joan Bosco; 1999 Pere Nolasc; 2000 Ignasi de Loiola i Felip Neri; 2001 Jeroni; 2002 Josep Oriol i Francesc d'Assís; 2004 Clara i Teresa de Jesús; 2009, Joana de Lestonnac; 2010 Josep Manyanet.

El 31 de desembre del 2000 tingué lloc sota les naus inacabades la Missa jubilar diocesana que presidí el bisbe Ricard Maria, Cardenal-Arquebisbe de Barcelona amb la participació de la Federació de Pueri Cantores de Catalunya amb els quals també cantà l'Escolania de la Sagrada Família.

El diumenge de Rams, per la gran aflluència de fidels se celebrava a

l'esplanada, però acabada la façana de la Passió, des d'aquí mateix, obrint l'espai cap a la Plaça de la Sagrada Família. Amb l'actuació de corals i darrerament amb l'Escolania. El divendres sant, el Via Crucis que s'havia celebrat pels carrers amb el seu Cos de Portants i dins el mateix recinte des del 1993 es celebra davant la façana de la Passió amb la lectura del text evangèlic corresponent a cada grup escultòric.

La parròquia acull els grups que demanen celebrar missa i que desitgen visitar catequèticament el Temple. Així mateix els grups corals o instrumentals que ho demanen.

La dedicació de la gran església pel Papa Benet XVII ha estat el gran esdeveniment. Ara estem en l'etapa de mantenir aquesta flama, però planteja una colla d'interrogants: ¿Per què no hi ha hagut continuïtat de celebrar la missa dominical? ¿Per què una sola fins al recent programa de celebrar-ne deu més a partir de la Festa de Sant Josep, amb l'ordenació de nous preveres? ¿Per què el Cardenal-Arquebisbe no ha acceptat activament la col·laboració de la Parròquia? ¿Per què no s'ha previst una participació dels altres Bisbats de Catalunya? ¿Per què s'ha dedicat a Déu una església i només tenen entrada els que paguen el tiquet?

2. Sugeriments pastorals

Aquesta primera part històrica de l'article em serveix per a confeccionar el futur d'aquesta acció pastoral possible que se'm pregunta. Perquè la història passada, com en totes les

coses, és sempre fonament o base d'una nova actuació. Anys enrere a la revista PHASE se'm va demanar un article semblant: «El Temple expiatorio de la Sagrada Familia. Escuela bíblico-litúrgica», (Phase, XLIII, 2003, 169-176).

Els espais de l'església i el seu significat:

- 1) El conjunt del Temple expiatori de la Sagrada Família ha assolit amb la construcció del seu interior una nova dimensió contemplativa. De fet, encara inacabat, però suficientment expressiu i didàctic, té totes les possibilitats per a celebrar-hi el culte diví, majorment la sagrada eucaristia.
- 2) Però, abans, amb la visita i celebració a la cripta, i a l'exterior amb els seus campanars o torres que coronen les façanes del Naixement i de la Passió-Resurrecció del Senyor, la visita ja tenia la seva riquesa plàstica i espiritual.
- 3) Tot forma una unitat, la cripta, l'exterior i l'interior de la gran església, unitat que en principi no s'ha de deslligar. És clar que a la pràctica es pot desriar. Com en tot es pot veure i estudiar per parts. Tanmateix, al final no s'ha d'oblidar la visió de tot el conjunt.
- 4) Cal veure bé tant l'exterior com l'interior. És sovint que les persones quan van a una església tenen la «curiositat» per veure l'interior. No s'aturen massa a l'exterior. Perquè

és en l'interior on es fa la pregària. Apareix com el més important de l'edifici. Però en el cas de la Sagrada Família, l'exterior és molt important, oi més quan estigui acabada. Perquè el conjunt fa plàstic el misteri de l'església amb els divuit campanars, amb Jesús i els evangelistes, la Verge Maria i els apòstols; les façanes que representen la vida de Crist en el naixement, el seu missatge i la seva passió, mort i resurrecció. Tot invita a la pregària, perquè s'hi pot i podrà llegir amb grans lletres el Credo, el Parnostre, el Sanctus, etc. Encara, les imatges dels sants fundadors a seguir en el seu exemple de deixebles de Jesucrist.

- 5) Si analitzem l'interior, tant la cripta com la gran església es troben en «diàleg», i, tant l'una com l'altra, també amb l'exterior. La cripta és la primera pedra, el fonament, el «Betlem», el «Natzaret», la humilitat de St. Josep i de Maria, amb l'Anunciació de l'Àngel, ella, l'esclava del Senyor. Pels finestrals de les capelles es comunica amb l'exterior, i pels finestrals de la nau interior amb la gran església, on penetren des de dalt els colors dels vitralls de les antífoes de la «0» de l'Advent. Així mateix, les columnes són el suport del presbiteri on hi ha l'altar major. Columnes que representen l'Advent i la Quaresma que s'aixequen per culminar amb la gran cúpula que simbolitza

Déu Pare («Aneu vestit d'esplendor i de majestat, us embolcalla la llum com un mantell», Salm 103) i externament configura la torre de la Mare de Déu. Encara més, a la cripta reposen les restes del servent de Déu, Antoni Gaudí. Com no aturar-se davant la tomba de l'artífex d'aquest Temple!

- 6) La gran església, l'interior del Temple expiatori, que ara s'honora amb el títol de Basílica (menor) reproduïx l'exterior amb les cúpules i columnes. Les quatre del creuer, de pòrfir, són els evangelistes, suport o base de la torre de Jesucrist de 170 m., aquestes que es ramifiquen per a cloure la cúpula a 60 m. que simbolitza els vint-i-quatre ancians que adoren l'Anyell (Apocalipsi 5). A l'entorn les dotze columnes representant els Apòstols. Les de Pere i Pau emmarcant el presbiteri. Tot el conjunt s'ha inspirat en les visions d'Ezequiel 47 i Apocalipsi 22. Per això aquesta església «gòtica» ha quedat transformada en natura, talment un bosc de palmeres (la palma, el símbol del martiri) i per l'obertura de les voltes —els hiperboloides— és un «gòtic» més lluminós per la llum blanca i acolorida dels vitralls. Els transparents en la part més superior de les naus centrals, sota els 45 m. I el color es distribueix en la part superior sota els 30 m., amb la representació de les al·legories de Jesús, la llum del món,

l'aigua de la vida, el bon pastor, el sembrador, el cep... i, en els murs laterals, els noms dels Santuaris i dels sants de les diòcesis. Així també els sants fundadors en escultura a l'exterior decorats amb fruites com a fruits de l'Esperit Sant, «dialogant» amb l'interior acolorit. Encara hi pot haver en els angles del transepte i en els triforis, els murs interiors de la façana del Naixement, acompanyant la de St. Josep i al costat de la Passió, amb la Verge Maria.

- 7) L'interior té la significació dels diumenges de l'any en les cinquanta-dues columnes que ja hem esmentat abans, però que ara complementem. En el transepte, les columnes dels evangelistes són Nadal (Lluc), Rams (Marc), Resurrecció (Mateu), Pentecosta i la resta el temps pasqual. Les columnes de les cinc naus, el temps de durant l'any. Més significacions: la Litúrgia de les hores: les matines amb el Tedeum en el creuer; les laudes amb el Benedictus a la part de llevant; les vespres amb el Magnificat en el presbiteri; i les completes, a ponent, amb el «Nunc dimittis».

La proposta de l'activitat pastoral catequético-litúrgica

Després de la festa-celebració de la dedicació de la gran església pel Papa Benet XVI només s'ha celebrat una missa, la de la vigília del Diumenge IV d'Advent, com acció de

gràcies i per les famílies. En projecte, nou més; dues amb ordenacions (19 de març i 25 de setembre); tres participades pels arxiprestats de les zones pastorals (8 maig, 5 juny, 16 octubre); pel voluntariat de l'arxidiòcesi (3 de juliol); celebracions amb joves provinents d'arreu del món per participar a la Jornada Mundial a Madrid (13-15 d'agost); missa pels difunts (2 de novembre); per la vida i la família (27 de març i 18 de desembre). Estic d'acord que les dues misses celebrades han estat ben participades pel poble congregat. La intenció és que es continuï d'aquesta manera.

Què dir de la possibilitat d'ampliar el nombre de les misses, és a dir, cada diumenge? El meu punt de vista, compartit per moltes persones que n'hem parlat, preveres inclosos, és el mateix. El Cardenal-Arquebisbe de Barcelona, que s'ha fet responsable del culte, no acaba de veure-ho clar. Argumenta que és molt gran l'espai, que és costós i complicat organitzar aquestes misses, el problema de la seguretat... Diu, també, que a Sant Pere del Vaticà no es celebra en l'altar major cada diumenge, només en dies assenyalats. Un servidor tot ho veu més senzill. Estic d'acord que en aquestes misses temàtiques programades caldrà accedir-hi per invitació gratuïta, perquè no s'aglomeri la feligresia com va passar el 18 de desembre. Tot plegat demana una comissió de recepció.

Cal saber que no hi pot haver simultaneïtat de misses cripta i basílica, quan se celebra a la basílica no hi ha d'haver culte a la cripta. Perquè el so de dalt penetra a baix. Per exemple, el diumenge de Rams, la

celebració a les 12 del matí suposa la supressió de les misses de les 11'45 i 13 h. de la cripta.

Les misses per a grups està clar que no es poden celebrar a la gran església, tot i que en principi es va preveure un espai en l'absis i s'ha construït un altar i ambó amb pedra de Montserrat, i hi ha el sagrari i la còpia del retaule de la Sagrada família de Josep Llimona. Aquestes misses, d'acord amb l'horari de les misses parroquials, s'han de celebrar a la cripta o participar en aquestes. I sí van acompanyats de mossèn, que pugui concelebrar, tenint en compte, la seva llengua.

Visita-pelegrinatge sense missa

Normalment es pensa que si no hi ha celebració de l'eucaristia ja no hi ha pelegrinatge. Perquè la visita suposa explicar la iconografia del santuari o de l'església. En l'actualitat hem superat aquesta idea. Perquè la contemplació, o el pas per aquells espais amb imatges o inscripcions inviten a la pregària. És frase de Gaudí, que el visitant en llegir el «Sanctus» dels campanars resaria. També com hem dit abans la metodologia dels pelegrins a Terra Santa, després o abans de l'explicació d'aquelles ruïnes o del paisatge, es llegeix un fragment de la Bíblia o es canta. I aquí a la Sagrada Família ja hem experimentat que això va bé. Invitar-los a cantar el Sanctus, resar el Parenostre o cantar-lo, el Glòria o el Credo i fins i tot els Goigs del seu sant patró que poden veure escrit en els vitralls fa actius els visitants o fidels.

Vet aquí la proposta-mare completa que es pot adaptar o seccionar. Es tracta de fer un camí. Per això el dividim per estacions. Es clar, caminem, pelegrinem.

1ª estació. Lloc, a la cripta. Mentre entrem al lloc, cant d'entrada. «Al·leluia, som a la casa del Senyor»; «Qué alegría cuando me dijeron»; «Germans, hem arribat dels quatre punts de l'horitzó»; «Cantem germans». Salutació, benvinguda... Explicació de l'itinerari a fer... Els espais de la cripta més remarcables (sepulcre del fundador Josep M. Bocabella, altar de St. Josep, altar major amb el retaule de la Sagrada Família, sepulcre de Gaudí, la clau de volta de l'Anunciació, la referència de les finestres que donen llum a la cripta); possibilitats de més pregàries i cants: oració de la Sagrada Família o St. Josep, oració per la glorificació de Gaudí...).

2ª estació. Lloc, l'absis. Correspon al segon moment de la construcció del Temple. Amb el donatiu tan important canvi de projecte, d'un sol campanar als divuit de Gaudí. Lectura: Efesis 2,19-22 o Apoc 21,9b-14. La decoració, els animalets, plantes del lloc. Les imatges dels sants: Teresa, Antoni Abat, Escolàstica, Benet, Bernat, Bru, Clara i Francesc d'Assís, sants i santes de Déu, pregueu per nosaltres. La torre de la Mare de Déu.

3ª estació. Davant de la façana del Naixement. Contemplem els quatre campanars; Maties, Judes Tadeu, Simó i Bernabé. El xiprer al mig amb el pelicà, símbol de Jesús que dona la benvinguda. Mirada als grups es-

cultòrics. Lectura de Lc. 2,1.6-20 o un altre fragment. Lletania als sants apòstols Maties, Judes Tadeu, Simó, Bernabé; i als sants Jeroni, Ignasi de Loiola, Josep de Calassanç, Vicenç de Paul, Felip Neri i Joana de Les-tonnac, pregueu per nosaltres. Des del xamfrà amb Mallorca, mirada als pinacles, per a descobrir-hi les insígnies episcopals, explicant que l'anell ha de ser reflector a la nit, llum que rep de la torre lluminosa de Jesucrist. Així es fa plàstica la paraula del Senyor: "Jo sóc la llum del món i vosaltres sou la llum del món".

4ª estació. Façana de la Glòria. Es troba molt inacabada, però hi ha uns elements que ens ajuden a la pregària. O simplement sabent el que cal construir. Imaginem els quatre campanars (Andreu, Pere, Pau i Jaume. La maqueta de Gaudí ens ensenya que entre les torres s'hi llegirà el «Credo in unum Deum...»). Així es pot invitar a resar-lo. O proclamar les benaurances, perquè ja s'hi veuen a mig construir les vuit columnes que les representen... Set portes, els sagraments conjugant amb les set peticions del Parenostre...

5ª estació, Façana de la Passió, que també és la Resurrecció i Ascensió. Des del xamfrà Sardenya-Mallorca, contemplar els campanars (Felip, Tomàs, Bartomeu, Jaume), amb el «Sanctus... groc-Déu Pare; vermell el Fill; taronja-Esperit Sant Es pot cantar el «Sanctus» o resar-lo. Lletania dels sants: Josep Manyanet, Josep Oriol, Joan Bosco, Joaquina de Vedruna, Antoni M. Claret, Pere Nolasc, pregueu per nosaltres. Recordar que aquesta façana fou

projectada per Gaudí en la malaltia, el 1910. Ens parla de la mort amb les porxadetes fetes amb columnes que són ossos. Per això l'escultura dura de Subirachs. Els grups són un «via crucis» de dotze estacions. Contemplar-los i resseguir-los senzillament i cantar, al final: «Victòria, tu regnaràs» o «Per Vostra Passió sagrada». Encara en contemplar, entre els campanars la figura de l'Ascensió, un cant pasqual «Al-leluia ple de vida Criat ens ha salvat".

6ª estació. L'interior. En entrar, lectura d'Ezequiel 47,1-10 o Apocalipsi 22,1-2. Un comentari que aclareix el sentit del text: els arbres-palmeres, amb la referència als bisbats (els vitralls) i els nusos on hi ha d'haver els escuts... caminar fins a l'entrada de l'església, contemplar la cúpula sobre l'altar major, del fons, amb la representació simbòlica de Déu Pare. Invitació a resar o cantar el parenostre. Continuar fins al creuer. Contemplem el baldaquí, representació simbòlica de l'Esperit Sant, on podem llegir tot al voltant el dons de l'Esperit Sant i l'himne del Glòria. Veiem la imatge del Crist crucificat, el fill. Es veu doncs completa la Santíssima Trinitat. Podem resar l'himne del «Glòria». Des del creuer també observem les columnes dedicades als evangelistes. Dament d'aquestes la torre de Jesús i al voltant les columnes dels Dotze. Podríem cantar «Els apòstols han vist el Crist ressuscitat d'entre els morts" ... Més coses a suggerir: les 52 columnes, tots els diumenges de l'any... La torre de la Mare de Déu que corona l'altar major... L'absis

amb els vitralls de les antífores de la O de l'Advent...

Als extrems o més enllà del creuer, les imatges de Maria (Passió) i Josep (Naixement) i Jesús al mig, a la creu. Doncs, la Sagrada Família.

Si en entrar dins per la Passió hem vist vitralls també en sortir cap al Naixement n'hi ha de nous. Són en el conjunt els bisbats de Catalunya. Per a cada bisbat pot anar bé identificar-hi, amb algun cant (els Goigs del patró o del santuari).

7ª estació, Façana del Naixement. De fet, des de l'exterior, ja l'hem contemplada, sobretot els grups escoltòrics de la part superior. Aquí, doncs, invitar al grup a cantar alguna nadala (Cant dels ocells, el Noi de la Mare... o en la llengua que forma el grup). Així es pot acabar el pelegrinatge.

Conclusió

Per arribar a aquest esquema de «pelegrinatge» hem volgut precedir-lo amb uns apartats sobre la història del Temple, com d'una manera o altra s'ha acompanyat amb la seva construcció de festes o celebracions que feien «viure» les pedres per la pregària del poble fidel. També hem volgut remarcar els continguts simbòlics o de fe de l'edifici per a fonamentar millor el sentit i la catequesi del pelegrinatge. Per això, ara, en acabar de llegir aquest escrit us convidem a llegir-lo de nou per integrar ben bé les dues dimensions: la història de les pedres i el camí de la fe.

Integrar ben bé les dues dimensions: la història de les pedres i el camí de la fe.

Sagrada Família: Suggeriment de futur

JOAN RIGOL, ex-president del Parlament i President-Delegat de la Junta Constructora de la Sagrada Família.

No entraré a glosar les qüestions arquitectòniques de l'obra de Gaudí. Ni la seva rica simbologia; els estudis publicats; com les obres de Jordi Bonet i de Jordi Faulí en l'àmbit artístic i constructiu i la recent obra d'Armand Puig sobre els símbols a la S. Família són prou eloqüents i a l'abast de tothom per no reiterar-los. Cal esmentar també la publicació recent dirigida per Daniel Giralt Miracle: "La Sagrada Família de Gaudí" editada per Lumberg. La meua reflexió es dirigeix cap a l'àmbit pastoral i per tant té només un valor propositiu, de suggeriment. Aquest és el sentit del que segueix. És fruit d'uns quants anys de responsabilitats en la Junta Constructora i d'haver viscut durant aquest temps intensament els avatars de la Sagrada Família.

1. La seva monumentalitat

La inèrcia del fet ens podria portar a una Sagrada Família com a simple reclam turístic. És el monument més visitat de l'Estat Espanyol. Barcelona ha promocionat el turisme basat en gran part en l'obra de Gaudí: Can Batlló, Pedrera, Palau Güell, Park Güell. Però tothom és conscient que la Sagrada Família és el reclam turístic més important. Si la Sagrada

Família només fos això, o això fos el més significatiu, ens hauriem quedat a l'epidermis del projecte gaudinià.

La monumentalitat de la Sagrada Família que Gaudí va dissenyar no era la d'una dimensió enorme buida de contingut. No era una monumentalitat circumstancial. Cal trobar el sentit gaudinià d'aquesta obra. Quan un es situa a la nau central s'adona que la grandiositat de la Basílica no aclapara al visitant, sinó que el porta a mirar enlaire, cap el sentit transcendent. Seria una visió superficial quedar-se només en l'aspecte físic del monument. Però cal donar vida al Temple per tal de no esdevenir una espècie de "parc temàtic". No fer res, pastoralment parlant, és reduir el missatge que la Sagrada Família porta en sí mateixa.

La monumentalitat de la Sagrada Família que Gaudí va dissenyar no era la d'una dimensió enorme buida de contingut.

Cal no perdre el ritme d'anar bastint materialment el Temple. Però es necessari també bastir-lo espiritualment. Hi ha una dimensió que transcendeix a les pedres i que la dedicació de la Basílica ha inaugurat. Aquest és el nostre repte, a la meua manera d'entendre-ho. El visitant ha de concloure després de la seva visita que aquest és un espai viu de la vida de l'esperit cristià.

Cal donar vida al Temple per tal de no esdevenir una espècie de "parc temàtic".

De fet la gent del nostre país, en general, s'estima la Sagrada Família. No ho valoren només com un "edifici emblemàtic" arquitectònicament parlant. La Sagrada Família és estimada com un símbol del nostre poble. S'observa com una gran obra filla d'un poble petit i això enorgulleix. S'ha anat construint lentament però amb constància i tossuderia. S'ha aplicat a la construcció del Temple aquell "pessimisme actiu" que sovint ens configura: "No s'acabarà mai, jo no ho veuré", però mentrestant és construeix pas a pas.

La Sagrada Família és estimada com un símbol del nostre poble.

No cal dir que després de la retransmissió de TV3 de la cerimònia de dedicació, molta gent l'ha descobert i se l'ha fet seva. De fet, el Temple començà a l'època del ressorgiment de la catalanitat econòmica, cívica i de la renaixença cultural. La Sagrada Família de projecció universal, és filla de la catalanitat, i això ho veiem els catalans.

Vet aquí una monumentalitat física, però també i sobretot incitadora de transcendència. I una obra universal nascuda des de la militància de catalanitat del seu inspirador: Gaudí. Ell era d'una catalanitat radical.

2. Un espai de l'esperit

Al turista que entra al Temple no se l'ha de veure només com un "curiós" que cal complaure. És una persona que ha de rebre la proposta d'acollida espiritual. Aquest és un repte difícil, perquè ens movem en un marc d'una certa massificació. Però jo crec que és possible programar accions concretes que indiquin una voluntat d'assolir-ho.

Els 3 milions de visitants és per als no-creients un "atri dels gentils". La Sagrada Família ha de ser un motiu de reflexió des de la consciència de ser "persona". Per això la visita ha de ser una incitació a la contemplació, entenent-la com un superar l'utilitarisme i la curiositat superficial de les coses, i deixar-se impregnar per la bellesa transcendent. Ha de ser una visita que acompanyi a l'espiritualitat i a la contemplació (ambient de respecte, música, suggeriment de silenci...).

La Sagrada Família ha de ser un motiu de reflexió des de la consciència de ser “persona”.

Crec que la Sagrada Família ha de saber concretar el seu missatge amb prou amplitud per tal que s’hi puguin acollir també els no-creients, els gnòstics. L’“atri dels gentils” comporta la vivència d’uns valors que tenen continuïtat i aprofundiment en el sentit cristià. Jo penso que del fet “Sagrada Família” emana el de “Fraternitat humana”, el de “Fraternitat dels Pobles”. I això queda enriquit i trascendit per la visió cristiana de Fraternitat.

Jo penso que del fet “Sagrada Família” emana el de “Fraternitat humana”, el de “Fraternitat dels Pobles”.

Com podria la Sagrada Família trametre aquest missatge? Per respondre-ho hem de referir-nos a un concepte propi de Gaudí: la “catedral dels pobres”. Si la sagrada Família ha d’arribar al cor de la gent que la visita ha de tenir “rostre humà”. Quan l’edificació estigui acabada hi haurà a tot el seu perímetre

el claustre que Gaudí va dissenyar. Jo me l’imagino com un espai on la Sagrada Família esdevé plataforma de la riquesa cultural i de la indigència material dels pobles del 3er món i dels espais del nostre 4rt món. La Sagrada Família ha de donar veu als qui no en tenen en la societat actual.

Amb un alt nivell de realització expositiva, el visitant ha d’unir la visita al Temple amb el recorregut dels problemes vius de la humanitat i de la resposta de l’Església amb el patiment de tanta gent que s’aboca als necessitats com a exigència de la seva fe. Tenim mitjans materials per assolir-ho i caldrà trobar espais d’exposició mentre no estigui acabat el claustre.

Com espai de l’esperit, la Basílica ha d’ésser un camí de transcendència a través de l’art. No és tracta, per exemple, de fer concerts d’una manera arbitrària. La Sagrada Família no és una sala de concerts. Però si que és un espai que en el sentit religiós és pot expressar a través de la música sacra programada en funció de l’any litúrgic. Seria una manera de proposar la música en la seva dimensió religiosa. Caldria trobar el llenguatge propi en el camp de la literatura, etc, etc, no tant per convertir la Sagrada Família en un centre cultural sinó en un indret on la cultura és camí cap el sentit transcendent.

3. Un Temple cristià

Tot el que he dit fins ara té la seva culminació en la dimensió cristiana. Tota la Sagrada Família és en l’obra

de Gaudí una catequesi, és l'Evangeli explicat en pedres i arquitectura. Per això mai ha de perdre en les seves activitats la raó de ser fonamental: un Temple cristià. Déu habita en els nostre cor i a tot arreu; no l'encerquem en un espai sagrat. Però les persones necessitem el llenguatge per comunicar-nos; i el temple és un edifici que esdevé llenguatge de la nostra fe. I en el cas de la Sagrada Família, com en moltes i moltes esglésies, és un llenguatge construït amb l'art més sublim. És el lloc on s'aplega la comunitat dels creients convocada per l'Eucaristia. I això exigeix al màxim la nostra capacitat creativa.

Tota la Sagrada Família és en l'obra de Gaudí una catequesi, és l'Evangeli explicat en pedres i arquitectura.

L'expressió màxima de la nostra fe són els sagraments. Cal, al meu entendre, establir unes mesures precises per tal que el culte a la Sagrada Família no sigui només esporàdic, circumstancial i només responent a una demanda de graus i multitudinaris esdeveniments. La celebració de l'Eucaristia s'ha de fer amb uns requisits específics perquè l'espai també ho es.

Però s'ha d'imposar el propòsit de fer-ho bé per sobre d'atendre les demandes particulars. Al meu enten-

dre, ha d'haver-hi una dedicació ministerial permanent per a dur a la pràctica aquesta missió cultural.

Hi ha d'haver un espai de pregària i de recolliment el menys afectat possible pel circuit turístic interior. De fet, la capella del Santíssim, al centre de l'absis, és el lloc adequat i programat.

Hi ha d'haver un espai de pregària i de recolliment el menys afectat possible pel circuit turístic interior.

També s'han posat uns bancs davant l'altar major per convidar a la reflexió. La Sagrada Família ha de ser un centre de culte, de celebració eucarística d'abast universal. Juntament amb el català caldria usar les llengües més comunes dels nostres visitants.

De fet l'ús de llengües plurals, a més de significar visiblement l'Església universal, és també font d'autoestima dels propis creients que veuen compartida la seva fe més enllà de la seva pròpia cultura.

Hi ha d'haver moments on caldria parar l'afluència turística que permeti convertir el temple estrictament en espai de culte.

Culte i turisme no és una convivència fàcil. Però és possible regular-ho eficientment.

Abans he parlat del concepte “Fraternitat” aplicat a “l’atri dels gentils”. Ara crec que cal aprofundir en el sentit cristià, on l’amor entre germans està en el nucli de la nostra fe. Personalment crec que el fet d’atracció universal que posseeix la Sagrada Família comporta l’exigència d’una irradiació del missatge cristià a l’Església universal. La vinguda de Benet XVI ho corrobora.

Per tal d’arrelar aquest sentit de “Fraternitat” d’abast mundial jo crec que la Sagrada Família, acompanyada per institucions acadèmiques de l’arquebisbat de Barcelona podria convocar un simposi anual amb universitats catòliques de cada continent, per tal d’elaborar una proposta-missatge adreçat a tot el món. Aquest seria per a mi un exemple de proposta que encararia la dimensió global de la Basílica.

Quan s’hagi acabat la construcció del Temple tindrem espais per a sala d’actes, per a reunions on ens

podem permetre organitzar fets d’aquest tipus. Provisionalment això és podria fer mentrestant en algun pavelló de l’Hospital de St. Pau, tan proper i tan ben comunicat (Avinguda Gaudí) amb la Sagrada Família.

4. Conclusió

He parlat de 3 nivells que es donen a la Sagrada Família: visitants, espai de l’esperit i temple cristià. He esmentat diverses consideracions i propostes d’activitats per a cada un d’ells.

Però torno al començament: és només una reflexió personal i de caràcter suggeridor. Valguin aquestes notes com una simple pinzellada del que es podria fer. I si no és el que suggereixo s’haurà de posar en marxa una altra alternativa.

Altrament anirem a remolc dels fets i no del projecte que cal tenir i que Gaudí tenia ben present mentre dissenyava aquest meravellós Temple.

Contrapunt al Temple Expiatori de la Sagrada Família

MIQUEL XANCÓ I ROCA, germà de La Salle, catequista i teòleg.

El dia que vaig veure per primer cop el Temple de la Sagrada Família vaig quedar sorprès.

- La contemplació de l'obra, per la seva forma i color, sorprèn al *turista*.
- La seva trajectòria, obra de dos seglars, Bocabella i Gaudí, sorprèn a l'*historiador*.
- Les columnes helicoidals i les voltes hiperboloides i paraboloides sorprenen a l'*arquitecte*.

- La integració d'elements naturalistes amb elements mítics sorprèn a l'investigador *simbòlic*.
- La riquesa bíblica i litúrgica sorprèn al *creient*.

A aquestes cinc mirades hi vaig afegir cinc actituds. A la mirada descriptiva i curiosa, hi vaig associar els fets i esdeveniments històrics que l'han fet possible i els elements tècnics de l'arquitecte. Després he afegit una actitud crítica a nivell simbòlic i una actitud de recerca a nivell bíblic. Em vaig adonant que aquesta recerca demana una actitud d'implicació i de desxiframent, car el temple, com tota obra d'art, demana ser interpretada i rellegida en el context actual del qui la contempla.

El temple és una simfonia inacabada i, com a tota simfonia, consta d'una partitura, uns intèrprets, un auditori i un escenari.

El temple és una simfonia inacabada i, com tota simfonia, consta d'una partitura, uns intèrprets, un auditori i un escenari. A la Sagrada Família la partitura està en projecte; als intèrprets els manquen instruments, l'escenari no està acabat i l'auditori està en compàs d'espera.

Amb tot, és un edifici pensat i desenvolupat segons una comprensió de la realitat que s'harmonitza amb la dimensió creient i simbòlica. Gaudí no pot ser maçó. Per a Gaudí el saber metafísic no està per damunt de la fe, sinó que la fe i el saber es respecten i complementen. Per a Gaudí el símbol no és expressió d'una idea sinó una experiència que interpel·la i que s'expressa dins el si d'una comunitat. Per a Gaudí la fe no és l'impuls emotiu de l'ànima sinó una opció per Jesús, el Crist-Messies-Ungit, que va néixer, morir i ressuscitar per nosaltres, i ens va donar l'Esperit que segueix viu dins l'Església.

Mirem-ho a poc a poc

Miro el context. Gaudí no és modernista. L'art premodernista és romàntic, però l'art modernista té un rerefons ideològic amb una concepció d'una estètica materialista. Gaudí és naturalista amb una espiritualitat encarnada. Els modernistes prefereixen les façanes i els revestiments i posen la seva il·lusió emprant la ceràmica, el maó i les superfícies ondulades. Es centren més en la decoració que no pas en l'arquitectura. Gaudí prefereix l'estructura i la geometria reglada. Gaudí és premodernista, està influït pel modernisme,

però va anar més enllà del modernisme. El seu llibre és la naturalesa. Gaudí és un home mediterrani, un pensador, un home de seny, un arquitecte i un gran creador.

M'agraden aquestes frases de Gaudí: *Jo he vingut a agafar l'arquitectura allà on la deixà l'estil bizantí. Aquest arbre proper al meu obrador, aquest és el meu mestre. L'art és la bellesa i la bellesa és el resplendor de la veritat. El temple de la Sagrada Família el fa el poble i s'hi emmiralla. És una obra que està a les mans de Déu i la voluntat del poble.*

L'art és la bellesa i la bellesa és el resplendor de la veritat.

Miro l'exterior. Miro les torres-campanars. Acabades n'hi han 8 i 4 a mig fer. M'adono que al final n'hi hauran 18: Els 12 apòstols, els 4 evangelistes, Maria i Jesús. Gaudí substitueix Mateu i Joan per Pau i Bernabé, els apòstols dels gentils. Segueixen les sorpreses. La visió de l'Església no està formada només pels jueus-creients, sinó pels pagans-creients. L'Església és universal.

Miro a l'interior. Miro les columnes i trobo la mateixa experiència. Les 4 columnes del mig que aguanten els 4 evangelistes representen les diòcesis catalanes. Les altres columnes, totes les diòcesis d'Espanya, i les de més a fora, tots els continents. La visió de l'Església és

còsmica. L'Església s'obre a tota la humanitat, a tota la creació, a tota la terra.

Miro la façana del Naixement. Tres portals amb una intencionalitat teològica: l'esperança de Josep, la caritat de Jesús i la fe de Maria.

¿Què pinta un xiprer amb una tau, una lletra grega amb forma de creu com en el crismó i un colom, si no és que vol expressar la manifestació del misteri Trinitari?

¿Perquè hi ha una escala a cada costat del xiprer si no és per representar la pujada i baixada entre el cel i la terra?

¿Perquè tants coloms enganxats sobre el xiprer si no és per representar la vida eterna, el paradís promès o la vida perdurable de tots els qui ens han avançat?

I tot això per donar entrada a un pelicà amb dos pollets; un ou daurat amb les inicials vermelles JHS (Jesús) i rodejat de dos personatges amb dues paneres: una de pa i una altra de vi. Si tot això no vol representar l'eucaristia no ho entenc.

Adés es veuen quatre àngels amb encens, per dir-nos que estem dins l'àmbit de Déu i que l'infant que sortirà més a baix és el Senyor de la mort i de la Vida, perquè Ell és la Vida. Així ho veig en el mainell i la columna. Tota la genealogia de Jesús envoltada d'una malla de ferro forjat d'una sola peça simbolitzant el mal del món i la temptació (la serp amb la poma).

I el mateix ho expressen els sis signes del zodíac que veiem a l'hivern: *aries, taurus, géminis, càncer, leo i virgo*. Ens venen a dir que el Senyor de l'univers és aquest nadó, que el trobem en bolquers, ajagut en una menjadora.

En efecte, tota la façana del naixement ens diu que la història de la salvació anunciada ja pels profetes a l'Antic Testament ara es realitza perquè una persona com nosaltres, ha dit sí i s'ha obert al projecte de Déu, perquè Ell és el projecte, la Paraula feta carn, pobresa, debilitat i limitació. I prové, com tots els humans, per línia genealògica d'un pare i una mare, al costat de dos animals, com ho feien les primeres civilitzacions. Un bou, representant el toro, el déu *Mitra*, el déu sol i una mula blanca, com a deessa de la fertilitat. Sí, encara n'he d'aprendre molt de la mitologia. I també del món jueu. Diu Isaïes: *Un bou coneix el seu propietari i un ase, l'estable del seu amo, però a mi, Israel no em coneix, el meu poble m'ignora* (Is 1,3) .

I el que més m'ha impressionat és la representació dels àngels músics i cantaires sense ales. Veritablement jo també n'he vist. Recordo un

home vestit de blanc traient 'chapa-pote' de dins el mar. I recordo al llit de mort de la meva germana aquest estiu com uns homes i dones vestits de blanc amb un somriure als llavis testimoniaven a la malalta que la vida tenia un valor no comprensible amb els nostres ulls sinó amb uns altres ulls.

Tota la vida de Jesús és testimoni d'aquest amor de Déu Pare-Mare manifestat al senzills i marginats (pastors) i a tots els pobles pagans (els Reis Mags).

Avui la façana del naixement em ve a dir: aquest infant, que creixerà com un home, no per la sang sinó pel voler de Déu, és el Messies, el Fill de Déu, el sobirà de l'univers.

Mirant ara la façana de Subirachs contemplo diferents escultures amb diferents sentits simbòlics. La polivalència del símbol m'ho permet, com diria Paul Ricoeur. Són els símbols que a mi m'han fet pensar.

Primer el recorregut en forma de S, enfilant-se amunt. Començant per l'últim sopar i acabant en el vitrall de la resurrecció i l'escultura de l'ascensió, passant pel *viacrucis* de

la passió i mort de Jesús. Començo a veure-ho més clar. Ja no diré mai més façana de la PASSIÓ, sinó que en tota propietat diré FAÇANA DE LA PASQUA.

El primer que em sorprèn a l'últim sopar és el lloc que ocupa Jesús. Jesús està situat enfront dels seus deixebles, els 12. Això em fa 'pensar que ells no el varen acabar d'entendre. Hi ha una resistència, una oposició al projecte de Jesús, no estan massa d'acord amb el seu concepte de Messies.

Això mateix ve a expressar la darrera figuració del mosaic de DOMÈNECH FITA en la representació de l'entrada a Jerusalem el diumenge de Rams representat a l'entrada de la mateixa façana que comento.

Es veu la ciutat de Jerusalem al fons i Jesús damunt del burret aclamat amb palmes per la gent que li tiren els seus mantells. Però si ens n'adonem, hi ha dos grups. Un grup de persones van al davant i tiren els mantells dient-li: HOSANNA AL FILL DE DAVID! Jo imagino que, això, ho diuen cridant ben fort. Estan convençuts que Jesús és el Nou Messies DAVIDIC, el que ve a alliberar-los de l'esclavatge dels romans. Té una connotació político-religiosa.

En canvi l'altre grup també li tira el seu mantell però al darrere. Jo penso que això li ho diuen amb veu fluixa, quasi interior, *beneït el qui ve en nom del Senyor*. Aquests sí que l'han entès. S'adonen que el seu Messianisme ve de Déu i que no cal fer-ne cap doctrina.

Em penso que els 12 més aviat formen part del primer grup que no pas del segon. Tots en són de culpables. Nosaltres carreguem les culpes a Judes Iscariot pel seu afany de protagonisme, lideratge i ànsies de poder, però ¿és que Pere, Jaume i Joan no el volen també?

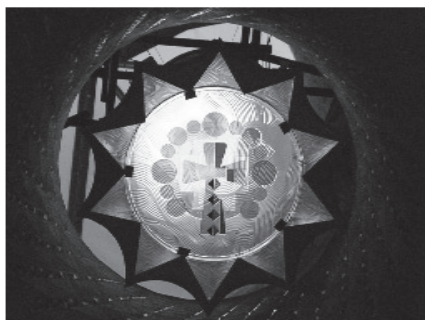
El bes de Judes no només em sorprèn, sinó que a vegades m'agrada. Jo també, a vegades, sóc un traïdor i m'identifico amb Judes. Llavors em molesta que al costat hi posin un gos, com a signe de fidelitat. Van tan bé uns quants diners, (trenta monedes) sobretot si és diner negre...

I que n'és d'interpel·lant la figura de Pere arraulit dins el seu mantell, amb la senyal de la creu al cap i a l'inrevés. Les tres figures femenines fan referència a les tres negacions de Pere. La memòria del cant del gall és inesborrable. Que passi aviat aquest passatge!

I que n'és de preocupant la columna de pedra feta a quatre trosos, com la creu. Si endevinés que al final hi ha el veritable trencament, llavors estaria segur que la vida venç la mort. Ni el patiment físic (la corda), ni el patiment psíquic (la canya) em podrien fer res. Però per estar-ne segur he de pujar els tres esglaons, com els tres dies en el sepulcre.

I al mig de la façana l'alfa i omega, aquesta vegada amb MAJÚSCULES I SIMÈTRIQUES.

No tinc escapatòria: la meua vida transcorre entre l'alfa minúscula i la

omega minúscula, es a dir, entre el naixement i la mort. Quan arribo al final tinc dues sortides creure que tot això és un absurd (llavors s'entén el suïcidi), o creure que més aviat hi ha un sentit i hi ha una VIDA AMB MAJÚSCULA, (l'ALFA).

Llavors els laberints i els jocs de l'oca medievals tenen sentit com qualsevol pelegrí de la vida. N'estic segur: al final hi ha la llum; la llum venç la foscor, la VIDA a la mort.

I això ho endevino contemplant a LONGINOS a dalt del cavall clavant la seva llança al costat dret del temple, com ens dóna entendre el profeta Zacaries (cfr. Zc 47,1).

Llavors puc contemplar a Jesús penjat verticalment d'un tros de ferro horitzontal com nou rail de tren. I entendre per què porta la clenxa al mig del cap com a nou temple; i copsar que en la calavera d'Adam tots nosaltres, tota la humanitat, hi som representats. Amb Maria i Joan, i tants homes i dones anònims d'aquell temps i d'ara. En Jesús mort i resuscitat s'ha manifestat el nou Adam, vencedor de la mort amb la seva pròpia mort.

Malgrat la desolació i el desànim, hi ha una persona, Maria, que meditant tot això a dins del seu cor, sap molt bé que aquest mort viu. I l'escultura ens ho diu a través de l'ou que porta al cap i que, d'ençà la simbologia dels antics, sobretot de Piero Della Francesca, sabem que significa l'inici de la vida, la vida nova. Maria veu un mort i però sap que Jesús està viu. I ho sap per la fe, no per l'evidència.

Torno al títol complet de l'article: *TEMPLE EXPIATORI DE LA SAGRADA FAMÍLIA*. Anem a veure què vol dir tot això.

Temple

Al primitiu cristianisme l'assemblea cristiana es reunia a cases particulars anomenades *esglésies domèstiques*; després en propietats més grans, *els Títuli*; finalment en créixer la comunitat, es va anomenar *ekklesia*, o convocatòria de fidels i es va començar la trobada en *basíliques*. Llavors van néixer els temples.

El temple cristià, seguint el prototipus del tabernacle del desert i el temple jueu, prefigura Jesús, el Crist i la Jerusalem celestial. *Vosaltres sou temples vius*. (1 Pe 2,5). El temple cristià significa i és el cos de Crist. Però, al final, tal com ens diu l'Apocalipsi, no hi haurà temple (Ap 21), perquè tota la creació, tota la humanitat serà el temple de Déu.

Expiatori

Expiació és un terme cultual vinculat a sacrifici. Aquest terme és una expressió que apareix a la història de les religions, en especial a l'Antic Testament. Sacrifici és la presentació feta a Déu en forma de ritual per part d'un *sacerdot* (representant de la comunitat), d'un do concret (viu) amb el qual el sacrificant s'identifica a fi d'expressar la pròpia autodonació; la seva finalitat consisteix en arribar, a través de l'acció divina, a transformar-se amb el mateix do i la unió amb Déu.

El sacrifici *pasqual* és la clau interpretativa de tot sacrifici. Amb el sacrifici de Jesús a la creu queden abolits tots els sacrificis antics. És el sacrifici cultual que es compleix una vegada per sempre i que ens permet d'entrar a la Jerusalem Celestial. Nosaltres en fem el *memorial*, tal com diu el concili Vaticà II:

El nostre Salvador, en el darrer sopar, la nit en què era lliurat, instituí el sacrifici eucarístic del seu Cos i de la seva Sang per a perpetuar el sacrifici de la Creu al llarg dels segles fins a tant que vingui, i, a més, per a confiar a la seva Església el memorial de la seva mort i de la seva resurrecció: sacrament de pietat, signe d'unitat, vincle de caritat, banquet pasqual en el qual Crist és menjat, l'ànima és omplerta de gràcia i se'n dona la penyora de la glòria futura (SL 47). El sacrifici d'expiació es torna sacrifici d'aliança, sacrifici pasqual.

Per tant el terme expiatori, avui, s'ha d'actualitzar. No és que jo sigui mereixedor, a través dels meus sacrificis, almoines i pregàries, de la meva salvació. És Déu Pare, qui en Crist i per l'Esperit Sant, ens dóna, gratuïtament, la fe i la salvació.

Si ahir l'*or* es traduïa per ALMOINA, avui es podria dir: SOLIDARITAT.

Si ahir l'*encens* es traduïa per PREGÀRIA, avui s'hauria d'afegir COMUNITAT

Si ahir la *mirra* volia dir SACRIFICI, avui s'hauria d'interpretar com a SERVEI.

De la Sagrada

El sagrat fa una funció mediadora entre l'esfera humana (immanent) i l'esfera divina (transcendent). Jesucrist, és l'únic *pontifex*, és a dir, el mitjancer que fa de pont entre Déu i els homes. No es pot confondre el sagrat amb allò ultramundà. Estem acostumats a valorar les coses dins d'aquestes falses interpretacions: Secular = profà = mundà; Sagrat = sobrenatural = etern = supramundà. Tot són falses equivalències. Aquestes visions suposen un cert dualisme:

Primer és el temps → després l'eternitat

Primer la terra → després el cel

Primer la creació → després l'apocalipsi

En virtut de l'Encarnació, Déu en Jesús s'ha fet proper a l'home, Déu

s'ha encarnat en el temps i en l'espai. L'eternitat en el temps, el Cel a la terra. L'Alfa i l'Omega s'impliquen l'una dins l'altra. ¿O no és això precisament el que la tradició iconogràfica, incloent-hi Gaudí com el cas del tenebrari litúrgic exposat en el museu, ens vol dir quan posen l'Alfa en majúscula i l'omega en minúscula? ¿O no és, també, el què ens vol dir Gaudí quan posa l'alfa i l'omega en majúscules però de forma simètrica? ¿O Subirachs quan representa l'Alfa i l'Omega invertides, una sòlida i l'altra en el buit? El pas de la creació a l'apocalipsi, de l'alfa a l'omega, només es pot fer des de la creu, és a dir, des de la *kénosi i l'anastasi*, és a dir, de l'abaixament i l'exaltació (Fil 2,5-11).

Si no es manté la dialèctica entre el sagrat i el profà, llavors Déu es torna un ídol, i es trenca l'equilibri del sagrat sobre el profà o bé sacralització del profà pel sagrat. No podem caure en el dualisme: el *fanum* (el temple) i el *pro-fanum* (el vestíbul). Podríem afirmar amb sant Ireneu: '*La glòria de Déu és que l'home visqui*'; perquè el projecte de Déu és l'home i que l'home esdevingui fill.

En clau creient podem afirmar:

No hi ha terra santa, perquè tota la terra és santa.

No hi ha temple, perquè tota la creació, tota la humanitat és el temple.

No hi ha sagrat i profà, perquè el món secular és, alhora, profà i sagrat.

No hi ha Déu i home, perquè Déu és en l'home.

La Família

Jesús, Josep i Maria, la família de Natzareth, és present arreu de tot el temple, a l'interior, a l'exterior, a la cripta, a les façanes. D'una banda és un temple Josefi, com ens ho va recordar l'aniversari del seu patronatge sobre l'Església Catòlica (19 de març de 1870). D'altra banda, és un temple Marià perquè arreu s'expressa el misteri de Maria, Verge i Mare, com en la contemplació d'un gran rosari. Arreu es repeteixen les tres imatges bíbliques: Josep conduint la barca de l'Església com un nou Noé amb la seva Arca. Maria com la nova Arca de l'Aliança i Jesús, l'espòs sol·lícit de l'Església, la llum de les nacions a la casa de Natzaret.

En síntesi

- El **temple**, no és només un lloc per a Déu, sinó que tota la creació és el lloc de lloança i fraternitat.
- L'**expiació** no és només l'ofrena a l'altar dels sacrificis a favor d'un poble, sinó la taula per menjar la paraula i el pa; lloc per compartir i per servir a tothom. Tal com diu el concili Vaticà II:

L'Església ha venerat les Escriptures sagrades com el mateix Cos del Senyor. Per això, en la Litúrgia Sagrada especialment, no deixa de prendre de taula i de distribuir als fidels el pa de Vida, tant de la Paraula de Déu, com del Cos de Crist (Dei Verbum 21).

El temple, no és només un lloc per a Déu, sinó que tota la creació és el lloc de lloança i fraternitat.

- El **sagrat** ja no és només un temps i espai dedicat a Déu, sinó un temps i espai dedicat a Déu encarnat en l'home.
- La **família** no és només l'àmbit d'obediència i de tradició, sinó l'àmbit d'aprenentatge de la vida, l'amor i el perdó.

El temple assoleix les dimensions: artística, còsmica, trinitària, cristològica, litúrgica, ecumènica, eclesial i catequètica. Té una pretensió Catòlica, perquè vol ser universal, és a dir, oberta a tothom, a tota persona de qualsevol raça, religió i creença. Al temple tothom hi té cabuda. Però també vol aconseguir una dimensió eclesial, per acollir la comunitat creient que representa: Fidels laics, diaques, religiosos, preveres i bisbes, i també els homes de bona voluntat. Per això arreu del temple ressonen els textos dels Gènesi (Gn 1-3), de l'Apocalipsi (Ap 21), d'Ezequiel (Ez 47) o de la carta als Efesis: *Crist és la pedra angular, vosaltres, l'edifici construït sobre els apòstols* (Ef 2,20). És la Jerusalem celestial, allà on ressona la Paraula de Déu.

Tant de bo que molt aviat puguem veure per damunt de la façana del

naixement o de l'EPIFANIA, de la façana de la passió o de la PASQUA, de la façana de la glòria o de la PEN-TECOSTA, els quatre campanars anunciant l'evangeli als quatre punts cardinals, amb l'estrella còsmica de Maria i la creu lluminosa de Jesús. Llavors el temple serà una simfonia de llum i so; de pedra i de color; de lloança i acció de gràcies; de fe, esperança i caritat.

En resum, el temple de la Sagrada Família:

- forma part del perfil urbà de Barcelona
- és una obra singular que va més enllà del corrent modernista català

El temple serà una simfonia de llum i so; de pedra i de color; de lloança i acció de gràcies; de fe, esperança i caritat.

- és expressió de comprensió i convivència pacífica d'un poble
- és signe de solidaritat i fraternitat
- és testimoni de fe, personal i comunitària.

III. Arrels cristianes de Catalunya

Arrels cristianes de Catalunya. Donem fe de la realitat nacional de Catalunya

MN. MIQUEL BARBARÀ ANGLÈS, prevere de Tarragona, teòleg i sociòleg.

Aquesta es deu poder considerar una de les afirmacions més importants que van fer els Bisbes de Catalunya, ara fa 25 anys, en l'important document *Arrels cristianes de Catalunya*.

I ho fan amb una solemnitat i amb un aplom com si es tractés d'un exercici notarial. Diuen: *Com a bisbes de l'Església a Catalunya, encarnada en aquest poble, donem fe de la realitat nacional de Catalunya, afaiçonada al llarg de mil anys d'història i també reclamem per a ella l'aplicació de la doctrina del magisteri eclesial: els drets i els valors culturals de les minories ètniques dins d'un Estat, dels pobles i de les nacions o nacionalitats han de ser respectats i, fins i tot, promoguts pels Estats, els quals de cap manera no poden, segons dret i jus-*

Com a bisbes de l'Església a Catalunya, encarnada en aquest poble, donem fe de la realitat nacional de Catalunya.

ticia, perseguir-los, destruir-los o assimilar-los a una altra cultura majoritària (Arrels...Barcelona: Claret, 1994, pàg. 10-11).

L'afirmació dels Bisbes presenta la realitat nacional catalana com la **constatació d'un fet**. I realment penso que és així com s'ha de tractar el fet que **som una nació**.

Ara ha passat que, com a mínim, amb lleugeresa, alguns sectors polítics han desvirtuat la constatació de què som una nació passant-la a un nivell de mera opinió o d'opció política partidista.

Com ha passat amb altres realitats, en comptes de tractar-se d'una constatació d'un fet, anterior a qualsevol opció política, es desvirtua que sigui un fet real i es deixa al camp de les coses opinables. La constatació d'un fet té una importància que no tenen les afirmacions de lectures de la realitat en clau d'opinions. Si fa sol, no puc negar que hi ha claror, però n'hi ha que es posen unes ulleres determinades per a veure la realitat d'un altre color, segons l'adagi castellà: "todo es del color del cristal con que se mira".

Doncs, no! Ens hem de negar a veure la nostra realitat nacional com si fos una realitat opinable en el seu

nucli fonamental. És un fet real, observable i constatable. No és una opinió política. Com passa tantes vegades, els que per raons polítiques neguen la realitat del fet, acusen els altres de fer política. Ja passava en temps del franquisme: a molts capellans se'ls va acusar de fer política a l'homilia per defensar drets fonamentals, i els que acusaven de fer política eren ells que actuaven per raons polítiques.

Afirmar la nostra realitat nacional, com ho fan els Bisbes, no és fer política, és afirmar un fet que és anterior a qualsevol opció política i que, en conseqüència, després, les opcions polítiques han de bastir i donar forma. I aquí sí que ja hi pot entrar una pluralitat de maneres de donar forma a la nostra realitat nacional.

Afirmar la nostra realitat nacional, com ho fan els Bisbes, no és fer política.

Els Bisbes diuen que no es tracta de la defensa del nom nació com si fos un títol, sinó del reconeixement d'una realitat de fet (Op cit, pàg. 10). I en un paràgraf anterior diuen que *la cultura catalana...ha mantingut viva la distinció entre Nació i Estat.*

Es queixen amb raó de la confusió terminològica. Afirment que *el*

confusionisme amplament difós entre els conceptes de Nació i d'Estat produeix reaccions de recel i de mal-fiança: molts interpreten l'afirmació de la nacionalitat com a vindicació d'un Estat a part, cosa que, en realitat, no n'és una conseqüència necessària. Pot un Estat, amb una adequada organització, assolir la convivència i el progrés en el seu interior de diverses nacions, sense que cap d'elles s'hagi de sentir constrenyida a l'assimilació per una altra (pàg. 11).

Catalunya és una societat diferenciada amb una cultura pròpia, la qual es manifesta de manera molt singular en una realitat i alhora un indicador molt important: la llengua. La nostra llengua pròpia és el català. La nostra cultura ens dóna unes maneres de pensar, de sentir, de valorar i de fer que tenen les seves característiques pròpies i diferenciades. La societat catalana amb la seva cultura pròpia conforma el que en diem un sistema sociocultural propi i diferenciat. Negar això és com negar la llum que ens il·lumina. I això que hem constatat és el que amb aquestes o semblants paraules –sense fer confusions terminològiques– configura el que, com a mínim, s'afirma que és una nació: una societat amb el seu territori, la seva cultura amb la seva llengua, una història comuna –com és el nostre cas– i una ampla majoria de persones que tenen consciència d'aquestes realitats i que de fet ho volen ser.

El fet nacional de Catalunya no depèn de què ho digui un parlament o un govern, com no depèn de què ho afirmi un tribunal. Els drets fo-

namentals de les persones i dels pobles són anteriors a les decisions dels governs, dels parlaments i dels tribunals. Aquests tenen obligació de reconèixer-los i d'afavorir-los. Com diu el Papa Joan XXIII, beat, a la carta encíclica *Pau a la Terra*: els drets i deures són...*universals, inviolables, inalienables* (n. 7)...*i s'atribueix als poders públics la comesa preeminent de reconèixer, respectar, harmonitzar, tutelar i promoure els drets i els deures dels ciutadans* (n. 72).

El fet nacional de Catalunya no depèn de què ho digui un parlament o un govern.

Quedi ben clar, doncs, que amb aquestes afirmacions sobre la nació catalana els Bisbes no van fer política, com ara no la fem nosaltres en mantenir-les i reafirmar-les. Qui ens acusi de fer política que sàpiga que és ell que fa política en tergiversar els fets observables i constatables. Ho fem com diuen els mateixos Bisbes (pàg. 8) *com un servei al bé comú per damunt d'interessos personals i de grup*. Tenint ben clar que *resulta fonamental per a nosaltres començar fent referència a l'amor a Catalunya, com a part i forma de l'amor al proïsme* (pàg. 7).

Cal fer una referència agraïda als Bisbes de la Conferència Episcopal Tarraconense que van signar aquell

document, presidits pel Dr. Ramon Torrella, Arquebisbe Metropolità de Tarragona i Primat. Aquest document en la seva preparació i en els antecedents s'endinsa en la presidència anterior de l'Arquebisbe Josep Pont i Gol, que ho tenia molt clar tot això. El mateix document *Arrels*...cita un comunicat de la Conferència Episcopal Tarraconense de l'any 1979, que diu: *En el moment polític actual, els bisbes manifestem –com ho férem en ocasions anteriors– el nostre desig que, en la legislació civil que s'està gestant, i que fa referència a Catalunya, quedin reconeguts plenament els drets del nostre poble a la seva identitat nacional, manifestada en la seva realitat cultural i històrica* (pàg. 9).

Nosaltres, com a Església, hem de continuar fent aquest servei al bé comú del nostre poble. A qualsevol altre lloc l'Església pot dir clarament que s'estima aquella societat i que la serveix de la millor manera que sap. I a casa nostra sembla com si dir que ens estimem Catalunya ja és fer política. Això s'ha d'acabar. Es pot imaginar un bisbe o un fidel de Castella o d'Andalusia que no pugui dir en alta veu que s'estima aquella terra? És molt bonica la crida que fan els nostres Bisbes per una bona entesa recíproca amb *els nostres germans dels altres pobles d'Espanya* (pàg. 11).

Un altre pensament sobre aquest document és el que de vegades es diu que ja té molts anys i que necessitaria algunes adaptacions. Això és una manera solapada de desvirtuar-lo i de treure-li força. Amb un llenguatge actual hem de dir que el

document encara no s'ha fet ni gran i molt menys no s'ha fet vell. És ben actual i està plenament vigent. Qualsevol document amb uns anys pot ser bo que es facin algunes adaptacions o ampliacions o aplicacions, però el que allí s'afirma és de plena actualitat. En cert sentit potser podem dir que alguns punts, com el que hem tocat aquí, són més necessaris

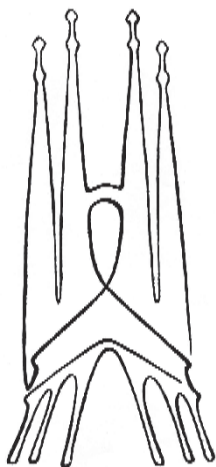
ara que llavors i que tenen una gran força i una bona autoritat moral per a fer front als que volen rebaixar o negar els drets fonamentals del nostre poble, que ens l'estimem, no perquè sigui millor que altres sinó perquè és el nostre, i és aquest que hem de servir, seguint el bon encert del Concili Provincial Tarraconense. Un altre document que no s'ha fet vell.

IV. Obrador

En aquesta ocasió, a l'obrador, us fem a mans una proposta didàctica per a descobrir el Temple de la Sagrada Família. Aquest recurs pot ser útil per a sessions de catequesi, per a classes de religió, etc., per a fer una descoberta sobre el terreny d'aquesta catequesi sobre pedra que és el Temple de la Sagrada Família projectat per Antoni Gaudí.

Reconstruint la Sagrada Família

MIQUEL XANCÓ. Amb la col·laboració d'ÀNGELS SÁNCHEZ, guia de protocol i de relacions públiques de la Sagrada Família. CARME DE MIGUEL, treballa i fa de guia a la Sagrada Família. DOLORS COSCOLLA és mestra de religió a Primària.

CONSTRUINT UN PUZZLE

Un dia, l'Antoni i jo, passejàvem entorn de la Sagrada Família. Em va preguntar: Què deuen voler dir totes aquestes pedres? Quina història hi ha al darrere? Perquè té aquesta forma? I si encara no hem descobert el seu significat?

Ens vam trobar amb l'Àngels, la Carmeta i la Dolors. L'Àngels, la guia, ens va dir: Gaudí no fou el primer arquitecte ni el fundador del temple. El fundador fou un llibreter de Barcelona, en Josep Ma. Bocabella. El primer arquitecte fou Francesc de Paula Villar que va pensar de fer un

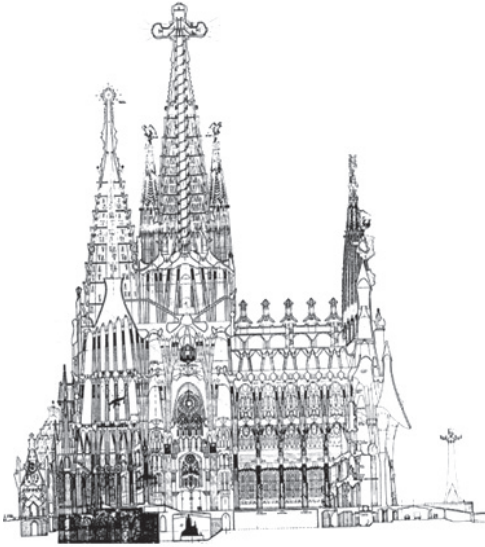
temple neogòtic. Quan ell va dimitir a causa de l'enfrontament amb l'arquitecte Martorell, fou Gaudí l'elegit per substituir-lo quan només tenia 31 anys. La Carmeta, l'estudiosa del tema, afegí: sabeu que he descobert el simbolisme de cada façana? I la Dolors, la mestra, sense deixar-la acabar digué: doncs jo he fet un qüestionari amb els meus alumnes de Primària.

Així va començar el meu interès per la Sagrada Família. D'aleshores ençà jo he vist el temple amb cinc mirades diferents: Com un *turista*: aquí hi ha una muntanya de pedres; com un *historiador*: les pedres parlen; com un *arquitecte*: les pedres obeeixen; com un *estudiós del símbol*: les pedres signifiquen i com un *creient*: 'Vósaltres sou pedres vives' (1 Pe 2,5).

Ara anem a fer la primera mirada. És l'actitud del curiós, que vol adonar-se del nom de les coses que va descobrint. És com fer un *puzzle*. Pot ser més gran o més petit, però l'important és que encaixi, i que el faci jo, no un altre. És com posarnos en marxa tot responent a les preguntes d'un qüestionari.¹

1. Trobareu les respostes a les qüestions al final de l'article.

EXTERIOR DEL TEMPLE

Actualment només es veuen vuit torres - campanars. En total es veuran divuit campanars: quatre per cada façana (representant els dotze apòstols). Tindran una alçada de 110 m de mitjana.

Sobre el creuer hi haurà la torre central dedicada a Jesús de 170 m, amb la creu de quatre braços. Cobrint l'absis, una altra dedicada a Maria de 140 m amb l'estrella del matí i, al voltant d'aquestes, quatre torres dedicades als quatre evangelistes, d'uns 130 m cadascuna.

La intenció de Gaudí era no repetir cap nom. Mateu i Joan són a la vegada apòstols i evangelistes. Quins dos deixebles afegeix Gaudí al grup dels dotze? (Resposta 1)

Adona't que coronant el claustre apareixen uns fruits. D'una banda: taronges, castanyes, caquis, figues, ametlles, peres i magranes. De l'altra: nespres, cireres, prunes, préssecs i pomes.

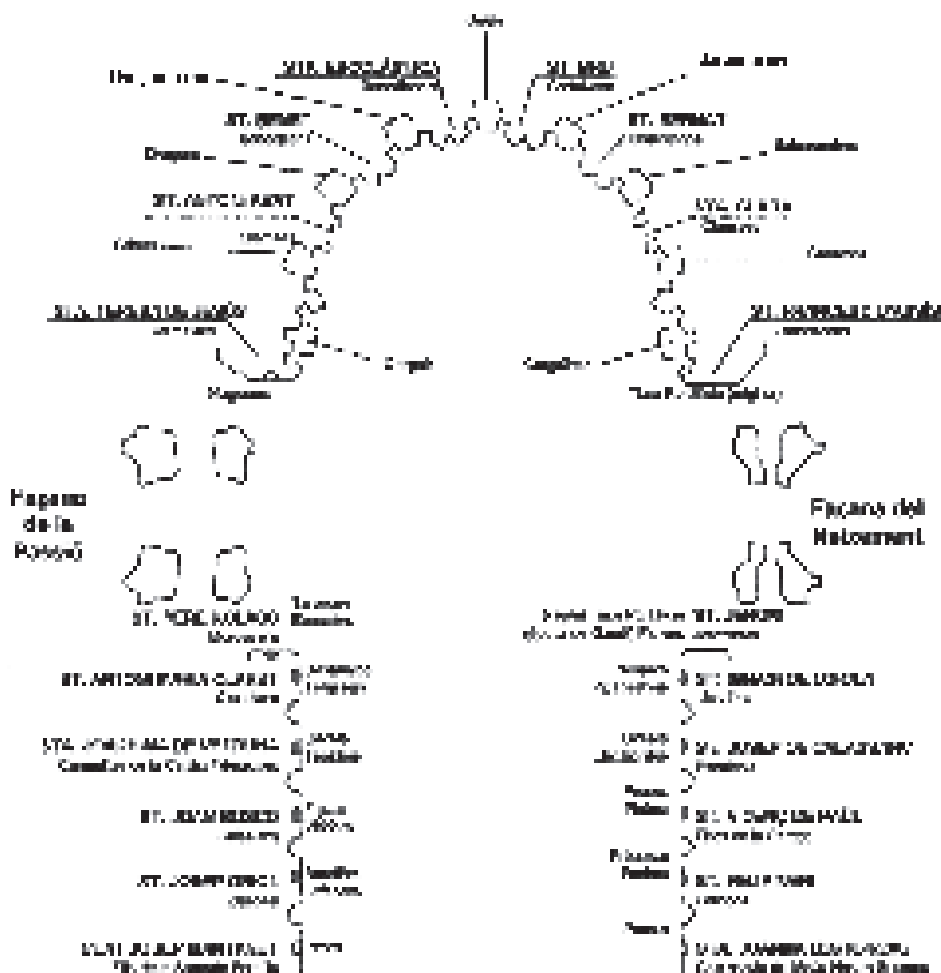
Per sota i al voltant de l'absis es troben les escultures dels sants fundadors: Santa Teresa de Jesús (carmelites), Sant Antoni Abat (eremites), Sant Benet (benedictins), Santa Escolàstica (benedictines), Sant Bru (cartoixans), Sant Bernat (cistercencs), Santa Clara (clarisses) i Sant Francesc d'Assís (franciscans).

A l'exterior de la nau lateral de la façana de la Passió: Sant Pere Nolasc (mercedaris), Sant Antoni Mª Claret (claretians), Santa Joaquina de Vedruna (carmelites de la caritat), Sant Joan Bosco (salesians), Sant Josep Oriol (diocesans), Sant Josep Manyanet (fills de la Sagrada Família).

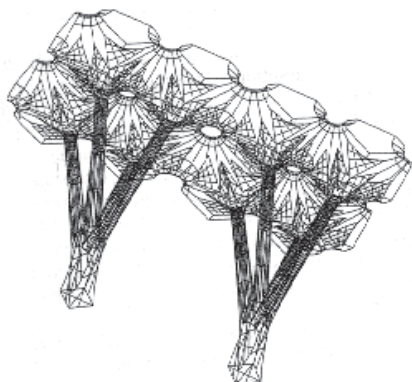
A l'exterior de la nau lateral de la façana del naixement: Sant Jeroni (jerònimes), Sant Ignasi de Loiola (jesuïtes), Sant Josep de Calassanç (escolapis), Sant Vicenç de Paül (filles de la caritat), Sant Felip Neri (felipons), Santa Joanna Lestonnac (companyia de Maria Nostra Senyora).

També estan representats els oficis manuals: ebenistes, terrissers, vi-
driers, orfres, picapedrers, electricistes, pintors, fusters...

Decorant l'absis apareix la flora (gramínies) i la fauna típica de l'indret:
cargols, gripaus, dragons, llangardaixos, serps, sargantanes, salamandres,
granotes i cargols de mar.

A L'INTERIOR DEL TEMPLE

L'interior del temple està inspirat en un bosc (amb els seus arbres, els troncs i les branques).

Els fruits apareixen a l'exterior. El projecte serà de cinc naus. La nau i l'absis tindran 90 m. El creuer 60 m. La nau central serà de 45 m i els laterals 30 m. L'amplada de la nau central serà de 15 m, els laterals de 7,50 m. El cor tindrà una capacitat total per a 1.500 cantaires i 700 a l'escolania.

LA FAÇANA DEL NAIXEMENT

Les torres-campanars

Els pinacles simbolitzen les ensenyes episcopals: bàcul, mitra, creu i anell.

A sota es llegeix en les inscripcions: Hossanna-Excelsis, Sanctus.

Aquestes torres-campanars representen a: Bernabè, Simó, Judes Tadeu i Maties.

Els tres portals

S'anomenen (d'esquerre a dreta) portal de l'esperança, portal de la caritat i portal de la fe.

El portal de la caritat

A dalt de tot del portal hi ha un arbre amb una lletra grega. (Inicial de la paraula Déu)

Quina lletra és? (Resposta 2)

L'arbre està cobert de coloms blancs, però què hi ha sota els seus peus? (Resposta 3)

Baixant amb línia recta es veu la coronació de Maria. Però, com s'anomena l'escena que hi ha dessota? (Resposta 4)

Més avall es veu el **naixement**: Jesús, Josep i Maria. Al seu costat, el bou i la mula. A la nostra esquerra els Mags i a la dreta els pastors en actitud d'adoració.

Però la columna central del pòrtic està protegida per un ferro en forma de:
..... (Resposta 5)

Observa el peu de la columna. Quin animal es veu i què porta a la boca?
..... (Resposta 6)

Al voltant de l'estel central mirant amb molt detall, veuràs sis constel·lacions del zodíac. Sabries veure-les i desxifrar quines són?

.....
.....
(Resposta 7)

Al voltant del naixement es veuen àngels músics i cantors. Quins instruments toquen?

.....
.....
(Resposta 8)

Quina peculiaritat tenen tots aquests àngels?
..... (Resposta 9)

El portal de l'esperança

A la nostra esquerra es veu el cim d'una muntanya que representa Montserrat. Fixa't que hi ha una barca que travessa literalment la muntanya, amb un personatge en el seu interior. **Sabries dir qui és?**

..... (Resposta 10)

Dessota es veu l'**esposori** de Josep i Maria. Més avall es veu Josep amb Jesús. A l'esquerra hi estan representats els pares de Maria. **Saps com es diuen?**

..... (Resposta 11)

A cada costat apareixen escenes bíbliques. **Com s'anomenen ?**
..... (Resposta 12)

El portal de la fe

A dalt es veuen unes espigues i uns sarments. Al mig una mà. **Però saps què hi ha al mig de la mà?** (Resposta 13)

Es veu una imatge de Maria Immaculada. Després es veuen dues figures en l'escena de la **presentació** al temple. **Qui són aquestes figures?**
..... (Resposta 14)

Més a sota es veuen dos personatges. Un és el pare i l'altre el fill. Amb-dós parents de Jesús. **Saps com es diuen?**
..... (Resposta 15)

A l'esquerra es veu **la visitació**, és a dir, la visita que Maria fa a la seva cosina. **Com es diu?** (Resposta 16)

A la dreta, el taller de fusteria amb els estris de fuster.

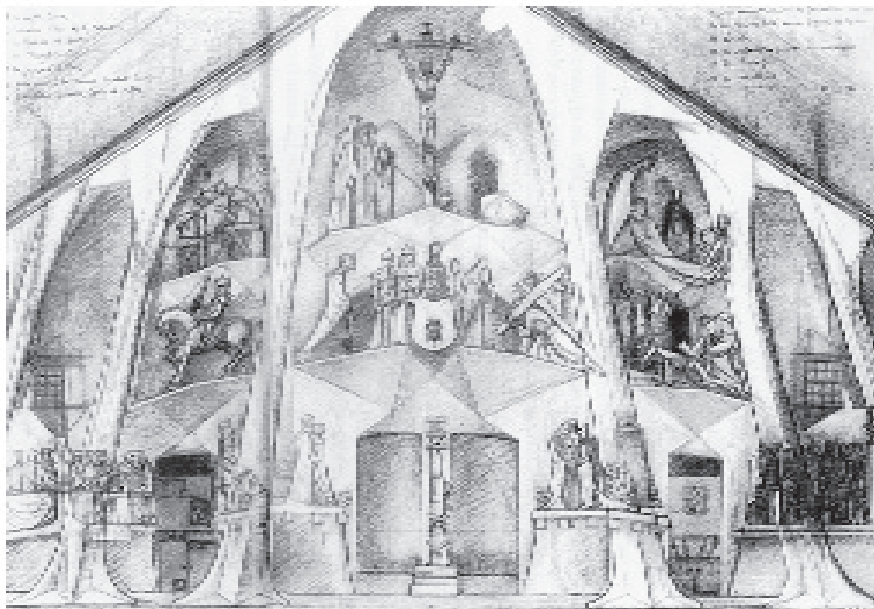
El portal del Roser

Entrant al claustre per la porta de la dreta trobaràs un portal anomenat del Roser. Hi ha representats personatges bíblics: Isaac, Jacob, David i Salomó. Al costat de la Mare de Déu es veuen dos sants, que tenen relació amb el sant Rosari. **Sabries dir qui són?**
..... (Resposta 17)

Adona't també que existeix un home i una dona amb uns animals fantàstics. Però que porten cadascú a la mà ?

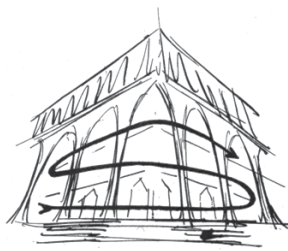
L'home La dona
(Resposta 18)

FAÇANA DE LA PASQUA

Si et situes al seu davant, veuràs el *viacrucis* o camí de la creu. El recorregut s'ha de seguir, segons la fletxa que tens al dibuix (en forma de S).

Es comença per l'escena del sant sopar. Jesús està situat davant dels seus deixebles. Alguns apòstols es coneixen per unes característiques típiques.

Uneix amb una fletxa els següents apòstols amb el seu atribut.

Jaume el Major

una creu a l'inrevés

Judes

una petxina damunt el pit

Pere

recolza el cap sobre la taula

Joan

el puny tancat

(Resposta 19)

Quin animal està ajagut al costat de Judes ?

..... (Resposta 20)

Escriu la frase que es llegeix a la pedra. (Jn. 13,27).

..... (Resposta 21)

A l'escena següent, a la porta de bronze, es veu representada la pregària a l'hort de Getsemaní. **Quin astre es representa en aquesta porta?**

..... (Resposta 22)

Si et fixes bé en les imatges de les portes de bronze, es veu Jesús preguntant a la muntanya de les oliveres.

A sota es veuen tres apòstols. L'apòstol adormit de la dreta es reconeix pels objectes que hi són representats. **Sabries dir quins objectes són?**

..... (Resposta 23)

També es veuen dibuixos geomètrics i un laberint. Als peus de la porta es veu una pedra que imita el quadre de la malenconia d'Albert Dürer. Cerca i dibuixa la signatura d'Albert Dürer

(Resposta 24)

A la part dreta de la porta, hi ha una escultura on es poden apreciar tres soldats i una soca d'olivera. El tall del tronc té forma d'orella. És l'orella de Malcus de què parla l'evangeli. També es pot apreciar una espasa curvilínia.

L'escena següent és la traïció de Judes. Judes besa Jesús. **Darrere Judes, quin animal es veu ?**

..... (Resposta 25)

També es veu un *criptograma*.

Fixa't que comptant en diferents direccions la suma és sempre 33. (310 combinacions).

1	14	14	4
11	7	6	9
8	10	10	5
13	2	3	15

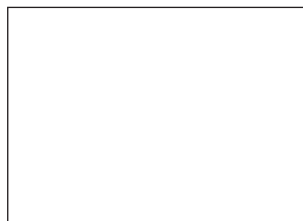
Al mig de la façana, davant la porta central hi ha l'escena de la **flagel·lació**. Adona't que la columna està trencada (hi ha un tambor de pedra que sobresurt). **Quants graons hi ha al peu de la columna?**

..... (Resposta 26)

Quins objectes estan representats de manera realista ?

..... (Resposta 27)

Després es veu Jesús lligat a la columna. A la part alta del mainell hi ha dues lletres: l'alfa i l'omega, que són la primera i l'última lletra de l'alfabet grec. Adona't que Subirachs, l'escultor de tota aquesta façana l'ha esculpit de manera que l'alfa, representada en positiu, té la mateixa forma invertida, que l'omega en negatiu. Fes-ne un dibuix.

(Resposta 28)

A les portes centrals, quines paraules daurades hi ha escrites?

..... (Resposta 29)

A l'altra banda es veuen uns soldats, tres dones i Pere arraulit dins el seu mantell. Però a la paret també es veu un animal. **Quin?**

..... (Resposta 30)

A l'escena següent es veu Jesús davant Pilat. El judici de Jesús està dividit en dues escenes. Primer Pilat presenta Jesús davant de tots els qui contemplem l'escena. **Amb quina frase llatina presenta Pilat a Jesús ?**

..... (Resposta 31)

A la següent escena Pilat es renta les mans. Adona't que damunt la columna hi ha representat un animal. **Quin és i què representa?**

.....
(Resposta 32)

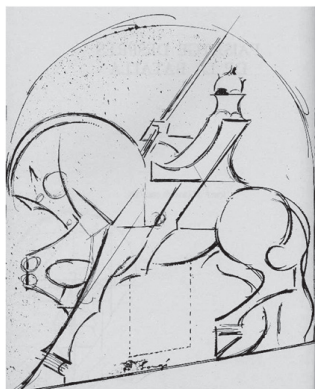
Seguint la S, en l'escena següent es veu Jesús camí del calvari. En el primer grup veiem la segona caiguda de Jesús i Simó de Cirene que l'ajuda a portar la creu. Hi podem veure la trobada de Jesús amb les dones de Jerusalem.

La figura central de tota l'escena és la Verònica. Porta un mantell amb la imatge gravada de Jesús. **Però, perquè la Verònica no té rostre?**

.....
(Resposta 33)

En aquest mateix grup hi ha també una parella de soldats. A la seva esquerra hi ha un evangelista prenent nota de tot el que passa. **Saps quin evangelista és, i a quin personatge representa?**

.....
(Resposta 34)

A dalt hi trobaràs l'escultura d'un centurió romà damunt un cavall. És Longí o *Longinus*, que segons la tradició va travessar el costat de Jesús per no trencar-li cap os. **Podries dir què travessa la llança?**

.....
(Resposta 35)

Damunt de tot es veuen uns soldats. **Saps què estant fent?**

.....
(Resposta 36)

L'escena culminant, a la part superior central, es representa la mort de Jesús a la creu. Adona't que la creu està en posició horitzontal i que Jesús està com penjat (en posició vertical). Al costat de la creu es veuen: Joan, Maria, Maria de Cleofàs i Maria Magdalena. En aquesta escena, hi ha diferents elements representats. **Quins són?**

.....
.....
.....
(Resposta 37)

Al sostre es deixa entreveure l'anyell pasqual.

El darrer grup representa l'enterrament de Jesús. Hi surten Josep d'Arimatea i Nicodem dipositant el cos embolcallat de Jesús a la tomba.

Damunt el cap de Maria quin element s'hi observa?

..... (Resposta 38)

Què vol simbolitzar?

..... (Resposta 39)

Damunt el pòrtic de la Passió s'hi ha col·locat el vitrall que representa la Resurrecció. A sobre el vitrall s'hi ha posat la representació de l'Esperit Sant en forma de colom. Finalment, entre les dues torres centrals de la Façana de la Passió, s'ha de col·locar l'Ascensió de Jesús al cel.

A L'EXTERIOR DE LES NAUS

Mirant la part exterior de les naus, hi ha tres noms escrits en llatí: *Aurum*, *Thus*, *Mhyrram*. Al seu costat hi ha la seva significació traduïda al català.

“*Aurum*” que vol dir or, fa referència a:

“*Thus*” que vol dir encens, fa referència a:

“*Mhyrram*” que vol dir bàlsam, fa referència a:

(Resposta 40)

Com ja hem vist damunt els finestrals de les naus es troben figures dels sants fundadors. A llevant es troben cistells plens de fruits que corresponen a la primavera i a l'estiu. A ponent els fruits de la tardor i l'hivern. ***Saps qui representen els fruits?***

..... (Resposta 41)

FAÇANA DE LA GLÒRIA

Gaudí va pensar en fer com una síntesi del catecisme en aquesta façana. Per això hi volia posar el credo, les benaurances, les virtuts i els pecats capitals i altres parts. Serà com una síntesi de la història de salvació d'Adam i Eva fins a la Pentecosta. Hi seran representades l'Arca de Noè i l'Arca de l'Aliança. Les quatre torres que donaran al carrer Mallorca, aniran destinades a Jaume el major, Pau, Pere i Andreu. A l'interior hi haurà les inscripcions del *Miserere*, *Te Deum*, *Benedictus* i *Magnificat*.

L'entrada al temple tindrà set portes representant els set sacraments. **Podries anomenar-los?**

.....

.....

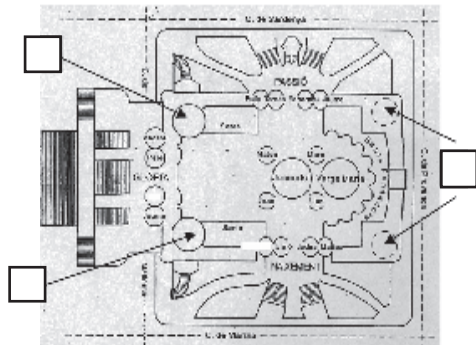
.....

.....

(Resposta 42)

Situa amb la lletra corresponent, les capelles del baptisme (B), la penitència (P) i les dues sagristies (S) en el dibuix.

(Resposta 43)

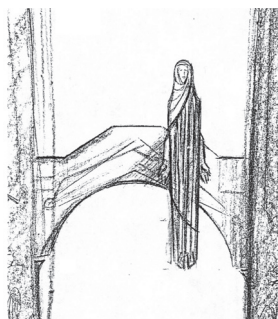
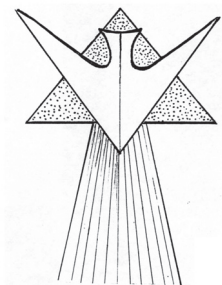
A molts llocs surten les lletres com *Hosanna* i *Sanctus*. Saps el perquè dels tres colors del *Sanctus*?

El color *groc* representa

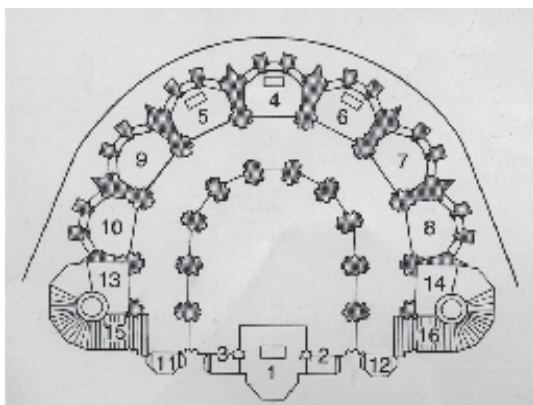
El color *vermell* representa

El color *carbassa* representa

(Resposta 44)

LA CRIPTA

Al bell mig de la paret frontal, hi ha l'altar major (1). A una banda, l'altar del Santíssim Sagriment (2) i a l'altre, l'altar de la Mare de Déu de Montserrat (3). La cripta conté vuit capelles: la del mig és la de Sant Josep (patró de l'Església Catòlica) (4); alternativament les altres són: la capella del Sagrat Cor (5); la capella de la Immaculada (6); la capella de Joan Bap-

tista (9); la capella de Joaquim i Anna (7); la capella de Sacaries (10) i la capella de Joan Evangelista (8). Als costats (13 i 14), hi ha les sagristies i les escales d'accés a l'exterior (15 i 16).

Què tenen en comú els titulars de les capelles?

(Resposta 45)

.....

Sabries dir qui hi ha enterrat a la cripta?

(Resposta 46)

.....

SOLUCIONARI

Resposta 1: Pau, Bernabé

Resposta 2: Tau

Resposta 3: Un pel·licà

Resposta 4: L'anunciació

Resposta 5: Malla

Resposta 6: Una serp amb una poma

Resposta 7: Aries, Taurus, Gèminis, Càncer, Leo, Virgo

Resposta 8: Fagot, Llaüt, Violí, Viola, Gralla, Tamborí

Resposta 9: Que no tenen ales

Resposta 10: Sant Josep

Resposta 11: Joaquim, Anna

Resposta 12: La fugida a Egipte, La matança dels Innocents

Resposta 13: Un ull

Resposta 14: Simeó, Anna

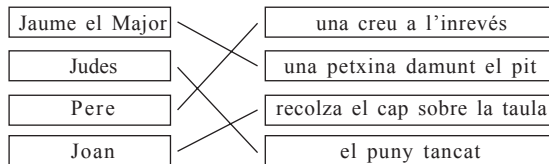
Resposta 15: Joan Baptista, Zacaries

Resposta 16: Isabel

Resposta 17: Sant Domènec, Santa Caterina

Resposta 18: L'home una bomba orsini, La dona una bossa de diners

Resposta 19:

Resposta 20: Un gos

Resposta 21: El què has de fer, fes-ho de pressa

Resposta 22: La Lluna plena

Resposta 23: La creu a l'inrevés i les claus

Resposta 24: A i D

Resposta 25: Un gos

Resposta 26: Tres

Resposta 27: Una canya i una corda

Resposta 28: Alfa i Omega

Resposta 29: Jesús

Resposta 30: Un gall

Resposta 31: 'Ecce homo'

Resposta 32: L'àguila imperial de Roma

Resposta 33: Perquè el seu autèntic rostre, vera-icona, és el rostre de Jesús

Resposta 34: Lluc, Antoni Gaudí

Resposta 35: El costat dret del temple de pedra

Resposta 36: Jugant a daus

Resposta 37: I=INRI, el vel trencat, La Lluna plena, La calavera

Resposta 38: Un ou

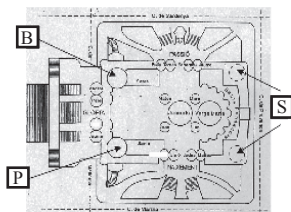
Resposta 39: El naixement de la nova vida, la resurrecció

Resposta 40: Almoina, Oració, Sacrifici

Resposta 41: Els sants

Resposta 42: Baptisme, Confirmació, Penitència, Eucaristia, Matrimoni, Orde,
Unció dels malalts

Resposta 43:

Resposta 44: Déu Pare, Déu fill, Déu Esperit Sant

Resposta 45: Són família de Jesús

Resposta 46: Antoni Gaudí, Josep M. Bocabella

V. Recensions

Miscel·lània Mn. Miquel Barbarà Anglès

Aportació a la història de l'arxidiòcesi de Tarragona entre dos postconcilis. 1969-2009.

Edició a Cura de JOAQUIM CLAVER, arquebisbat de Tarragona, 2010.

Recensió feta per MN. MANEL SIMÓ, periodista i prevere de la Diòcesi de Sant Feliu.

Una miscel·lània, publicació característica de la literatura catalana, ha de procurar acomplir uns ítems concrets: “obra promoguda i publicada pels seus amics en homenatge a un personatge (escriptor, polític, eclesiàstic, professor...), que conté escrits de temàtica diversa, tan del propi homenatjat, com d’altres persones en referència a ell”.

A vegades, les miscel·lànies es fan quan la persona homenatjada ja és morta, com a reconeixement pòstum, però aquesta té el gran mèrit d’haver estat dedicada a una persona que encara es troba en ple exercici del seu ministeri.

Així, quan el 25 de març de 2009, el senyor arquebisbe de Tarragona, Mons. Jaume Pujol decidia renovar els càrrecs de govern de la cúria i alliberar Mossèn Miquel Barbarà de la càrrega de Vicari general, decidia també, alhora, que se li fes un meregut reconeixement, que es concretaria en la sol·licitud a Roma del títol pontifici de protonotari apostòlic supernumerari, i en la realització i publicació d’aquesta miscel·lània que comentem.

El títol de protonotari li fou atorgat en la Missa crismal del 29 de març

de 2010, i la miscel·lània fou coordinada per Mn. Joaquim Claver Caselles, el qual la donà per acabada el 4 de juny de 2010, coincidint amb el quinzenès aniversari de la solemne cloenda del Concili Provincial Tarracoense.

L’obra consta de dues àmplies parts; una biografia i una relació dels escrits de Mn. Miquel Barbarà, i quatre apèndix d’interès.

En la primera part, sota el títol de “Fites significatives en la història de l’arxidiòcesi de Tarragona als darrers anys” es recullen un total de quinze documents, que corresponen a organismes o a diferents instàncies de la diòcesi, en els quals Miquel Barbarà va actuar com a redactor o com a ponent. A la llum de les darreres investigacions, adquireix gran relleu, per exemple, la defensa efectuada per Miquel Barbarà, d’un article publicat sobre la darrera nit del condemnat a mort, Heinz Chez, el 2 de març de 1974, com a “torna” de Puig Antich. Mossèn Miquel confessa que per la nota de la Secretaria General de l’Arquebisbat, signada per ell, “a partir d’aquell moment vaig començar a rebre amenaces de mort”. Avui s’ha sabut la veritable història d’aquell pobre home, “carn

de presó”, trasbalsat pels sofriments, i sobre el qual les autoritats franquistes, malgrat conèixer la veritat, el van presentar com a “polac i sense família”, quan era un ciutadà alemany de la República Federal, amb mare, dona i tres fills...

A la segona part de la miscel·lània, apareixen altres quinze documents, però aquests ja són escrits i parlaments propis i originals de Miquel Barbarà, Dels escrits seleccionats, dos d'ells foren publicats a “Quaderns de Pastoral”: “¿Nòmades moderns? La mobilitat humana, Conseqüències per a les comunitats cristianes” (n. 160, 1997) i “¿Quins camins hem fet... del Concili Ecumènic Vaticà II al Concili Provincial Tarraconense? Quatre punts d'observació i algunes pistes” (n. 170-171, 1999), i un dels parlaments fou la lliçió inaugural del curs 1994-1995 del Centre d'Estudis Pastorals, amb el títol de “Sociologia del fet religiós i acció pastoral”.

Densa biografia i bibliografia

Tot seguit, després de les trenta peces seleccionades, la miscel·lània inclou una densa biografia i cronologia de totes les publicacions de Mn. Miquel.

La lectura d'aquest apartat s'ha de complementar amb les paraules que dedica al mossèn l'arquebisbe Jaume Pujol en una breu introducció a la publicació d'aquesta obra. Perquè si és bo saber les coses que ha fet i fa una persona, més ho és encara saber quin tarannà té aquesta persona. Diu l'arquebisbe: “De Mn.

Miquel destacaria la seva manera de fer, senzilla, elegant, discreta i propera alhora, que ens ha deixat en el seu treball pastoral una empremta personal pròpia del gran humanista, prevere, teòleg, sociòleg i músic que és...

La seva gran sensibilitat humana i cristiana, la relació entre religiositat i humanitat, entre fe i cultura, entre Església i societat, entre evangeli i vida, ens situa davant un prevere que ha establert ponts amb la seva societat...”

No és freqüent que els bisbes reconeixin públicament que si quelcom funciona encara a les diòcesis és per la tasca, sovint anònima i callada, de mossens que es lliuren a la seva feina en cos i ànima. Mn. Miquel Barbarà ha estat el braç dret de fins a quatre arquebisbes de Tarragona: Pont i Gol (1949-1971), Torrella (1971-1983), Sistach (1997-2004) i Jaume Pujol (2004-2009), i no deixa de ser sintomàtic que mai es pensés en ell per a ser ordenat bisbe... (o si ho fou, que mai fos escollit...)

Entre la llarga llista d'escrits de Mn. Miquel Barbarà hem de tornar a destacar uns quants més publicats a “Quaderns de Pastoral”, mostra que ha estat sempre una persona a disposició de qualsevol encàrrec que li fes tant el Centre d'Estudis Pastorals, com la seva revista.

Quatres apèndix finals

Tal com es deia, la miscel·lània es conclou amb quatre apèndix interessants: una cronologia diocesana,

amb els fets més significatius esdevinguts bàsicament entre els anys 1971-2009; una llarga llista de l'activitat legislativa-dispositiva i actes de govern de l'arxidiòcesi també en aquests anys; un repertori bibliogràfic d'interès diocesà; i una petita mostra i recopilació de fotografies relacionades amb Mn. Miquel.

Com a resum final s'ha de dir que cal felicitar als promotors i coordinadors d'aquesta miscel·lània, perquè de ben segur que és un dels millors regals que s'han pogut fer a un home d'Església, molt ben dotat espiritualment, intel·lectualment i personalment. ¡Felicitats Mn. Miquel!

Església mare i creu

de Mn. Joaquim M. Cervera i Duran

Presentació feta per MN. JOSEP M. FISA, prevere de Barcelona, consiliari de Justícia i Pau.

No voldria que us prenguésiu l'afirmació en broma polonesa però: «Algú havia de fer aquest llibre».

I celebro que aquest llibre l'hagis escrit tu, Quim. Ho celebro perquè és un llibre oportú, valent, testimonial, que ens resitua. I ens fa comprendre el que vivim tots els qui ens estimem l'església o tenim interès per saber d'ella.

I això no es pot fer sense posar-hi les entranyes. I tu les hi poses. És un llibre gestat, treballat per dins i on l'autor hi aboca tota la seva experiència personal, pastoral, de reflexió compartida, de coneixement especialitzat del tema. Rumiat una i altra vegada. Per això li surt i el transcriu quan es dona el moment de fer-lo.

Com en un part (...)

Un llibre que no és una anàlisi sociològica, però que recull els seus treballs i reflexions fetes des d'aquest biaix.

No és un llibre de teologia però en té i molta, com el mateix títol ja insinua ...

No és un llibre fet per encàrrec com els altres que ja ha editat...

Però sí que ho és per encàrrec de la seva consciència: l'havia de fer i l'ha fet calladament, en el silenci

entre operacions i etapes d'emocions intenses...

Per això és un llibre que li neix de les entranyes...

Algunes claus de lectura d'aquest llibre:

1. L'Església està malalta

És una comparació que va sorgint al llarg del llibre i que s'esten transversalment en el seu anàlisi. També a la societat i a les visions parcials que de la societat i l'església fem tots plegats. D'entrada fa cosa l'afirmació. Però en treu profit per moltes raons. La malaltia és un fet que es produeix i que, tot i tenir causes identificables, també és una mena de misteri de la condició humana. No ens podem culpabilitzar.

També va bé per a parlar de diagnòstic. D'acceptació o no de la malaltia. De pronòstics i teràpies. La malaltia, que és una manifestació de crisi profunda, es pot superar, pot tenir una sortida positiva.

Hi ha una resistència, una ceguesa, a no voler veure, a l'acceptació d'aquesta realitat de la malaltia que descriu minuciosament. Distorsió de la realitat, depenent del lloc des d'on s'observa la realitat i el grau d'implicació.

2. L'autor no amaga que és a dins de la galàxia que es descriu.

És la seva mirada i preten ser la mirada de la seva generació.

La dècada dels seixanta.

Una mirada laica, no des de l'ata-laia clerical.

Des de la perifèria de la institució, de l'església dels barris, dels moviments, dels grups.

Una mirada espiritual, contemplativa, afectiva, entre el goig i el dolor.

Ho pateix i ho transcendeix des d'una mirada que vol ser des de l'evangeli.

No és una observació acadèmica des del saber sociològic sinó rigorosament pastoral o pastoralista.

Des de l'experiència concreta.

Qui coneix la trajectòria i l'activitat del Quim sap que tots els punts de l'índex són viscuts.

Cada afirmació que fa, més encertada o menys, no se la treu de la màniga de l'especulació teòrica sinó d'escoltar, recollir, observar i viure directament.

3. Hi havia unes expectatives des del Concili. Hi ha una frenada i una involució. Però hi ha un camí a fer.

És fàcil aquests dies citar la Sagrada Família.

Aquesta obra que ho vol dir gairebé tot dels continguts de fe en retaula de pedra...

El llibre del Quim també vol agafar tots els aspectes que Església i la pastoral abracen...

Algú, com se li diu a Gaudí, podria argumentar que ho vol tocar tot... Però els genis són així...

Militant, apassionat, poeta, treballador, que treballa amb nocturnitat i insistència, lliure,...

Està en moltes batalles però sobretot està en la batalla de l'acompanyament en la reflexió pastoral, amical, fraternal...

No és el sociòleg de la lupa i l'estadística sinó de l'observador de la realitat que la viu amb passió.

És un llibre que s'explica ell mateix. Que explica com l'autor ha viscut l'experiència d'església com a cristià i com a capellà. Com l'ha sentida i com l'ha imaginat.

Com l'ha estimat i com l'ha patit també.

Un llibre que, si l'obriu per l'índex, us pot frenar de llegir-lo d'entrada perquè t'espanta una mica. Sembla que hi és tot, I vol encabir-ho tot, amb tants apartats i subapartats. Després t'adones que no, que és més senzill i clar, que hi ha dues parts ben definides, com ell mateix aclareix, i que els temes i subtemes és la manera que té qui l'escriu per a facilitar les coses i que es pugui veure en esquema...

Sembla com si algú li hagués fet la pregunta: "I tu què en penses de l'església?" i ell va i s'explica d'una tirada!

Quan t'hi fiques el vas trobant cada vegada més interessant i et crea la curiositat per avançar o retrocedir en aquesta mena de desplegable que té una coherència interna. La coherència del mètode de revisió de vida que tant ha marcat la seva generació.

Per què es fa interessant i provoca curiositat? Perquè el Quim no diu les coses per erudició i per sorprendre, sinó perquè les veu així. Les ha viscut així i ens ho diu explicant-se, argumentant i sistematitzant. Com és ell, com ho ha viscut.

Parlar de l'Església, avui des de dins i sabent com es veu des de fora... Qui s'atreveix? Qui entra a parlar a cor obert? A mullar-se, com diem...

El dia 7 vam cantar el credo, totes les persones, més de 5000, a dins de la Sagrada Família... fantàstic! Si els companys capellans que tenia el costat i davant i darrera... després, haguéssim dit, cadascú, personalment, quin era el contingut "crec en l'església"... segurament ens haurien sorprès mútuament de les percepcions, sentiments i adhesions de cadascú... I avui mateix, aquí a la sala.

Doncs bé, en Joaquim s'arrisca i surt a la palestra i es despulla i s'atreveix a dir el que pensa, i a classificar aquestes diferents maneres de veure i sentir l'església. I no solament això, explica, segons ell, on es recolza cada una de les tendències i posicionaments. On es fonamenten i què argumenten cada grup. I s'hi entreté, apurant al màxim aquesta mena de dissecció anatòmica del cos eclesial.

He de confessar que "les classificacions", en general, em costen d'empassar, perquè sempre consideres que tot és molt transversal i les etiquetes volen objectivar massa... Però reconec que aquí hi ha l'ofici del sociòleg que, com l'emtomòleg classifica les papallones... Ell ho fa amb els col·lectius socials... I ho fa amb delicadesa científica... Vull dir que no li he trobat un judici de valor més enllà de la classificació... És clar que si a un determinat grup o tendència li posa el correlat social bíblic dels fariseus un es pot sentir "ofès" o mal classificat... Però entenc que no fa una classificació moral o de bondat religiosa sinó estrictament sociològica.

Ell avisa del seu atreviment tant a l'hora d'escriure el llibre com a l'hora de dir el que diu. I demana, sincerament, la benvolença del lector... Hi ha molts encapçalaments que insisteixen en això i molts d'altres que diuen: "Em sembla" "Potser es podrien..." "Segons jo veig" "Al meu entendre"... I posa grups i moviments en diversos calaixos alhora.

"... l'autèntica humilitat de saber i poder compartir el que un creu, pensa i el poc que sap".

Algú podria pensar que el Quim, amb aquest llibre, vol crear polèmica, vol provocar... La veritat és que no. Vol compartir la seva experiència, senzillament, amb el desig de propiciar un debat lliure, sense prejudicis, i amb la voluntat de crear ponts de diàleg a dins de l'Església entre els diversos agents o sectors i entre jerarquia i el conjunt del poble de Déu...

Ponts i diàleg que, com ell mateix afirma diverses vegades, sembla que sovint no es volen mantenir... Tant des de dalt com des de baix.

Li sap greu i li dol haver de constatar que emergeix massa sovint la impressió que hi ha, davant de molts reptes que té plantejats l'Església, en la seva organització, "una opció presa prèviament", "el *partí pris*" dels francesos. Allò no es pot tocar, com si fos un dogma, una veritat històrica inamovible. Aleshores fa la interpretació de trobar-se davant reaccions de por, d'inseguretat, de pèrdua de poder i control... Però no fa judicis de valor o d'intenció... Per això em sembla que és una reflexió respectuosa de les persones i dels grups aludits, que som tots.

Si no hi ha un afany de polemitzar tampoc li trobo la lamentació. Cosa extraordinàriament fàcil avui per totes bandes. Sentir-se víctimes, objecte de marginació i, per tant, dimissió de responsabilitats, sobretot col·lectives... La seva generació que descriu extraordinàriament bé... (Us ho recomano sobretot als que som d'aquesta concreta... i als altres perquè esteu al davant o ens seguïu...) té sentiments de frustració i decepció... i els descriu... però no s'hi rabeja. Ben al contrari, fa autocrítica, fa revisió, i va a fons...

"Enyorant la utopia de les primeres comunitats cristianes".

Va a fons, vull dir que hi ha interiorització, capacitat d'assumir i d'integrar, que hi ha una autèntica espiritualitat en la seva anàlisi i en el

seu relat explicatiu. Ell està a dins de la galàxia que descriu i és parcial, obviament, però es deixa interpel·lar i interroga des de l'evangeli de Jesús, des dels valors fonamentals d'aquest evangeli, sabent que tots el podem "utilitzar" per a defensar les nostres posicions però no les fa intocables i les remet sempre a l'experiència fonda de Jesús: el Jesús que diu el que diu i que emergeix com el que fa la voluntat del Pare que és sempre una voluntat de servei, d'estimació, dels petits, de comunió en la veritat de les Benaurances. I per tant, sempre la transparència i el diàleg i el consens i el sentit de fraternitat, sense jerarquismes inútils, per poc eficaços en la construcció del Regne.

Si hi ha una espiritualitat també hi ha una teologia de fons. Una teologia que hem mamat, mai millor dit, del Concili Vaticà II, la teologia d'escolta i d'assumpció de la realitat humana per il·luminar-la amb la bona notícia de l'evangeli. Totes les misèries de l'església que descriu entremig del relat són les pròpies misèries i ho són també de les altres institucions del món civil... però no es queda en el diagnòstic. Proposa teràpia, mitjans, mètode, planificació... no dimiteix de la seva responsabilitat com a cristià i com a capellà i com a "expert" pastoralista, que s'ha caminat molts arxiprestats d'arreu de Catalunya.

La segona part, la proposta, és més breu però està molt pensada i és minuciosa en moltes propostes pràctiques. I imaginativa. I d'un optimisme esperançat, o d'una esperança hebraica... Com em va dir ahir

un company capellà que ha anat al curs de formació permanent on el Quim participa... Després de la seva lliçó, comentàven entre els capellans assistents: “sí, està molt bé, aquest és el teu desig, el que tu desitges”. Sí és clar el que ell... però també els directament implicats, hauríem de desitjar!

És un llibre que, en aquesta segona part, fa plantejar preguntes al lector que hi va entrant. Preguntes que surten sense rebuscar, espontàniament. Preguntes innocents, per òbvies. De sentit comú, que ja sabem que són les més difícils d'entendre... Les més compromeses... Jo diria que hi ha, en aquestes preguntes que només insinua, les càrregues de profunditat del llibre. La seva interpel·lació. (...)

Algunes d'aquestes preguntes:

Si els laics són el gruix més important de l'Església i així s'ha fet palès en la teologia conciliar...com és que encara no es posen els mitjans perquè facin el seu paper en el conjunt de l'església?

Si hi ha una penúria gravíssima d'efectius responsables de les comunitats... perquè no es preparen alternatives?

Si l'evangeli és el referent de l'Església i ella només és instrument del missatge de Jesús, com la Lluna reflecteix imperfectiblement el sol... i només una cara... Segons la imatge dels Sants Pares... Per què hi ha una resistència tant gran a la reforma i el canvi de model, subjecte finalment als canvis històrics?

Qui té por al diàleg?

I encara: quines reaccions provocarà? Portarà al debat com el de les monges de la SF?

Farem autocrítica?

Què estem sembrant ara? A un bisbe que no entenia l'acció pastoral que fèiem a la perifèria... li vaig dir: Miri el que ara hi ha de viu en les nostres comunitats es va sembrar fa 20 anys... Creu vostè que ara estem sembrant millor?

I a un altre responsable que li proposava d'assajar un centre de serveis pastorals ampli portat per laics, em va dir: “Josep Maria, no tenim laics”. No hi ha més preguntes...

El llibre té un to profètic, perquè ve de la denúncia del que no va bé. Fa de notari de la realitat i de les actituds que no volen veure o no es comprometen a transformar-la, a evangelitzar-la i porta cap a l'anunci del que es podria fer, el que s'hauria de fer segons els valors de l'evangeli i tenint com a referent el model conciliar.

És un llibre de maduresa... (“en un temps que em sembla de més maduresa humana... durant 10 anys”) perquè s'ha teixit lentament encara que li hagi sorti a raig. I no és fruit d'una rauxa o d'una inspiració d'estiu... Recull apunts i escrits que devia tenir en aquelles carpetes de color marró o blau del Gornal... però sobretot recull les converses, els treballs de grup, els esquemes a la pissarra de torn, la reflexió en moments

emotivament forts com són, sobretot les vides que s'han anat apagant dels pares, vides de creients actius i participadors de l'església com han sigut els seus pares. "que m'han engendrat en la fe cristiana i m'han fet sentir església".

És, evidentment, un llibre inacabat. Potser és un llibre començat. Un llibre que fa balanç, que situa, contextualitza, ens col·loca a dins de la galàxia, ens dóna perspectiva, ens interpel·la...

Un llibre però integral, en el sentit que vol relligar tots els aspectes bàsics i entrelaçats del que constitueix l'església... Parla dels religiosos, de l'escola, de la catequesi, de la litúrgia, de l'economia, de com organitzar el consell pastoral...

I ho fa des d'una perspectiva també integral, que respon a un model d'Església fonamentat en el Vaticà II que consolida el recentrament en els laics (teologia laical).

I deixeu-me fer també una extrapolació poètica i conjuntural...

És un llibre "genial" com l'obra de l'Antoni Gaudí... ell havia imaginat el temple, n'havia construït maquetes, però només va poder fer una

façana i va deixar que d'altres la continuessin...

Em sembla que el Quim ens diu això en aquest llibre:

"Mireu amics i amigues: En el silenci obligat entre problemes de salut –parla de la pròstata però hi va haver el cor també– i estar pels pares en els seus darrers mesos de vida i entre l'un i l'altre... he pensat que els amics i interessats en això de l'església, us havia de dir el que jo sento i penso, després d'haver viscut, disfrutat i patit, ser-ne un membre apassionat. Vosaltres direu".

Joaquim, gràcies per aquest regal que el portaves dins de les entranyes i que ens l'ofereixes humilment i atrevida. Felicitats pel fruit de la teva gosadia esperançada...

I per molts anys, dels teus seixanta que estàs a punt de complir... El temps passa volant... Però la teva passió per l'Església i les persones, roman indemne malgrat les tempestes.

Per acabar deixeu-me llegir un poema del Quim que ens va enviar com a felicitació de Pasqua del 2009 i que reflecteix el que he dit més amunt, ara en llenguatge poètic.

Pasqua del 2009

(extret de la felicitació pasqual que Joaquim Cervera ens va enviar als seus nombrosos amics)

La nit de Pasqua és la nit en la que neix el sol,
en la que descobrim el dolor i la mort
com a fecunditat d'una dinàmica de vida i d'amor.

És la nit en la que neix el sol,
en les llums de tanta generositat vera
en les acollides que rebem de tanta persona neta.

Si somiem una Terra que no sigui la gàbia de la humanitat,
Pasqua és la nit en la que neix el sol
i ens invita a construir un planeta, Casa-mare de fraternitat.

Si albirem un País de fites sobiranes,
en el que Déu en primavera hi passava,
Pasqua és la nit que llum clama,
que amb Déu ens aparella
i on la llibertat brilla.

Si cerquem somriures i blanques mirades
que apuntin horitzons de caminar junts,
guiats pels pacífics estels,
Pasqua és la nit esclatant
de l'etern estimar-se.

Si anhelem una Església humil, oberta i acollidora
Pasqua és la nit de la resurrecció,
de la renovació d'unes comunitats corresponsables i servidores.